

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
INFORMĀCIJAS UN BIBLIOTĒKU STUDIJU NODAĻA

**NACIONĀLAIS APGĀDS, TĀ IZVEIDE UN
IZDEVĒJDARBĪBA**

MAĢISTRA DARBS

Autore : **Inese Gaile**

Stud.apl. ig 05035

Darba vadītājs : profesors, Dr.philol. V. Zanders

Rīga 2011

ANOTĀCIJA

Maģistra darba „Nacionālais apgāds, tā izveide un izdevējdarbība” mērķis ir noskaidrot, kā attīstījies apgāda darbība kopš tā dibināšanas, analizēt izdevējdarbības dinamiku un izdoto iespiedprodukciju. Darba sākumā tiek izvirzīti šādi uzdevumi: apkopot informāciju par medicīnas literatūras izdošanu Latvijā no pirmssākumiem līdz mūsdienām, izpētīt apgāda izveides vēsturi un attīstību, apkopot informāciju par izdotajām grāmatām un to analizēt.

ANNOTATION

Master's thesis "The National Publishing House, its creation and publishing" aim is to clarify how the publishing house has developed since its foundation, to analyze the dynamics of publishing and printing products issued. At the beginning sets the following tasks: to gather information on the medical literature of the Latvian inception to the present day, to explore the history of publishing house and the development of the information on issued books and their analysis.

Atslēgvārdi : Nacionālais apgāds, izdevējdarbība, grāmata, medicīnas literatūra, mākslas albumi, albumi par Latviju

SATURS

Apzīmējumu saraksts.....	5
Ievads.....	6
1.Medicīnas literatūras izdošana.....	9
1.1. Medicīnas literatūras izdošanas pirmsākumi.....	9
1.2. Medicīnas literatūras pirmsākumi nacionālajās valodās.....	10
1.3.Medicīnas grāmatu izdošana latviešu valodā līdz 1900.gadam.....	12
1.4.Medicīnas grāmatniecība no 1940.- 1990.gadam.....	13
1.5.Latvijas medicīnas grāmatniecība laikposmā no 1990. līdz 2010.gadam.....	15
1.5.1. Medicīnas grāmatu izdošana brīvā tirgus apstākļos.....	16
1.5.2. Kvalitatīvu medicīnas grāmatu izdošanas aizsākumi 1998.gadā..	17
1.5.3. Medicīnas grāmatas, kuru autori ir ārsti.....	20
1.5.4. Latvijā iznākušās medicīnas grāmatas svešvalodās.....	22
1.5.5.Medicīnas grāmatu tulkojumi no svešvalodām.....	23
1.5.6.Periodiskie izdevumi.....	23
2.Pētījuma teorētiskais pamatojums.....	25
2.1."Grāmatas" jēdziena filozofiskā izpratne.....	25
2.1.1.Grāmata un sabiedrība.....	30
2.1.2.Grāmatas uzdevumi.....	31
2.1.3.Grāmatas sociālās funkcijas.....	32
2.1.4.Grāmatas personīgās funkcijas.....	32
2.1.5.Grāmata un informāciju tehnoloģijas mūsdienu sabiedrībā.....	33
2.2.Grāmata kā mākslas darbs.....	34
2.3.Mārketinga teorija.....	38
2.3.1.Mārketinga teorētisko principu loma saiknes veidošanā ar patērētājiem.....	39
2.3.2.Cenu veidošanās lēmumi mārketinga programmā.....	41
2.4.Empīriskā materiāla analīzes metodes.....	41
2.4.1.Datu kvantitatīvā analīze.....	41
2.4.2.Datu kvalitatīvā analīze. Diskursa analīze.....	42
2.4.3.Teksta analīzes kritēriji.....	43
3. „Nacionālā apgāda” dibināšana un attīstība.....	46
4. „Nacionālā apgāda” izdevējdarbība.....	50
4.1.Medicīnas grāmatas.....	50

4.1.1. Enciklopēdijas.....	50
4.1.2. Rokasgrāmatas.....	54
4.1.3. Mācību grāmatas.....	63
4.1.4. Grāmatas pacientiem.....	69
4.1.5. Sērija „Ģimenes ārsta bibliotēka”.....	72
4.1.6. Grāmatas par izciliem ārstiem.....	74
4.1.7. Informatīvā un populāri zinātniskā literatūra.....	80
4.2. Albumi.....	84
4.2.1. Albumi par Latviju.....	84
4.2.2. Mākslas albumi.....	89
4.3. Dažāda satura grāmatas.....	95
Rezultāti un diskusija.....	100
Secinājumi.....	101
Izmantotie informācijas avoti.....	102
Pielikumi.....	113

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

- ATĶ - anatomiski terapeitiski ķīmiskā klasifikācija
- CNS - centrālā nervu sistēma
- DNS - dezoksiribonukleīnskābe
- EKG - elektrokardioloģija
- ESF - Eiropas Sociālais fonds
- LĀB - Latvijas Ārstu biedrība
- LMA - Latvijas Mākslas akadēmija
- LNB - Latvijas Nacionālā bibliotēka
- LR - Latvijas Republika
- LFK - Latviešu folkloras krātuve
- LTF - Latvijas Tautas Fronte
- LU - Latvijas Universitāte
- LVASDA - Latvijas Veselības aprūpes un sociālo darbinieku arodbiedrība
- LVU - Latvijas Valsts Universitāte
- LZA - Latvijas Zinātņu akadēmija
- MIC - Medikamentu informācijas Centrs
- NATO - North Atlantic Treaty Organization
- PVO - Pasaules Veselības organizācija
- RLB - Rīgas Latviešu biedrība
- RMI - Rīgas medicīnas institūts
- RSU - Rīgas Stradiņa Universitāte
- SAS - sirds un asinsvadu slimības
- SPA - no latīņu valodas izteiciena Sanus per Aquam, kas latviešu valodā nozīmē: veselība caur ūdeni
- VKKF -Valsts Kultūrkapitāla fonds
- VM - Veselības Ministrija
- ZVA - Zāļu valsts aģentūra

IEVADS

Pētījuma temats

Maģistra darbs „Nacionālais apgāds, tā izveide un izdevējdarbība” ietver informāciju par apgāda izveidi, izdoto grāmatu daudzveidību, skaitliskajiem rādītājiem, kas raksturo apgāda darbību laika posmā no 1998.gada līdz 2010.gadam.

Latvijas medicīnas grāmatniecības attīstībai 20.gs. pēdējā un 21.gs. pirmajā gadu desmitā ir liela nozīme, jo apgāds izdevis medicīnas literatūru - fundamentālus darbus, kas attīstīja medicīnas zinātnei, latviešu medicīnas terminoloģiju, palīdzēja attīstīties medicīnas zinātnei.

„Nacionālā apgāda” darbinieku kodolu veido ārsti un cilvēki ar medicīnisko izglītību. Šie cilvēki rada grāmatas medicīnas studentiem, ārstiem un medicīnas māsām. Grāmatu autori ir Latvijas ārsti, skolotāji un studenti, kā arī profesori, docenti, medicīnas iestāžu vadītāji un vienkārši labi sava darba pratēji.

„Nacionālais apgāds” lepojas ar savu valsti, mīl savu zemi un ciena savu tautu – apgāds izdod mākslas albumus, albumus par Latviju, kā arī grāmatas par Latvijas vēsturi, arhitektūru un dabu. Apgāda skaistākie darbi veltīti mūsu zemei un tautai, skaistākie darbi tulkoti daudzu tautu valodās, lai mēs varētu daudzu tautu ļaudīm pastāstīt par mūsu zemi un pilsētām, cilvēkiem un viņu veikumu.

Problēmsituācija un pētījuma problēma

Pētījuma problēma ir apkopotu pētījumu trūkums par apgādu, tā darbību un iespieddarbiem. „Nacionālais apgāds” ar izdevējdarbību atjaunotajā Latvijā nodarbojas 13 gadus, taču apgāda darbība līdz šim nav plaši pētīta, un plašāka informācija par to nav apkopota. Informāciju par apgādu galvenokārt var iegūt tikai no preses materiāliem un interneta resursiem. Periodiskajos izdevumos atrodamā informācija par apgādā izdotajām grāmatām, kā arī lasāmas jaunāko grāmatu recenzijas un anotācijas.

Kādas ir medicīnas literatūras izdošanas tradīcijas Latvijā? Kādas grāmatas šajā nozarē izdeva senā pagātnē un kādas grāmatas izdod šodien? Kādas grāmatas izdod „Nacionālais apgāds”? Visi šie un daudzi citi jautājumi ir šī pētījuma pamatā.

Teorētiskā bāze

1.Pētījuma teorētiskās bāzes pamatā ir avoti, kas iepazīstina ar grāmatas jēdziena izpratni un kas izskaidro grāmatas kā kultūras un sociālās vides fenomena filozofisko izpratni, pamatojoties uz vairākiem filozofiskiem virzieniem – hermeneitiku, aksioloģiju, ontoloģiju un gnozeoloģiju.

2.Kultūras analītiķa, franču sociologa, antropologa, politiskais teorētiķa un filozofa Pjēra Burdjē Sociālā kapitāla teorija (Social capital theory), filozofisko darbu "Prakses teorijas

skices" (Outline of a Theory and Practice, 1977) un "Atšķirība" (Distinction, 1984) teorētiskās atziņas.

3. "Nacionālā apgāda" pielāgošanās iespējas ekonomiskajai situācijai valstī, ieņēmumu un izdevumu sabalansēšanas iespējas mēģināšu izskaidrot, pielietojot mārketinga klasiskās teorijas pamatlīcēja Filipa Kotlera „Mārketinga teoriju” (Marketing Theory).

Empīriskā bāze

Maģistra darba empīriskajā daļā tiek pētītas apgāda izdotās grāmatas, kā arī informācija interneta vietnē „Nacionālais apgāds” un publikācijas presē par apgādu.

Materiāli maģistra darbam apkopoti, pētot informāciju LNB Nacionālās bibliogrāfijas Monogrāfiju un turpinājumi izdevumu datubāzē un Nacionālās bibliogrāfijas analītiskās datubāzē, kā arī Latvijas izdevējdarbības statistikas krājumā „Latvijas Prese”.

Koncepcija

Maģistra darbs ir ieskats Latvijas medicīnas grāmatniecībā, informācija par „Nacionālā apgāda” dibināšanu 1998.gadā, izdevējdarbību un iespiedprodukciju līdz 2010.gadam.

Izpētes pakāpe, novitāte

Iepazīnos ar vairākiem pētījumiem, kuros izpētīta un analizēta Latvijas lielāko apgādu (Zvaigzne ABC, Jumava u.c.) darbība, un secināju, ka līdz šim nav pētīta „Nacionālā apgāda” izdevējdarbība. Latvijas medicīnas grāmatniecībā ir veikts pētījums par medicīnas literatūras izdošanu latviešu valodā līdz 1900.gadam un par medicīnas grāmatniecību laika posmā no 1990.-2010.gadam.

Šis ir pirmais mēģinājums izpētīt un analizēt „Nacionālā apgāda” darbību un apgāda ieguldījumu latviešu medicīnas grāmatniecībā konkrētajā laika posmā.

Pētījuma objekts un priekšmets

Pētījuma objekts ir „Nacionālais apgāds”.

Pētījuma priekšmets ir apgādā izdotās grāmatas.

Pētījuma mērķi un uzdevumi

Mērķis ir izveidot pētniecisku darbu, kurā tiek sniegts pārskats, kā attīstījusies apgāda darbība, analizēt izdevējdarbības dinamiku no 1998.gada līdz 2010.gadam, izpētīt, kādu medicīnas literatūru un kādas mākslas grāmatas apgāds izdevis šo 12 gadu laikā. Lai sasniegtu izvirzīto pētījuma mērķi, tiek veikti šādi uzdevumi:

1. Apkopota informācija par medicīnas literatūras izdevējdarbību Latvijā no pirmsākumiem līdz mūsdienām.
2. Izpētīta „Nacionālā apgāda” izveides vēsture un darbība.
3. Apkopota informācija par izdotajām grāmatām un to autoriem.
4. Analizēta grāmatu izdošanas dinamika.

5. Atspoguļota „Nacionālā apgāda” vieta Latvijas medicīnas literatūras izdevēju sabiedrībā.

Hipotēze

„Nacionālais apgāds” savos pastāvēšanas gados (1998-2010) izdevis virkni kvalitatīva satura medicīnas grāmatu, kas sekmē rakstītā medicīnas vārda izplatību atbilstoši mērķauditorijai (praktizējošiem ārstiem, sociālās aprūpes darbiniekiem, medicīnas augstskolu un koledžas studentiem, ģimenes ārstiem, pacientiem u.c.).

Pētniecības metodes

1. Dokumentu analīze

Dokumentu analīze ir pētīšanas metode, kuru pielieto gadījumos, kad informācijas avots ir teksta ziņojums (protokols, referāts, vēstule, grāmata utt.). Dokumentu analīzes gaitā pirmkārt jārisina jautājums, kādā mērā dokuments ir drošs kā avots un cik ticama ir tajā ietvertā informācija. To var risināt, pirmkārt, jau atlasot dokumentus noteiktam pētījumam (tā, lai tie būtu pēc iespējas ticamāki), un, otrkārt, ārējās un iekšējās dokumentu satura analīzes gaitā.

Dokumentu analīzes veidi:

1. Datu kvantitatīvā analīze, lai noskaidrotu, cik grāmatas apgāds izdevis savas pastāvēšanas laikā.
2. Datu kvalitatīvā analīze. Diskursa analīze, kas nodrošina grāmatu satura analīzi pēc apgāda piedāvātajiem tematiem.
3. Teksta analīzes kritēriji medicīnas grāmatām, albumiem un dažāda satura grāmatām

Darba struktūra

Maģistra darbs sastāv no ievada, četrām nodaļām un secinājumiem. Ievadā pamatota izvēlēta temata aktualitāte, koncepcija, problēma, hipotēze un pētniecības metodes.

Pirmā nodaļā analizēta Latvijas medicīnas grāmatniecība no pirmsākumiem līdz mūsdienām.

Otrajā nodaļā aplūkotas teorijas, kuru koncepcija atbilst „Nacionālā apgāda” izdotās iespiedprodukcijas analīzei. Analizētas arī pētniecības metodes, kuras pielietotas pētījumā.

Trešajā nodaļā aplūkota informācija par apgāda dibināšanu, darbību un izdoto iespiedprodukciju.

Ceturtajā nodaļā analizēti iespieddarbi. Nodaļai ir paredzētas vairākas apakšnodaļas

1. Medicīnas grāmatas, kas savukārt veido apakšnodaļas: rokasgrāmatas, mācību grāmatas, sērija „Ģimenes ārsta bibliotēka”, pacientiem, grāmatas par izciliem ārstiem un informatīvā un populāri zinātniskā literatūra.

2. Albumi, kas veido apakšnodaļas: Albumi par Latviju, Mākslas albumi.

3. Dažāda satura grāmatas.

Darba noslēgumā secinājumi, izmantoto informācijas avotu saraksts un pielikumi.

1.MEDICĪNAS LITERATŪRAS IZDOŠANA

Latvijas medicīnas attīstībā rakstītam vārdam vēsturiski ir ļoti liela nozīme. Pirmkārt, jau tāpēc, lai saglabātu pilnvērtīgu un labskanīgu profesionālo medicīnas valodu ar latviešu terminiem un internacionālu, uz pierādījumiem balstītu medicīnisku domāšanu. Otrkārt, dzimtajā valodā cilvēkam jebkuru mācību vielu ir vieglāk apgūt, - latviešiem laikmetu griežos vairākkārt nācies mainīt prioritāro svešvalodu atkarībā no politiskās situācijas valstī – prioritāra ir bijusi vācu, vēlāk krievu valoda. Tāpēc latviešu valodai medicīnas apmācībā un mūžizglītībā īpaša nozīme bija 20.gadsimta 50. un 90.gados, kad Latvija saņēma medicīnas literatūru svešvalodās. Nacionālās medicīnas grāmatas ir nozīmīgs nācijas izdzīvošanas un attīstības rādītājs, tieši tāpat kā nacionālā opera vai nacionālā mūzika.

1.1. Medicīnas literatūras izdošanas pirmsākumi

Pirmie rakstītie darbi par ārstniecības jautājumiem Baltijā parādījās no 12. līdz 14.gadsimtam. Šajā laikā ārstnieciskās grāmatas tika rakstītas latīņu vai vācu valodās. Kā norāda B. Šamardins (1886-1959), grāmata „*Meditationes*” uzrakstīta latīņu valodā 13.gadsimta pirmajā pusē un šajā grāmatā bez vispārējām anatomiskām ziņām aprakstīta arī acs anatomija. Šis darbs glabājas Tallinas pilsētas valsts arhīvā. Otra grāmata – „*Compendium medicum*” arī sarakstīta latīņu valodā 1431.gadā uz 310 lappusēm. Grāmatas nodaļas veltītas iekšējajām slimībām, slimību dziedināšanai, zāļu pagatavošanai u.c. (108, 169.-172.lpp.).

Par ārstniecības jautājumiem rakstīts arī senajos Tallinas kalendāros. Vissenākais no tiem ar nosaukumu „*Eyn nuge Kalendar*” publicēts 1519.gadā un tajā atrodami ievērojami seno medicīnu – Hipokrāta, Ibn Sinas u.c. autoru raksti par medicīnu, kā arī asinslaišanas un banku likšanas attēli.

Medicīniska satura rakstus un dažādas pamācības satur arī Himzeļa kalendārs, kurš tika izdots 1646. un 1667.gadā (25, 198.lpp.).

Lielu ietekmi uz Baltijas iedzīvotāju ārstniecību devusi grāmata ar nosaukumu „*Шестоднев*”. Šo grāmatu sarakstījis agrās filozofiskās domas pārstāvis bulgāru priesteris Jānis (Johans). Grāmata liecina par labām cilvēka anatomijas zināšanām: smadzenēs mājot cilvēka prāts, iekšējā un ārējā auss uzbūve, par dzirdes spējām auss vidusdaļā, kā arī par sirds uzbūvi. Vērtīgā grāmata 16.gadsimtā ir bijusi apgrozībā un ceļojusi kā retums no vienas valsts uz citu un to izmantojuši tā laika reti sastopamie dziednieki (25, 198.lpp.).

Vēl viens medicīniska rakstura darbs – „*Аристоктелевы врата*” - 15.gadsimta beigās bijis izplatīts Lietuvā. Šajā grāmatā raksti par higiēnu, balneoterapijas pamati, kā arī slimību diagnostika (25, 198.lpp.).

Lietuvā pirmā medicīniska satura grāmata „*Commentariola medica et physica ad aliquod scripta*” tika uzrakstīta latīņu valodā un izdota 1584.gadā. Šīs grāmatas autors ir Stefana Batorija galma ārsts Simoniuss. Pirmā medicīniska satura grāmata ar nosaukumu „*Theoremata de oculo*”, ko uzrakstījis lietuvietis J. Mladzenovskis, publicēta 1641.gadā Viļņā. Grāmatai ir 260 lappuses, tajā latīņu valodā sīki aprakstīta acs anatomija (25, 199.lpp.).

16.gs. vidū nopietnāka vērība tika piegriezta ārstniecības augu pētīšanai. Vācu tautības ārsti pamatīgi izstudēja savas valsts augu pasauli un daļu no tiem ieviesa dziedniecībā. Zināšanas par ārstniecības augiem ātri izplatījās arī kaimiņvalstīs. Lietuvā zāļu grāmatas ievērtību guva jau 15.–17.gs. Tajā laikā bija zināmas sešas šāda rakstura grāmatas, un pirmā no tām iespiesta 1534.gadā un sarakstīta poļu valodā, taču lietuviešu tautai nebija saprotama.

1.2. Medicīnas literatūras pirmsākumi nacionālajās valodās

Liela nozīme medicīnas zinātnes attīstībā Latvijā un Igaunijā bija ārstam humānistam un ārstniecisko zinātņu popularizētājam Pēterim Vildem (1732-1785). P. Vildes darbība noritēja Igaunijas pilsētā Peltsamā, šeit viņš vadīja slimnīcu un apmācīja medicīnā latviešu un igauņu jauniešus par feldšeriem. P. Vildes vislielākais nopelns ir tipogrāfijas nodibināšana Peltsamā un paša sarakstīto medicīniska satura grāmatu iespiešana. Viņš iespieda vācu valodā pirmo medicīnisko žurnālu Baltijā un Krievijā ar nosaukumu „*Der Landdarzt*” („Lauku ārsts”). Žurnālu sāka iespiest Jelgavā 1765.gadā, bet vēlāk tas turpināja iznākt Peltsamā ar izmainītu nosaukumu – „*Lieflandische Abhandlungen von der Arzneywissenschaft*”. No 1773.gada līdz 1774.gadam Rīgā šo žurnālu izdeva ar citu nosaukumu – „*Der praktische Landarzt*”. Šī žurnāla komplekts tika izdots atkārtoti arī Vācijā, tas liecina par šī darba lielo zinātnisko vērtību (25, 219.lpp.).

No 1768.g. līdz 1769.gadam P. Vildes darbu „*Luhike oppetus*” Jēkaba Langes (1711-1777) tulkojumā izdeva latviešu valodā ar nosaukumu „*Latviešu ārste*”. Šīs latviešu valodā populārās medicīnas grāmatas saturs bija analogisks igauņu variantam, tas iznāca periodiski un tas uzskatāms par pirmo latviešu periodisko izdevumu. Grāmatā aprakstīti galvenie visbiežāk sastopamo slimību simptomi un to ārstēšana, minēti attiecīgie ārstniecības līdzekļi, kā arī sniegti daudzi derīgi padomi kā saglabāt veselību. Tulkotāja J. Langes nopelns ir žurnāla bagātīgais leksiskais materiāls un raksturīgā latviskā izteiksme. Pavisam iznāca 25 numuri – 96 lappuses un šajā darbā atspoguļotas tautas ārstniecības tradīcijas. Šis vērtīgais darbs tiek uzskatīts par latviešu medicīnas literatūras pamatu (25, 219.lpp.).

Izcila vērtība ir otram ievērojamam ārstam – publicistam Oto Hūnam (1764-1832) – viņa rakstiem par Baltijas medicīnisko topogrāfiju, par Vidzemes un Igaunijas iedzīvotāju slimībām un dzīves apstākļiem. Viņa zīmējumi un tabulas ar draudžu aprakstiem Vidzemes un

Igaunijas guberņās sniedz daudz vērtīgus materiālus medicīnas vēsturniekiem un etnogrāfiem. O. Hūns min statistiskus datus par tuberkulozi, sifilisu, malāriju, reimatismu, krūšu un dzemdes vēzi u.c. Vislielākais šī vispusīgā ārsta nopelns ir baku potēšanas ieviešana Baltijā pēc Džennera metodes (25, 220.lpp.).

Radniecīgs O. Hūnam pēc savas zinātniski pedagoģiskās un medicīniskās apgaismotāja darbības bija Viļņas universitātes profesors Jozefs Franks (1771-1842). Viņš sastādīja medicīniski topogrāfisko Lietuvas aprakstu, uz kā pamata vēlāk radās Lietuvas iedzīvotāju slimību un mirstības pētniecība.

No 1790. līdz 1797.gadam iznāca vairākas grāmatas par dažādām medicīnas tēmām. Piemēram, 1783.gadā iznāca grāmata tulkojumā no vācu valodas „*Mācības priekš bērnu saņēmējām*”, kurā 125 lappusēs jautājumu un atbilžu veidā sniegtas ziņas par dzemdību fizioloģiju. Praktiskus padomus pirmā palīdzībā un pēkšņas saslimšanas gadījumos sniedza šādas grāmatas : „*Īsa mācība priekš latviešiem, kādā vīzē tos būs glābt, kas ūdenī noslīkuši jeb ātri nomiruši*”, „*Veca saimnieka mācības pie vājībām un ievainošanām*”, „*Veselības grāmata*”, „*Labu ziņu un padomu grāmata*”, „*Latviskā gada grāmata*”.

„*Latviskā gada grāmata*” ir periodisks izdevums, kurā blakus literāram saturam tiek sniegtas daudzas praktiskas ziņas par nepieciešamo pirmo medicīnisko palīdzību slimību un nelaimes gadījumos (25, 221.lpp.).

Vēl nozīmīgu vietu medicīnas literatūras jomā atstājis Dāvids Hieronīms Grindelis (1776-1836) – pazīstams latviešu cilmes dabaszinātnieks, ķīmiķis, botāniķis, farmaceits un mediķis. Viņš ir daudzu zinātnisku pētījumu autors farmācijā, pirmās farmaceitu biedrības dibināšanas ierosinātājs Krievijas impērijā (1803), kā arī pirmā Krievijas impērijā izdotā ķīmijas un farmācijas žurnāla veidotājs

D. H. Grindeļa vārdā kopš 1991.gada ir nosaukta Latvijas lielākā zāļu ražošanas firma Grindeks, kura kopš 1995.gada iedibinājusi Grindeļa medaļu, ko pasniedz svinīgā ceremonijā „Grindeļa dienā” 9.oktobrī, kas neoficiāli kļuvusi par Latvijas farmaceitu dienu. 2000.gadā nodibināta Grindeļa brālība (3, 327 - 337.lpp.).

D. H. Grindelis uz sešiem gadiem tika nodots mācībā pie Rīgas aptiekara J.G. Strūves (1733-1813), kuram piederēja „Ziloņa aptieka”. Ar šo aptieku D. H. Grindelim saistās ne tikai mācekļa gadi (1789-1795), bet arī turpmākā dzīves daļa. No 1798.gada līdz 1803.gadam viņš strādāja par aptiekāra palīgu, tad kļuva par šīs aptiekas īpašnieku un šajā posmā tika veikti un sacerēti daudzi viņa zinātniskie pētījumi. Kad 1803.gadā D. H. Grindelis kļuva par „Ziloņa aptiekas” pilntiesīgu īpašnieku, viņš ierosina dibināt Rīgas ķīmiķu un farmaceitu biedrību (Rigaer Pharmaceutisch-chemische Sozietat). Viņa kolēģi ierosinājumam piekrīt, un tā paša gada 2.februārī astoņi Rīgas aptiekāri paraksta kopīgu paziņojumu par Biedrības dibināšanu.

Paziņojumā formulēti biedrības mērķi: zinātnisku problēmu apspriešana, sakaru uzturēšana starp vietējiem farmaceitiem, oriģinālu pētījumu veicināšana ķīmijā un farmācijā, grāmatu, ierīču, preparātu, kolekciju vākšana, farmaceutisko zināšanu popularizēšana u.c. Tā bija pirmā ķīmiķu un farmaceitu biedrība Krievijas impērijas teritorijā. 1862.gadā biedrība pārtapa par Rīgas farmaceitu biedrību (Rigaer Pharmaceutische Gesellschaft), kura pastāvēja līdz 1937.gadam. Biedrības pastāvēšanas laikā tika izdotas mācību grāmatas, publicēti raksti par farmācijas jautājumiem, Rīgā tika izveidota farmaceitu skola u.c. aktivitātes.

1803.gadā D. H. Grindelis sāk izdot Krievijas impērijā pirmo periodisko izdevumu farmācijā un ķīmijā „*Russisches Jahrbuch der Pharmacie*” (Krievijas farmācijas gadagrāmata). Līdz 1808.gadam iznāk seši sējumi, 1809.gadā izdevums nāk klajā ar otra redaktora profesora Ferdinanda Gīzes (1781-1821) parakstu un ar nosaukumu „*Russisches Jahrbuch für die Chemie und Pharmacie*” (Krievijas ķīmijas un farmācijas gadagrāmata).

F. Gīze Rīgā izdod četru sējumu farmācijas mācību grāmatu „*Lehrbuch der Pharmacie zum Gebrauche öffentlicher Vorlesungen und zur Selbstbelehrung*” (Farmācijas mācību grāmata publiskām lekcijām un pašmācībai, 1806.-1811.).

D. H. Grindeļa un F. Gīzes gadagrāmatas mūsdienās kļuvušas par bibliogrāfiskiem retumiem. Tām ir daudzveidīgs saturs – zinātniski raksti par farmācijas jautājumiem, priekšraksti, kā gatavot un glabāt ārstniecības preparātus, padomi ārstniecības augu vākšanā, vācu preses atreferējumi par jaunumiem farmācijas zinātnē, Krievijas impērijas farmaceitu zinātniskās un profesionālās dzīves hronika, pētījumi par Baltijas floru un Ķemeru sēravotiem (3, 327 - 337.lpp.).

1.3.Medicīnas grāmatu izdošana latviešu valodā līdz 1900.gadam

Līdz 1900.gadam latviešu valodā tika izdotas galvenokārt populārās medicīnas grāmatas. Priekšstatu par latviešu valodā izdoto medicīnas literatūru var iegūt Jāņa Misiņa „*Latviešu rakstniecības rādītājā*” (107, 33.-35.lpp.).

Rādītājā uzskaitītās grāmatas un brošūras un atsevišķi darbi nosacīti sadalīti divās daļās:

- Universāla satura medicīnas literatūra (izdevumi, kuros apskatīti vispārēji medicīnas jautājumi)
- Atsevišķu medicīnas nozaru literatūra (slimnieku kopšana, infekcijas slimības, ārstniecība, dzemdniecība, vakcinācija u.c.)

Lielākā daļa šo izdevumu, kas izdoti ārpus Latvijas, ir tulkojumi no vācu valodas, 19.gs. beigās – tulkojumi no krievu valodas. Vienu daļu grāmatu ir izdevuši vietējie autori. Vispirms grāmatas ir uzrakstītas vācu valodā, pēc tam ar mācītāju palīdzību pārtulkotas

latviešu valodā. Dažas grāmatas sarakstījuši tie baltvācieši, kuri pietiekami labi zināja latviešu valodu, un kuriem pat nebija nepieciešamas konsultācijas latviešu valodā.

Lielāko daļu populārās medicīnas grāmatas sarakstījuši cilvēki bez speciālās medicīniskās izglītības – mācītāji, un tikai 19.gs.beigās starp grāmatu autoriem parādās arī ārsti. Līdz 1900.gadam bija tikai 7 latviešu ārsti, kuri sarakstījuši medicīniska satura grāmatas: Jēkabs Alksnis (1870–1957), Kārlis Blaus (1853–1906), Pāvils Strautzelis (1864–1941), F. Vītols (1871–1906), Pēteris Kalniņš (1865–1899), P. Liepiņš (1863 - ?) un K. Lībietis (1846 – 1904).

Medicīnas grāmatniecībā labi pazīstami ir vairāku baltvāciešu darbi. Tā, piemēram, 1795.gadā Jelgavā literāts, pēc profesijas mācītājs M. Stobbe (1740–1817), izdeva „*Veselības grāmatu*”. 1843.gadā Lēdurgas un Turaidas ārsts Eduards Vilhelms fon Brēms (1802–1879) sarakstīja grāmatu ar nosaukumu „*Padomi priekš Vidzemes ļaudīm, kā no nīknām sērgām un grūtām vājībām būs izsargāties un kas pašiem jādara ātrās saslimšanās un miesas ievainošanās*”. Ludviga van Bēthovena draugs, Jelgavas ārsts, literāts un komponists K. Bursi izdeva grāmatu „*Māju dokters jeb jauna veselības grāmata*”. Tāpat šeit pieminēšanas vērts ir K. Bursi kolēģa T. fon Dīteriha (1811–1893) 1862.gadā izdotā grāmata „*Veselības drauga padomi*”, kā arī 1884.un 1896.gadā izdotā apjomīgā grāmata „*Jaunais māju dokters*”. Šo grāmatu izdošana zināmā mērā bija saistīta ar baltvāciešu līdzjūtību apspiestajiem un daudz cietušajiem latviešu zemniekiem, cenšoties palīdzēt tiem saslimšanu gadījumos, kā arī radinot zemniekus pie pareiza un veselīga dzīves veida.

1902.gadā tika nodibināta pirmā profesionālā ārstu biedrība – „Latvijas ārstu biedrība”. Medicīnas nozares žurnāls ar nosaukumu „*Latvijas ārstu žurnāls*” sāka iznākt 1923.gadā. Ar šo gadu sistemātiski tiek izstrādāta latviešu medicīnas terminoloģija (107, 33.-35.lpp.).

Latviešu valodā zinātniski medicīniskā literatūra parādījās tikai 20.gs. pēc LU Medicīnas fakultātes atvēršanas 1919.gadā. Visi priekšmeti tika pasniegti tikai latviešu valodā.

Medicīnas literatūra laika posmā no 1900. līdz 1940.gadam nav plašāk pētīta, 20.-30.gados minimāla nozīme medicīnas literatūras izdošanā ir Rīgas Latviešu biedrības (RLB) izdevniecībai Derīgu grāmatu nodaļa, kas izdevusi grāmatas par dažādiem medicīnas tematiem.

1.4. Medicīnas grāmatniecība no 1940.- 1990.gadam

Latvijas PSR sākās straujš veselības aizsardzības un medicīnas zinātnes uzplaukums. 20.gadsimta 70. un 80.gadi Latvijā sabiedrības veselības attīstības veiksmeši raksturojami ne tikai ar Vilhelma Kaņepa centieniem uzcelt lielas ātrās palīdzības stacijas, slimnīcas un

poliklīnikas, bet arī ar Ilmāra Lazovska, Viktora Kalnbērza, Anitas Andrejevas u.c. publikācijām žurnālā „*Veselība*”, laikrakstos, kā arī grāmatās un brošūrās.

Medicīnas literatūru izdod apgādi „Zvaigzne” un „Zinātne”, kā arī Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Eksperimentālās un klīniskās medicīnas institūts, kuru redakcijās tiek sagatavotas un izdotas grāmatas visdažādākajās medicīnas jomās – sākot ar mācību grāmatām, enciklopēdijām un beidzot ar populārzinātniskām brošūrām plašam lasītāju lokam. Izdodot sevišķas, īpaši vajadzīgas grāmatas, valsts pat piemaksā, negūstot nekādu peļņu. Piemēram, mācību grāmatu izdošanai valsts piemaksas sasniedz pusmiljonu rubļu gadā.

Izdevniecība „Zinātne” izdod zinātnisko populārzinātnisko literatūru un zinātnes daiļliteratūru. Zinātnisko literatūru par jaunākajiem pētījumiem medicīnas zinātnē izdod sērijā „Eksperimentālā medicīna”. Piemēram: „*Bioloģiskās membrānas un šūnas patoloģija*” (1986) un „*Imūnatbildes efektori un to regulācija*” (1986)” A. Bļugera redakcijā u.c. grāmatas.

Populārzinātnisko literatūru sākot ar 1966.gadu izdod sērijā „Veselības bibliotēka”. Šīs sērijas idejas autore ir grāmatniecības darbiniece, zinātnisku un populārzinātnisku grāmatu redaktore, izdevniecības „Zinātne” populārzinātniskās literatūras un zinātniskās daiļliteratūras redakcijas galvenā redaktore Solveiga Cepurniece (1934-1997). Šajā sērijā tiek izdotas grāmatas: J. Kancāns „*Skriešana veselībai*” (1989), M. Hakele „*Miegs un elektromiegs*” (1987), R. Gerke „*Hipnoze un suģestija*” (1989) u.c. grāmatas.

Savukārt zinātnisko daiļliteratūru izdevniecība „Zinātne” izdod sērijā „Apvārsnis”. Piemēram, šeit varu minēt dažas medicīnas tematikas grāmatas: N. Amosovs „*Divi mani mūža gadi*” (1986), H. Selje „*Mana mūža stress*” (1983), Š. Auerbaha „*Ģenētika*” (1971) u.c.

Izdevniecība „Zvaigzne” padomju gados klasificēja savus izdevumus medicīnas jomā dažādām lasītāju kategorijām: izdevumi speciālistiem, izdevumi augstākajām mācību iestādēm un izdevumi masu lasītājiem.

Kategorijā augstākajām mācību iestādēm grāmatas paredzētas Rīgas medicīnas institūta (RMI) studentiem. Piemēram, mācību grāmata V. Palčuns, N. Preobraženskis „*Ausu, kakla un deguna slimības*” (1981) uzrakstīta pēc PSRS Veselības aizsardzības ministrijas apstiprinātas programmas un paredzēta medicīnas institūtu studentiem.

Izdevumi speciālistiem paredzēti ārstiem, farmaceitiem, vidējam medicīnas personālam. Piemēram, L. Vīksna, V. Kaņeps „*Ievads medicīniskajā deontoloģijā*” (1981), I. Eglītis „*Vispārīgā psihopatoloģija*” (1981) u.c.

Izdevumi masu lasītājiem paredzēti plašam lasītāju lokam. Šeit jāmin Jāņa Zālīša grāmata „*Mīlestības vārdā*” (1981), I. Tarmaka grāmata „*Spogulīt, spogulīt*” (1981), I. Eglīša grāmata „*Kā atbrīvoties no alkoholisma*” (1981), V. Cirana grāmata „*50 gadu vēl nav vecums*” (1980), V. Levi „*Atrast sevi*” (1980) u.c.

Latvijas PSR tiek veikti daudzi medicīnas vēstures pētījumi – tika pētīta Latvijas veselības aizsardzība un medicīnas vēsture, kā arī Latvijas augstākās medicīnas izglītības un medicīnas zinātnes attīstība. Šajā laika periodā sarakstītas vairākas grāmatas par ievērojamiem mediķiem. Piemēram, E. Platkājis, A. Vīksna „*Zelta skalpelis*” – par profesoru Aleksandru Bieziņu, Ļipoveca L. „*Ārsti, filozofi, cīnītājs Pauls Dauge*” (1968) - Paulam Daugem veltīta grāmata, „*Profesors Pauls Stradiņš dzīvē un darbā*” (1961) u.c.

Latvijas PSR tika veikti pētījumi arī medicīnas terminoloģijā. Pirmoreiz tika izstrādāta medicīnas terminu skaidrojošā vārdnīca – profesora Kristapa Rudzīša un citu līdzstrādnieku mūža darbs „*Terminologia medica in duobus voluminibus*” (1973-1977) („Latīņu-krievu-latviešu medicīnas terminu vārdnīca divos sējumos”), kurā vairāk kā 20 gadu garumā tika apkopoti ap 53 000 latīņu medicīnas termini un to skaidrojums krievu un latviešu valodās, kā arī profesora Ilmāra Lazovska sastādītā eponīmu vārdnīca „*Klīniskie simptomi un sindromi*” (1971).

1.5. Latvijas medicīnas grāmatniecība laikposmā no 1990. līdz 2010. gadam

Padomju Savienības sabrukuma sekas spilgti izpaudās medicīnas grāmatniecības jomā. Latvijas medicīnas bibliotēkas vairs nesaņēma obligāto eksemplāru no Maskavas. Krievu valodā izdotās zinātniska satura grāmatas, kuras tika izdotas PSRS, vairs nebija pieejamas dēļ grāmatu problemātiskas piegādes.

Šis ir ļoti interesants laika posms Latvijas valsts un medicīnas vēsturē. Latvijas mediķi un pacienti pat neatceras iekārtas un medikamentus, ar kādiem cilvēkus ārstēja pirms 20 gadiem. Ja uzskatām, ka stāvoklis medicīnā atspoguļo stāvokli valstī – uzplaukumu, krīzi, sasniegumus un kļūdas, tad rakstītais vārds medicīnā ir medicīnas kvalitātes mērs.

Skatoties uz Latvijas grāmatu pēdējo divdesmit gadu vēsturiskā griezumā, mēs redzam, ka 1990. un 1991. gadā vēl izdeva diezgan daudz medicīnas grāmatu ar iepriekšējo gadu iestrādēm., pēc tam to skaits samazinājās, tad strauji palielinājās 1999. un 2000. gadā, bet īstu izdevējdarbības virsotni sasniedza no 2005. līdz 2008. gadam. Tas norāda uz to, ka aktīvi pārstāja darboties tās izdevniecības, kuras līdz 1990. gadam izdevējdarbībai saņēma naudu no valsts budžeta.

Latvijā izdevējus pievērsties medicīnas grāmatu izdošanai latviešu valodā rosinājis fakts, ka medicīnas grāmatas latviešu valodā jāizdod, lai studenti un jaunie ārsti apgūtu medicīnas zinātņi dzimtajā valodā. Ja Latvijas veselības institūcijas vēlas, lai jaunie ārsti pilnībā saprastu uzrakstīto tekstu, valsts interesēs ir apgādāt tos ar informāciju dzimtajā valodā. Pasaules pētījumi pierāda, ka cilvēks dzimtajā valodā izlasīto saprot par 100%, pirmajā svešvalodā par 80%, otrajā svešvalodā par 50%. Tā kā latviešu valodā pēdējos divdesmit gados mācību grāmatas ir uzrakstītas un izdotas gandrīz visās galvenajās

specialitātēs, Latvijas veselības aizsardzības organizatori var rēķināties ar teicamu apmācības kvalitāti studentiem un pēcdiploma izglītības speciālistiem (6, 57.lpp.).

Orīģinālgrāmatām latviešu valodā ir nenovērtējama nozīme, jo tās saglabā „dzīvu” darba valodu. Izdot medicīnas grāmatas latviešu valodā ir viegli, jo Latvijā ir ne tikai kvalitatīva medicīniska latviešu valoda, bet izcili latviešu valodas medicīnas redaktori, kas nāk ne tikai no filologu vidus (Jānis Loja, Andrejs Senkāns), bet arī no ārstu vidus (Janīna Danusēviča, Ieva Gunne, Maija Šetlere. Māris Baltiņš). Šeit kā ļoti nozīmīgus izdevumus var minēt pēdējos divdesmit gados izdotās terminoloģijas vārdnīcas: Kristapa Rudzīša „Terminologia Medica” atkārtoto un paplašināto izdevumu Andreja Senkāna redakcijā, Bronislavas Kalniņas biomehānikas terminu mācību vārdnīca un Rūtas Viņķeles medicīnas svešvārdu vārdnīca (6, 57.lpp.).

1.5.1. Medicīnas grāmatu izdošana brīvā tirgus apstākļos

Nozīmīgs pavērsiena gads medicīnas grāmatu izdevējdarbībā ir 1993.gads. Cita pēc citas bankrotēja bijušās PSRS laika izdevniecības. Medicīnas grāmatu jomā pavērsienu radīja 1993.gadā Latvijas Ārstu biedrības izdotā grāmata „*Latvijas Farmindekss*”. Tā bija pirmā zāļu grāmata un pirmā medicīnas grāmata, kas tika izdota bez valsts plāna subsīdijas. Tā bija 1800 lappušu bieza grāmata, kura tika izdota 5000 eksemplāru lielā metienā un pilnībā iztirgota vienas dienas laikā. „*Latvijas Farmindekss*” noteica vēl kādu iezīmi – nozīmīgu lomu medicīnas grāmatniecībā kļuva zāļu firmu pārstāvniecības. Izdevēji meklēja zāļu izplatītājus, lai grāmatas papildinātu ar reklāmām, taču bieži notika arī pretējais – zāļu firmas atrada autoru un subsidēja savai interesēm labvēlīgas grāmatas izdošanu. Latvijā nav izdota neviena medikamentu vai vienas firmas reklamējoša medicīnas mācību grāmata vai rokasgrāmata. Tomēr nevar noliegt šajos divdesmit gados izveidojušos ietekmi – ilgāku laiku zāļu firmas aktīvi subsidēja grāmatas arī tajās nozarēs, kuras nebija to interešu sfērā. Tā, piemēram, farmācijas kompānija „Glaxo SmithKline” ik gadus ziedoja 5000 Ls gadā oriģinālgrāmatu izdošanai. 2002. gadā ar Fonda atbalstu iznāca prof. Līgas Aberbergas - Augškalnes grāmata „*Fizioloģija rehabilitologiem*”.

Zāļu grāmatas katrā valstī nosaka farmācijas biznesa aktivitāti. Ja līdz 1990.gadam latviešu ārsti iztika ar M. Maškovska zāļu grāmatām krievu valodā, tad kopš 1993.gada Latvijā izdod zāļu grāmatas latviešu valodā. Divas no tām – „*Latvijas Farmindekss*” un „*Apotheca*” – ir absolūti lielākās latviešu valodā izdotās grāmatas pēc zīmju skaita un informācijas apjoma.

Ar zāļu grāmatu izdošanu nodarbojušies Latvijas Ārstu biedrības pakļautībā esošais Medicīnas un farmācijas informācijas centrs Andas Požarnovas un Editas Romānes vadībā.

Iznākušas arī zāļu grāmatas pacientiem: J.Dzenis „*Pacienta zāļu grāmata*” (2001), M. Šetlere „*Pacienta zāļu grāmata*” (1999), pediatrijas zāļu grāmata Ievas Eglītes redakcijā „*Zāļu lietošana pediatrijā*” (2006), kā arī atsevišķu specialitāšu un atsevišķu firmu izdevumi (6, 57.-58.lpp.).

1.5.2.Kvalitatīvu medicīnas grāmatu izdošanas aizsākumi 1998.gadā

Zināms pagrieziena punkts ir Pētera Apiņa grāmatas „*Cilvēks. Anatomija, fizioloģija, patoloģijas pamati*” iznākšana 1998.gadā. Reizē ar šīs grāmatas izdošanu tiek dibināts „Nacionālais apgāds”, redakcijā sāk strādāt ārsti Maija Šetlere, Jurgis Dzenis u.c. Dažus gadus vēlāk Maija Šetlere kļūst par apgāda galveno redaktori un medicīnas redaktori lielākajai daļai Latvijas medicīnas grāmatu. Kopš 2005.gada vairāk kā puse Latvijā izdoto medicīnas grāmatu iznāk Maijas Šetleres un Pētera Apiņa redakcijā. Grāmatas „*Cilvēks. Anatomija, fizioloģija, patoloģijas pamati*” mērķis ir jaunu vizuālu risinājumu meklējumi, kas pēc tam nosaka turpmāko medicīnas grāmatu izdošanas kvalitāti Latvijā – tām jābūt kvalitatīvi drukātām.

Divas nozīmīgākās medicīnas grāmatas latviešu valodā 21.gadsimtā ir Kristapa Rudzīša grāmata „*Terminologia Medica*” (pirmais izdevums 1973.-1977.gadā, otrs, pārstrādātais un papildinātais izdevums 2003.-2005.gadā) un Ilmāra Lazovska grāmatas „*Klīniskie simptomi un sindromi*” (pirmais izdevums 1971.gadā un atkārtotais un papildinātais izdevums 2001.gadā). Grāmata sarakstīta trīs valodās, ņemot vērā angļu valodā runājošo medicīnas pasauli, latviešu mediķiem tuvu krievu medicīnas skolu, kas ietekmējās un sazinās ar krievu medicīnas terminoloģijas starpniecību, kā arī mūsu mazo, stipro un zinātkāro latviešu tautu un ārstiem. Profesors Ilmārs Lazovskis visu savu radošo mūžu audzinājis jaunus ārstus, un šī grāmata paredzēta tiem topošajiem mediķiem, kas studē medicīnu.

Izdevēji, kuri pelna ievērību ar izdotajām medicīnas grāmatām ārstiem un studentiem, kā arī plašam lasītāju lokam (1990-2010):

N.p.k.	Izdevniecība	Izdoto grāmatu skaits
1.	Zvaigzne ABC	142
2.	RSU	113
3.	Jumava	86
4.	Nacionālais Medicīnas apgāds	74
5.	RaKa	34
6.	Avots	27
7.	Medicīnas apgāds	23
8.	LU Akadēmiskais apgāds	23

9.	Medikamentu informācijas centrs	18
10.	Nacionālais apgāds	17
11.	Zinātne	15
12.	Nordik	15
13.	Veselības statistikas un medicīnas tehnoloģiju aģentūra	13
14.	Madris	12
15.	Pētergailis	12
16.	Revi-2	11

Avots: LNB monogrāfiju un turpinājumu izdevumu datubāze

Nacionālā apgāda, RSU un LU izdevumi ir adresēti medicīnas studentiem un ārstiem, citu izdevniecību izdoto grāmatu mērķauditorija ir plašs lasītāju loks.

LU Akadēmiskais apgāds ir viena no visnozīmīgākajām medicīnas izdevniecībām. Šajā apgādā izdotās grāmatas sarakstījuši LU Medicīnas fakultātes docētāji. Šeit iznākušas vairākas anatomijas grāmatas Gundegas Knipšes un Kamitas Eglītes redakcijā, profesora Arņa Vīkna darbi par medicīnas vēsturi. Pats nozīmīgākais apgāda devums ir profesores Ainas Dālmanes ilustrētie krājumi „*Histoloģija*” un „*Histoloģijas atlants*”, kuros autore atspoguļo histoloģijas pamatjautājumus, pētīšanas metodes un histoloģijas attīstību Latvijā.

Rīgas Stradiņa universitāte grāmatas izdod no 1993.gada, taču nopietnāku izdevējdarbību tā izvērsusi sākot ar 2003.gadu. Šajā laika posmā gadā vidēji tiek izdotas 3 -5 grāmatas. Trešdaļa no izdotajām grāmatām tiek izdota angļu valodā. Nozīmīgākie RSU apgāda izdevumi saistīti ar farmakoloģiju, piemēram, profesoru I.Purviņa, A. Skuteļa un J. Baltkāja mācību grāmatas. Vēl dažas ļoti nozīmīgas RSU apgādā izdotās medicīnas grāmatas: „*Propedeutika*”, A. Kalveļa grāmata „*Tahiaritmijas: novērtēšana un ārstēšana*”, I. Zeidlera grāmata „*Vispārīgā fizikālā medicīna un kūrortrehabilitācija*”, M. Pilmanes grāmata „*Medicīniskā embrioloģija*” un J. Gardovska redakcijā izdotā grāmata „*Ķirurģija*”.

Liela loma medicīnas vēstures grāmatu, zāļu grāmatu un starptautisku mācību materiālu izdošanā Latvijā ir Latvijas Ārstu biedrībai un Rīgas Starptautiskajam medicīnas un farmācijas centram. Nozīmīgākās izdotās grāmatas : Dzintris Alks „*Latvijas mediķi politisko represiju dzirnās, 1940.-1953*”, Arnis Vīksna „*Latviešu ārsti pasaulē*”, Arnis Vīksna „*Medicīnas sākumi Latvijas novados*”, Juris Lazovskis „*Ievads reimatoloģijā*”, „*Slimokases Latvijā*”, „*Latvijas Zāļu grāmata:1995/1996*”, „*Zāļu lietošana: rokasgrāmata*” u.c.

Mācību grāmatas medicīnā ir izdevusi ne tikai Latvijas Universitāte un Rīgas Stradiņa universitāte, bet arī Rēzeknes Augstskola un Latvijas Sporta pedagogijas akadēmija.

No 1991.līdz 2000.gadam galvenie medicīnas grāmatu izdevēji Latvijā bija apgāds „Zvaigzne”, kopš 1993.gada „Zvaigzne ABC”. Šajā periodā vairāk kā puse no nozīmīgākām medicīnas grāmatām izdotas šajā apgādā. Laikā, kad izdevējdarbībai valstī pietrūka līdzekļu, tieši „Zvaigzne” un „Zvaigzne ABC” ļāva saglabāt latviešu medicīnas literatūru. Šeit var minēt virkni nozīmīgu grāmatu: Aina Dālmane „*Histoloģija*”, Nikolajs Andrējevs „*Praktiskā kardioloģija*”, Arnolds Valtneris „*Asinsrites fizioloģija*”, Jānis Slaidiņš „*Uroloģija*”, Arnis Vīksna „*Zelta skalpelis*”, Zeliks Čerfass „*Pie slimnieka gultas*”, Vladimirs Utkins „*Klīniskā ķirurģija*”, Juris Leja „*Vispārīgā klīniskā patoloģiskā fizioloģija*” u.c.

Apgāda „Jumava” nozīmīgākās izdotās grāmatas medicīnas nozarē ir atsevišķas grāmatas pirmās un neatliekamās palīdzības sniegšanā, kā arī vairāki tulkojumi no angļu valodas. Piemēram, no angļu valodas tulkota grāmata „*Pirmā palīdzība*”, kura paredzēta plašam lasītāju lokam, un „*LEMON*” : mācību materiālu krājums māsām.

Apgāds „Jumava” šogad svin savu 20 gadu pastāvēšanas jubileju un veselībai veltītās grāmatas sērijā *Veselības bibliotēka* ir vienas pirmajām, ko apgāds izdevis. Pirmās grāmatas šajā sērijā izdotas 1993.gadā, tādējādi apmierinot lasītāju interesi un pieprasījumu pēc grāmatām, kuras palīdz uzturēt sevī veselu garu un miesu. Veselības sēriju var iedalīt populārā un speciālā literatūrā, jo apgāds izdevis grāmatas, kas paredzētas ikvienam interesentam un lasītājam, kā arī speciālo literatūru, kas veltīta profesionāļiem, piemēram, „*Rokasgrāmata psihiatrijas māsām*”, „*Lielā medicīniskā enciklopēdija*” u.c. Laika gaitā mainās arī lasītāju interese un lasīšanas tendences - agrāk populāras bija grāmatas par konkrētām veselības problēmām un jautājumiem - asinsvadu slimības u.c., tad nāca enciklopēdiju laiks – „*Medicīniskā enciklopēdija*”, „*Māte un bērns*”, „*Bērnu ārsts*”. Savukārt pašlaik populāras ir vispārīgas veselības grāmatas, kā arī grāmatas, kas veltītas tautas medicīnai „*Dzīve bez zālēm*”, „*Organisma veselīga mikroflora*”, „*Dabiskie ārstnieciskie līdzekļi*”.

Apgāda darbiniece atklāja, ka ir ļoti grūti nosaukt precīzu veselībai veltīto grāmatu skaitu, kas ir izdoti, taču aptuveni ik gadu izdotas sešas veselībai veltītas grāmatas, agrāk gan skaits bijis lielāks, pēdējos gados tas ir samazinājies (tāpat kā kopējais izdoto grāmatu skaits). Pašlaik apgādā ir pieejami ap 50 nosaukumu, kas veltīti veselības tematikai

Apgāds „Avots” izdevis vairākas nozīmīgas medicīnas nozares grāmatas: Jānis Dobelis „*Bērnu uroloģija*”, Ināra Logina „*Neiroloģija shēmās*”, Ints Zeidlers „*Ārstnieciskā masāža*”, „*Medicīnas svešvārdu vārdnīca*” u.c.

Medicīnas grāmatas izdevuši arī tādi apgādi kā „Nordik”, „Rasa ABC”, „Jāņa Rozes apgāds”, „Nacionālais Medicīnas Serviss - Laboratorija”, „Aptiekāra padoms”, „Imanta”, „McĀbols” (6, 59.-64.lpp.).

1.5.3. Medicīnas grāmatas, kuru autori ir ārsti

Visvairāk medicīnas grāmatu sarakstījis medicīnas profesors Arnis Vīksna (1942). Viņš ir autors, līdzautors, sastādītājs un arī priekšvārda autors aptuveni 80 izdevumiem. Piemēram, sadarbībā ar Jāni Ozolu tapusi grāmata „*Rīgas I.slimnīca*”. A. Vīksna ir līdzautors vai sastādītājs daudzām jaunāko laiku medicīnas vēstures grāmatām, nozīmīgs ir viņa devums Ilmāra Lazovska rakstu, runu un interviju krājuma „*Kamēr vēl*” sastādīšanā.

Profesors Ints Zeidlers (1946) sarakstījis septiņas grāmatas – nozīmīgākās no tām: „*Elektroterapija un magnēterapija*”, „*Vispārīgā fizikālā medicīna un kūrortoloģija*”, „*Klīniskā fizikālā medicīna*” un „*Ārstnieciskā masāža*”.

Profesoram Anatolijam Danilānam iznākušas piecas grāmatas: „*Gremošanas trakta augšdaļas bojājumi*”, „*Pa gastroenteroloģijas džungļu takām*”, „*Zinību zibšņi medicīnas baltajos plankumos*”, „*Hroniskas aknu slimības*” divos sējumos. Profesors ir līdzautors Nikolaja Skujas grāmatai „*Praktiskā gastroenteroloģija un hepatoloģija*”. Līdz pat šodienai A. Danilāns pazīstams ar savu aktīvo klīnisko, zinātnisko un pedagoģisko darbību.

Ražīgi darbojies arī ārsts profesors Indulis Purviņš (1947) – viņš sarakstījis grāmatas un mācību materiālus par farmakoloģiju un receptūru. Viņa grāmata „*Praktiskā farmakoloģija*” ir vienīgā medicīnas grāmata latviešu valodā, kas, papildināta un pārstrādāta izdota atkārtoti četras reizes (1994., 1997., 2002., 2011.).

Ļoti nozīmīgs devums latviešu medicīnas literatūrā ir profesorei Aina Dālmanei. Šeit var minēt tādas grāmatas kā „*Cilvēka embriogēze*”, „*Cilvēka embriogēze skolām*”, „*Histoloģijas atlants*”, divi grāmatas „*Histoloģija*” izdevumi (1994 un 2010) un „*Skaidrojošā histoloģisko terminu vārdnīca latviešu, latīņu un krievu valodā*”. Profesores grāmatas galvenokārt papildinātas ar pašas zīmējumiem.

LU profesors, praktizējošs asinsvadu ķirurgs Dainis Krieviņš sarakstījis vairākas grāmatas atdzīvināšanas un pirmās palīdzības sniegšanas jomā. Piemēram: „*Ko darīt?*” ir mācību grāmata pirmās palīdzības apmācības praktiskajām nodarbībām, „*Neatliekamā medicīniskā palīdzība: atdzīvināšana*”, „*Neatliekamā medicīniskā palīdzība: traumas*”, „*Aortas stentu - protēžu eksperimentālais modelis*” un „*Hroniska vēnu mazspēja*”.

Profesors Ivars Mazjānis un ģimenes ārsts Edgars Tirāns kopā izdevuši grāmatas par infekcijas slimībām un vakcināciju: divi izdevumi grāmatai „*Infekcijas slimības: rokasgrāmata*”(1997 un 2006), „*Vakcinācija. Imūnsistēma. Antimikrobiskā infekciju*

profilakse”, „Infekcijas slimību un sindromu ārstēšana un profilakse” „HIV infekcija un AIDS” (6, 64.-66.lpp.).

Vispopulārākais latviešu medicīnas autors ir profesors Andrejs Kalvelis. Izcilas ir viņa sarakstītās grāmatas „Tahiaritmijas: novērtēšana un ārstēšana”, „Neritmiskā elektrokardioloģija”, „Klīniskā elektrokardioloģija” un „Elektrokardioloģijas pamati”.

Piecas reizes, atkārtotos un pārstrādātos izdevumos, izdota dietologu Zigurda Zariņa un Lolitas Neimanis grāmata „Uztura mācība”. Pirmo reizi grāmata tika izdota 1998.gadā, pēc tam 1999.gadā tika izdoti otrais un trešais, savukārt 2002.gadā ceturtais papildinātais un pārstrādātais izdevums. Kopš šīs grāmatas ceturtais izdevuma bija pagājuši 7 gadi. Šajos gados mainījušies vairāki uzturvielu un diētu vērtējumi, nākušas klāt jaunas atziņas par uzturu, kā arī izstrādāti jauni ieteikumi uzturvielu lietošanā. Tāpēc piektajā, pārstrādātajā grāmatas „Uztura mācība”(2009) izdevumā autori apraksta dažādu slimību profilaksi un ārstēšanu ar diētām, sniedz diētu – badošanās, makrobiotiskas un veģetārisma kritisku vērtējumu un uzturā lietojamo produktu raksturojumu. Grāmata adresēta ārstiem, medicīnas māsām, pārtikas tehnologiem, pedagogiem un interesentiem.

Medicīnas vēsturē nozīmīgas grāmatas sarakstījuši medicīnas profesors Juris Salaks un docents Edvīns Platkājis. Juris Salaks sarakstījis biogrāfiska satura grāmatu „Justs Kristiāns fon Loders” (2003), savukārt Edvīna Platkāja četras grāmatas veltītas slaveniem Latvijas ārstiem un tās tapušas sadarbībā ar profesoru Arni Vīksnu. Šeit var minēt šādus izdevumus: veltījums profesoram Jānim Ozoliņam „Neiroķirurga mūža varavīksne”(2009), dokumentu un atmiņu apkopojums par Vilhelmu Ķaņepu „Ministrs un tautas veselība”(2007), piemiņas grāmata profesoram Jānim Slaidiņam „Ārsta virsvalkā, ar karavīra stāju”(2007), atmiņu grāmata par ārstu un celtnieku Jāni Prombergu „Ārstis un celtnieks Jānis Prombergs”(2002). E. Platkājis bijis arī atbildīgais redaktors Gaiļezera slimnīcas 25 gadu jubilejas izdevumam „Gaiļezera slimnīca” (2003).

Profesors Andris Rubīns sarakstījis lielu skaitu – 14 grāmatu – dermatoveneroloģijas mācību grāmatas un kongresu/konferenču rakstu krājumus. Šeit ir vērts pieminēt dažas nozīmīgākās grāmatas: „Dermatoveneroloģija” (2010), „Ādas slimības un to terapija” (2002), „Seksuāli transmisīvās slimības” (2001), „Ilustrēta rokasgrāmata dermatoveneroloģijā” (1996) u.c. Zīmīgi, ka grāmatu un konferenču materiālu izdošanai profesors nodibinājis SIA „Rubina izdevniecība”.

Grāmatas izdevušas arī vairākas profesionālas iestādes un organizācijas: Latvijas ķirurģu asociācija, Valsts asinsdonoru centrs, Zāļu aģentūra, Rīgas Stradiņa universitāte, slimnīca „Gaiļezers”, Latvijas Dermatoveneroloģijas fonds u.c. Šajā sakarībā var pieminēt ārstes Renātes Heldas izdevniecību „Revi-2”, kas ilgu laiku izdeva žurnālu „Jums, kolēģi”

(1995-2005), kā arī grāmatas. Piemēram: Alvila Helda grāmatu „*Klīniskā endokrinoloģija*”(2002), Latvijas Medicīnas Parazitologu asociācijas darbinieku sastādīto grāmatu „*Cilvēku parazitārās slimības*” (1996), Renātes Heldas sastādīto grāmatu „*Anekdotas pie ārsta : vairāk nekā 770 bagātīgi ilustrētas anekdotas*”(1999), Gunta Ilķēna ieteikumus pacientam muguras sāpju ārstēšanā „*Viss par muguras sāpēm*” (2002) u.c.

Latvijas grāmatniecībā interesants fakts ir ārstu un citu medicīnas profesiju pārstāvju sarakstītās grāmatas citās jomās. Piemēram, ārsta Jāņa Liepiņa autobiogrāfisks prozas krājums „*Mani pacienti: ārsta nemedicīniskas piezīmes*” (1998) un medicīnas darbinieku biogrāfiju apkopojumi grāmatā „*Savi un sveši: vēstījumi par mediķiem un medicīnu*” (2001), kuriem ir medicīniskas kultūrvēstures nozīme. Jāpiemin vēl Vaidas Villerušas novadpētniecībai veltītas grāmatas „*Daugavas raksti*” (1991, 1994, 1996, 2000), „*Gājums*” (1994), „*Sēļu zeme*” (1995), kur autore skatījusi savu zemi caur ārstes skatupunktu, atklājot lasītājiem tautas medicīnas noslēpumus un parādot vecās slimnīcas un ambulances. Ievērības cienīga ir ārsta un aptiekāra Gunta Belēviča aktīvā darbība, raksturojot aptiekas un to vietu Latvijas kultūrvēsturē. Viņš ir redaktors vairāku gadu garumā izdotajām „*Aptiekas gadagrāmatām*” (1999, 2000,2001). No medicīnas māsu izdotajām grāmatām jāpiemin Marinas Kosteņeckas stāstu krājums „*Baltās kāpas*” (1983), darbu izlase „*Šis biķeris man neies secen*” (1995), „*Esmu nolemta dzīvei*” (1989) u.c. (6, 64.-66.lpp.).

1.5.4.Latvijā iznākušās medicīnas grāmatas svešvalodās

Kā jau ievadā autore minēja, 1990.gadā vēl diezgan daudz grāmatu iznāca krievu valodā, to skaits pat pārsniedza latviešu valodā izdoto grāmatu skaitu – krievu valodā tika izdotas 18 oriģinālgrāmatas un 5 autoreferāti, bet latviešu valodā – tikai 17 grāmatas. 1991.gadā krievu valodā iznāca 15 grāmatas, 1992.gadā – 12, bet kopš 1993.gada vidēji 3 – 4 grāmatas gadā, un, galvenokārt, tās bija profesora J. Djukendžijeva grāmatas par protēzēm. Ievērību pelna tādi izdevumi krievu valodā kā G. Eniņas un G. Robules grāmata par ultrasonogrāfiju neuroangioloģijā, J. Lejas grāmata par pH-metriju, A. Valtnera grāmata par sfīgmogrāfiju, A. Rubīna rokasgrāmatas dermatoveneroloģijā, H. Voska sagatavotais mācību materiāls par balsta un kustību aparātu, J.Aivara mācību grāmata par muskuļu fizioloģiskajiem mehānismiem, I. Ēbelas sagatavotais materiāls par zīdaiņu mākslīgo barošanu, A. Bļugera grāmata par vīrusu hepatītu B un V. Šmita lekciju konspekti un uzdevumi tiesu psihiatrijā.

Šajā laika posmā Latvijā medicīnas grāmatas angļu valodā ir iznākušas retāk. Galvenokārt tie ir dažādu konferenču materiāli, kā arī informatīvi materiāli par Latvijas sabiedrības veselību, piemēram, par psihisko veselību, bērnu mirstību u.c. No nozīmīgākajiem Latvijā izdotajiem darbiem angļu valodā jāmin V. Sosāra grāmata par kuņģa audzējiem un E.

Tragakes, Ģ. Briģa un J. Karaškēvicas „*Veselības aprūpes sistēmas pārejas periodā*”, kas vēlāk tika iztulkota arī latviešu valodā.

20.gadsimta 50.gados pasauli iekaroja un daudzās valodās tika tulkota Paula Valdena (1863-1957) ķīmijas vēstures grāmata, kas pirmo reizi tika izdota 1947.gadā. 1949.gadā iznāca Miķeļa Rolles (1892-1979) mācību grāmata medicīniskajā mikrobioloģijā, kurai ir 11 atkārtoti izdevumi un vēl joprojām zināma loma veterinārmedicīnas apmācībā.

Kā viena no nozīmīgākajām, pasaulē izmantotajām grāmatām ir profesora Ilmāra Lazovska grāmata „*Klīniskie simptomi un sindromi*”. Grāmata sarakstīta latviešu, angļu un krievu valodā. Padomju Savienībā vairākkārt tika izdoti šīs grāmatas nelegālie izdevumi, bet Čehijā – korekts tulkojums (6, 57.-58.lpp.).

1.5.5.Medicīnas grāmatu tulkojumi no svešvalodām

Latviešu valodā ir tulkotas cittautu medicīnas grāmatas. Liela daļa no šiem tulkojumiem veltītas medicīnas māsu izglītošanai. No angļu valodas ir tulkotas šādas grāmatas: Šarlotes Kracas „*Slimnieku kopšanas un aprūpes process*” (1995), sērijā ar nosaukumu „LEMON” (tulk. no angļu val.- Learning material on nursing), mācību materiāli māsām un vecmātēm 12 grāmatās (1996), Greiema Dekstera „*Rokasgrāmata psihiatrijas māsām*”(2006) un „*Medicīniskās aprūpes rokasgrāmata*” (2001).

No vācu valodas tulkotas šādas grāmatas: Roberts Kellers „*Ievads imunoloģijā un imūnpatoloģijā*” (1991), Mihails Kenčs „*Sirds ritma traucējumu diagnostika un ārstēšana*” (1996), Inge Flēmiga „*Zīdaiņa attīstība un attīstības traucējumi*” (1994), Krištofs Gūtenbrunnars „*Rehabilitācija, fizikālā medicīna un dabas dziedniecība*” (1996) un „*Zāļu lietošana : rokasgrāmata ārstam, farmaceitam un medicīnas studentam*” (1994).

No zviedru valodas ir tulkota Juhana Kulberga grāmata „*Dinamiskā psihiatrija: teorija un prakse*” (2001) un Elkonona Goldberga grāmata „*Gudrības paradokss*” (2009). Šo grāmatu pasaulē uzskata par bestselleru un to lasījuši vairāk kā 700 tūkstoši cilvēku.

No angļu valodas tulkotas divas rokasgrāmatas: „*Pirmā palīdzība*” (2003) un „*Medicīnas ētikas rokasgrāmata*” (2009). Abas šīs rokasgrāmatas tulkojis profesors Māris Baltiņš, kurš ir arī autors vairāk kā 140 publikācijām par medicīnu, sabiedrības veselību, terminoloģiju un augstākās izglītības vēsturi (6, 66.-67.lpp.).

1.5.6.Periodiskie izdevumi

Latvijā tiek izdoti vairāki veselības žurnāli, taču 20.gs. 70. un 80.gados Latvija, salīdzinot ar Lietuvu un Igauniju, bija vienīgā valsts, kurā neiznāca profesionāls ārstu žurnāls nacionālajā valodā. 1989.gadā situācija mainījās līdz ar Pirmo Vispasaules latviešu ārstu

kongresu – Latvijā sāka iznākt medicīnas žurnāls „Latvijas Ārsts”. Šis ir vienīgais no farmācijas biznesa neatkarīgais izdevums, kas iznāk 11 reizes gadā, apmēram $\frac{3}{4}$ no visiem rakstiem atbilst zinātnisku rakstu līmenim.

Latvijā iznāk „*Doctus*” – zāļu firmas MEPHA dibināts un finansiāli atbalstīts žurnāls.

Kopš 2001.gada tiek izdots Latvijas ķirurģijas žurnāls „*Acta Chirurgica Latviensis*”. Šo žurnālu izdod Latvijas Ķirurgu asociācija, Latvijas Bērnu ķirurgu asociācija un Rīgas Stradiņa universitāte. Līdz šim iznākuši 7 žurnāla numuri. Žurnāls pēc vairākiem kritērijiem atbilst citējama žurnāla statusam, vienīgi neatbilst nepietiekamais izdevumu skaits.

Paula Stradiņa medicīnas vēstures muzejs no 1992.gada izdod rakstu krājumu „*Acta Medico-Historica Rigensia*”. Šis krājums krievu valodā ar nosaukumu „*Из учопуу медицины*” iznāca no 1957. līdz 1991.gadam. Šajā krājumā tiek publicēti raksti par medicīnas vēsturi.

Pie nozīmīgiem izdevumiem var pieskaitīt arī Rīgas Stradiņa universitātes Rakstus un Latvijas Zinātņu akadēmijas Vēstis.

Latvijā aktīvi tiek izdoti tautas veselības žurnāli – „*Ievas Veselība*”, „*Veselība*” un „*36,6 C*”. Kopš 1990.gada Latvijā ir iznākuši arī vairāki citi žurnāli: „*Jums, kolēģi*”, „*Latvijas Ārstu žurnāls*”, „*Ginekoloģija un dzemdniecība*”, taču šie žurnāli iznākuši īslaicīgi (6, 53.-56.lpp.).

Secinājumi.

Apkopojot iepriekšējā nodaļā rakstīto, varam secināt, ka 20.gs.beigās un 21.gs. pirmajā gadu desmitā tika izdoti fundamentāli darbi, kas attīstīja medicīnas domu un latviešu medicīnas terminoloģiju.

Latvijas medicīnas grāmatniecībai ir bijusi iespēja attīstīties tāpēc, ka grāmatu autori, galvenokārt, ir Latvijas medicīnas augstskolu docētāji un profesori. Šis fakts norāda uz Latvijas augstskolu pozitīvo attieksmi un ieinteresētību pret Latvijas medicīnas grāmatniecību.

Liela nozīme Latvijas medicīnas izdevējdarbībā ir bijusi sponsoriem un finansiālajiem atbalstītājiem. Medicīnas grāmatu izdošanu Latvijā atbalstījušas zāļu firmas, kā arī atsevišķi cilvēki, piemēram, Aivars Lembergs, Guntis Belēvičs un Ivars Strautiņš.

Liela nozīme medicīnas izdevējdarbības attīstībā ir literārajiem redaktoriem Andrejam Senkānam un Jānim Lojam. Grāmatu māksliniecisko veidolu noteica māksliniece Alda Zunde un Latvijas Mākslas Akadēmijas (LMA) grafikas katedras vadītājs profesors Guntars Sietiņš.

Medicīnas izdevējdarbību atbalstījuši ministri Gundars Bērziņš un Ivars Eglītis, kā arī ilggadējais valsts sekretārs Uldis Līkops.

Nākošajā nodaļā izklāstīts pētījuma teorētiskais pamatojums.

2. PĒTĪJUMA TEORĒTISKAIS PAMATOJUMS

Šajā nodaļā izklāstītas teorijas, kas izmantotas, lai analizētu „Nacionālā apgāda” iespiedprodukciju. Tā kā mans vēsturiskais pētījums ir par „Nacionālo apgādu”, kurš nodarbojas ar grāmatu izdošanu, tāpēc šajā nodaļā mēģināšu apskatīt grāmatas jēdzienu no vairāku filozofijas virzienu teorētiskajiem aspektiem.

„Nacionālā apgāda” pielāgošanās iespējas ekonomiskajai situācijai valstī, ieņēmumu un izdevumu sabalansēšanas iespējas mēģināšu izskaidrot, pielietojot mārketinga teoriju. Tāpat ar šīs teorijas palīdzību analizēšu cenu politikas sabalansēšanu starp medicīnas literatūras (kas ir finansiāli neizdevīgs pasākums), dārgu un kvalitatīvu mākslas albumu, kā arī dažāda satura grāmatu izdošanu.

Ja uzskatām, ka stāvoklis medicīnā atspoguļo stāvokli valstī – gan uzplaukuma, gan krīzes kontekstā, gan sasniegumos, gan kļūdās, tad rakstītais vārds medicīnā ir medicīnas kvalitātes mērs. Grāmatu satura tematikas kvalitāte tiek vērtēta pēc tā, vai grāmatu teksti ir atbilstoši mērķauditorijai. Šajā nodaļā analizēšu pētījuma metodes, ar kuru palīdzību apzināts gan kopējais apgādā izdoto grāmatu skaits, gan atsevišķi medicīnas grāmatu, mākslas albumu un dažāda satura grāmatu skaits. Ar diskursa analīzes palīdzību pētīšu izdoto grāmatu tematiku, to aktualitāti, daudzveidību un saturu.

Ar Pjēra Burdjē (*Pierre Bourdieu*, 1930-2002) simboliskā kapitāla teorijas un „skaistā” jēdziena izskaidrojuma palīdzību tiks analizētas apgādā izdotie albumi par Latviju un mākslas albumi.

2.1. Grāmatas jēdziena filozofiskā izpratne

Grāmatas kā kultūras un sociālās vides fenomena filozofisko izpratni var izskaidrot, pamatojoties uz vairākiem filozofiskiem virzieniem.

No ontoloģiskā (*ontoloģija* – mācība par esamību) viedokļa grāmata ir fenomēns ar rašanās un attīstības vēsturi, konkrētām funkcijām un nozīmi.

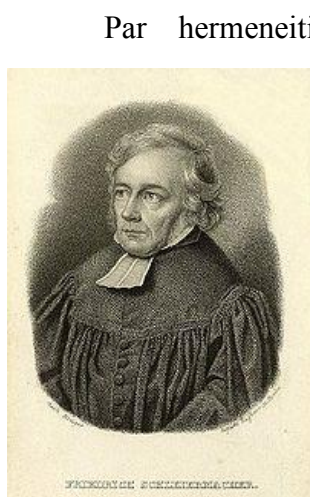
Hermeneitikā grāmata ir izpētes priekšmets – tekstu un rakstu valodas avots. Grāmatas jēdzienu hermeneitikā skaidro sakarā ar saprašanu, interpretāciju un patiesību.

Latīņu valodā jēdziens „hermeneitika” atbilst vārdam „interpretācija” (*interpretatio*) - teksta izskaidrošana, jēgas atklāšana. Kā tekstu interpretācijas māksla hermeneitika pastāv jau senajā Grieķijā. Teologi, literāti, vēsturnieki hermeneitiku pazīst ļoti sen. Tās pirmsākumi saskatāmi Aleksandrijas filoloģijas skolā. Hermeneitika sākotnēji ir filoloģiski literāra ievirze. Hermeneitikas mācība ir saistīta ar prasmi izprast, izskaidrot, iztulkot, interpretēt un orientēt (54, 417.-427.lpp.).

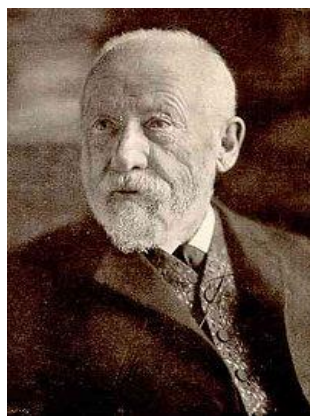
Līdz ar protestantisma izplatīšanos Eiropā hermeneitika pamazām atdalās no teoloģijas un kļūst par laicīgu nodarbošanos. 17.gadsimtā hermeneitika aizvien vairāk iesaistās mākslas, literatūras, zinātnes attīstības procesos. Tā apraksta vēstures pieminekļus, tekstus, pagātnes liecību interpretēšanas metodes.

Par atsevišķu virzienu hermeneitika Rietumeiropas filozofijā sāk veidoties 20.gadsimta 60.gados. Filozofiskajai hermeneitikai īpaši pievēršas Vācijā, kur tās vadošais pārstāvis bija Heidelbergas universitātes profesors Hanss Georgs Gadamers. Hermeneitika mēģina izveidot savu pozīciju filozofijā, noskaidrojot attiecības ar citām filozofijas metodēm un virzieniem, pievērsties zinātnes metodoloģijas jautājumiem un diskutēt par ideoloģijas lomu sabiedrībā.

Hermeneitika ir filozofijas virziens, kas pievēršas saprašanas būtībai, cilvēku izturēšanās un sociālo tradīciju iztulkošanai. Pirmsākumos hermeneitika nodarbojās ar Bībeles skaidrošanas problēmām, bet vēlāk tās intereses ir paplašinājušās un aptver daudzas jomas, tādas kā estētiku, literatūras teoriju, dabaszinātnes un medicīnu. Šā virziena attīstību spēcīgi ietekmējuši Vilhelms Diltejs (1833-1911), Martins Heidegers (1889-1976) un Hanss Georgs Gadamers (1900-2002).

Par hermeneitikas ciltstēvu tiek uzskatīts Frīdrihs Šleiermahers (*Friedrich Schleiermacher*, 1768-1834), kurš savienoja interpretācijas teoriju ar dzīves filozofiju. Šleiermahers valodu uzskata par galveno domāšanas veidu un cilvēka dzīves izteiksmi. 20. gadsimtā šis viņa hermeneitikas akcents tiek plaši izvērsts hermeneitikas filozofiskajā mācībā par saprašanu. Otrā Šleiermahera mācība pievēršas individualitātes un autora personības problēmai. Hermeneitiskais riņķis, kas savieno saprašanas procesā divas vēsturiski tālas individualitātes, katru ar specifisku valodas izteiksmes veidu, ir atrisināms, pēc viņa domām, tikai atceļot laika distanci.

Vēstures filozofijas ievērojamākais domātājs ir Vilhelms Diltejs (*Wilhelm Dilthey*, 1833-1911). Viņš pieņēma holistiski funkcionālo principu - epizodes, kas vēstures gaitās šķitušas šķirtas, savu nozīmi iegūst pateicoties kopumam, un kļūst saprotamas tikai kā lielāka kopuma daļas. Hermeneitika pēc viņa domām, nodarbojas ar rakstiski fiksēto dzīves izpausmju formu saprašanas mākslu. V. Dilteja nopelns hermeneitiskās domas attīstībā ir apziņas vēsturiskuma aprādīšanā. Izvēršot vēsturiskuma principu, mūsdienu filozofiskā hermeneitika nonāk pie secinājuma, ka iepriekšzināšanas var pastāvēt tikai tāpēc, ka zināšanas ir vēsturisks fenomens. Vēsturiskais ir bagātības nesējs.

Martina Heidegera (*Martin Heidegger*, 1889-1976) „hermeneitiskā fenomenoloģija” savukārt izšķiroši ietekmējusi eksistenciālisma attīstību, no kuras tālāk attīstījās mūsdienu

pazīstamā hermeneitika. M. Heidegers 20.gadsimta pirmajā pusē Rietumu filozofijā raksta par saprašanas jautājumiem un hermeneitisko riņķi. Savu darbu „*Esamība un laiks*” viņš veido kā atbildi uz fundamentālo jautājumu par esamības jēgu. Viņš uzskata, ka tikai iepriekšsaprātne - atvērtība pasaulei nodrošina izzīni. M. Heidegers raksta, ka valoda nav jāuzskata par cilvēka darbības produktu, tā īstenībā ir viņa mājoklis, dzīves un saprašanas telpa. Valodā vienkārši ir jāieklausās, tad var dzirdēt, kā esamība atklāj sevi. Ar laiku viņa valodas filozofija pamazām pāraug misticismā.

Vācu filozofs Hanss Georgs Gadamer (*Hans-Georg Gadamer*) ir filozofiskās

hermeneitikas pamatlicējs un domātājs, kurš tiecas izzināt, kā ar valodas palīdzību var izskaidrot cilvēka esamību, vēsturi un kultūru. Balstoties uz V. Dilteja, E. Huserla un M. Heidegera idejām, Gadamer attīstījis hermeneitiku ne tikai kā zinātņu metodi, bet arī kā savdabīgu ontoloģiju. Pētījis arī filozofijas vēsturi, estētikas un vēstures filozofijas problēmas. Rietumu filozofijā kļūst plaši pazīstams pēc sava darba „*Patiesība un metode*” (1960) publicēšanas. Šajā darbā H.G. Gadamer norāda, ka cilvēka

eksistences pamats ir “saprāšana” un ka jebkuras saprašanas ietvarus veido kāda tradīcija. Attiecības starp tekstu un tā interpretētāju var izprast kā dialogu, kurā interpretētājam jāpaliek atvērtam pret teksta patiesību. Gadamer raugās uz valodu fundamentāli, atzīstot to par cilvēka pieejamās pasaules pamatu. Bez valodas mēs nespējam ne dzīvot, ne domāt. Zinātnes pamats ir valodas un esamības saistība. Gadamer apgalvo: ”Valodiskums ir raksturīgs mūsu cilvēcisķajai pasaules pieredzei vispār. Mēs spējam ieraudzīt tikai to, uz ko mūs virza vārds. Tāpēc mūsu esamība ir valodiskā esamība. Valoda ir esamība”. Pēc hermeneitiķu domām valoda nerunā par pasauli, jo pasaule ir valoda. Valodiskā pasaule ir sākotnēja un absolūta. Līdz ar to hermeneitika maksimāli paplašina valodas jēdzienus, saskatot tajā gan īsteno pasauli, gan domāšanas struktūras (30, 445.lpp.).

Savā fundamentālā darba „*Patiesība un metode*” pirmajā daļā Gadamer aplūko spēli kā mākslas darba ontoloģijas pamatojumu. Mācībā par spēli Gadamer atklāj filozofisku principu, kas attiecās uz valodu, vēsturi, kultūru, tradīcijām un interpretāciju. Spēles modelis māca, kādai jābūt kultūrai un saskarsmei. Gadamer nesaka, ka dzīvība un patiesība ir spēle, ar kuru var apieties kā tīk. Viņa hermeneitiskajai filozofijai raksturīga ievirze uz dialogu,

ieciētība, saprātīgums un cilvēka savstarpējā saprašana. Ja cilvēks piedalās spēlē, tad viņš pieņem tās noteikumus, nevis uzspiež savus. Pasaulē norisinās globāli garīgi procesi, kuros, gluži kā spēlē, cilvēks tikai piedalās. Gadamers akcentē divus „spēles” momentus:

1. „Spēle” vienmēr liek domāt arī par to, ka ir kāds, kas spēlē.
2. Subjekts- spēlētājs, jeb interprets, nav galvenais notikumu virzītājs.

Saskaņā ar Gadamera uzskatiem ne tikai valoda ir spēle. Spēle ir arī vēsture. Spēle pastāv garīgajā sfērā, taču ne tikai kā parādība, ko apzinās spēlējošais subjekts. No filozofiskās hermeneitikas aspekta raugoties, par spēles subjektu nav jāuzskata spēlējošais cilvēks, bet gan pati spēle, ko spēlējošais tikai izpilda. Spēle ir realitāte, nozīmes „izpaušmes” veids, mākslas darbu un citu gara objektu pastāvēšanas veids (31, 53.lpp.).

Grāmatā „*Skaistā aktualitāte*” (2002) H.G. Gadamers uzsver, ka māksla ir izziņa un ka tās pieredze ir saistīta ar patiesību. Mākslas darbs atklāj jēgpilnu pasauli, kurā līdzdalīgs ir arī skatītājs, kas šo darbu var saprast pats un kas jautājumā par to var saprasties ar citiem.

Mūsdienu hermeneitika daudzus aspektos turpina eksistenciālisma ievirzi un iztīrā pirmszinātniskās pieredzes sfēru. Ārpus redzesloka nepaliek arī jautājums par zinātnes attiecībām ar filozofiju, zinātniskās metodes robežām. Tas ir jauns akcents 20.gadsimta antropoloģiski orientētajā Rietumeiropas filozofijā. Hermeneitiku mēdz raksturot kā kompromisa filozofiju, kas cenšas savienot divas līdz šim pretējas filozofiskas orientācijas: scientismu un antropoloģismu. Pastāv uzskats, ka hermeneitika atklāj zinātņu metodes pamatu - izpratni.

Hermeneitiskie motīvi parādās arī eksperimentālajās dabaszinātnēs. Hermeneitiskās attiecības ar zinātņi tiek izprastas dažādi: vieni autori hermeneitikas saistību ar zinātniskām metodēm noliedz, otri uzskata, ka tieši hermeneitika atklāj zinātnes dziļākos slāņus, trešie pie kuriem pieder H.G. Gadamers, cenšas pamatot hermeneitiku par disciplīnu, kas nav tieši zinātniska, bet spēj atklāt patiesību.

Hermeneitikas uzdevums ir atjaunot saprašanos balstoties ne tikai uz zinātņi, bet arī uz visdažādākajiem ārpus zinātniskajiem pasaules apgūšanas veidiem. Hermeneitika aicina novērtēt arī ikdienišķās apziņas, veselā saprāta lomu, valodas vēsturisko un saturisko bagātību, mākslas radošo brīvību un pagātnes tradīciju ietekmi, un mūsdienu pasaules izpratnes veidošanos (54, 417.-427.lpp.).

No gnozeoloģiskā (gnozeoloģija – izziņas teorija, mācība par teoriju) viedokļa grāmata ir īpaša tipa eksistences forma, bez kuras mūsdienās izziņas process būtu nepilnīgs. Grāmatas izpratne gnozeoloģijā nosaka grāmatas vietu izziņas procesā, atbalsta sabiedrības garīgo orientāciju uz izziņu, zināšanu uzkrāšanu un izmantošanu. Tas radīja mūsdienu civilizētu sabiedrību, kurā priekšplānā tiek izvirzītas tehnoloģijas un informātika, sociālie procesi un

psihiskās dzīves regulēšanas tendences (54, 417.-427.lpp.). Šajā sistēmā grāmata darbojās kā izziņas līdzeklis, jo tā:

- apkopo izziņas rezultātus –zināšanas
- piedalās teorētisko zināšanu organizācijā un realizācijā
- atbalsta zinātnes virzītājspēku –ideju un interpretāciju plurālismu

Grāmatas nozīme izziņas procesā izskaidrojama ar sociālā fenomena jēdzienu.

Sociālam fenomenam ir vairākas pamat pazīmes:

- sociālais fenomens ir nepieciešams sabiedrības attīstībai
- sociālam fenomenam sabiedrībā ir noteikta loma
- sociālā fenomena iznīcināšana radīs zaudējumus

Grāmatas rašanās motīvi un tās vēsture, kas atspoguļota grāmatniecības pētījumos, liecina, ka iepriekšminētās pazīmes grāmatai piemīt visā tās attīstības gaitā. Grāmatas nozīme izskaidrojama arī ar cilvēces informacionālās atmiņas jēdzienu. Tā ir viena no sociālās atmiņas formām, kas palīdz definēt personisko un sociālo identitāti, sakārtot un noteiktā veidā pārmantot idejas (54, 417.-427.lpp.).

Grāmatas gnozeoloģiskā izpratne ir saistīta ar tās mērķuzdevumu – saglabāt un nodot nākamajām paaudzēm sociālo (cilvēka radīto) informāciju. Grāmata ir iesaistīta glabāšanas procesos, tā ir līdzeklis, kā „saistīt laiktelpu, kas sevī ietver – darbības līmenī – plānotas nākotnes vadību, kas balstās uz zināšanām, un atmiņas par zudušo pagātņi” (32, 271.-272.lpp.). Glabāšana šeit paredz laiktelpas kontroles veidus, kā arī fenomenālo izdzīvotā laika pieredzi, un krātuve, kurā glabājās nemateriālie resursi, ir pati sabiedrība.

Entonijs Gidenss (*Anthony Giddens*,1938) grāmatu līdzās pergamenta ruļļiem, filmām un lentēm nosauc par informācijas glabāšanas līdzekli. Viņš apgalvo, ka „informācijas glabāšana ir fundamentāla parādība, kas pieļauj laiktelpas distancētību un nodrošina pavedienu, kurš sasaista dažādos materiālos un nemateriālos resursus atražotajās dominēšanas struktūrās”(32, 271.-272.lpp.).

No aksioloģiskā (aksioloģija – mācība par vērtībām) viedokļa grāmata ir vērtība, vērtība – mērķis, vērtība- līdzeklis, mākslinieciskā un intelektuālā vērtība.

Grāmatas izpratne aksioloģijā ir uzskats par grāmatu kā kultūras un sociālās vides sastāvdaļu. Pirmajā tā ir kultūras, otrajā – komunikatīva vērtība. Pēc fenomenoloģiskās aksioloģijas atzinuma priekšstats par minētajām vērtībām atklājas tad, kad kaut kam tiek dota priekšroka, kaut kas tiek noraidīts, tādejādi apliecinot vai noraidot vērtības.

Kultūrā grāmata ir vērtību glabātāja, vienlaikus pati būdama ētiski un estētiski vērtējama no mākslinieciskā, intelektuālā, saturiskā u.c. viedokļa. Grāmata ir izglītības procesa sastāvdaļa, tā ir tradīciju mājvieta un jaunrades atbalsts. Sociālajā vidē grāmata ir

personības realizētāja, tās vērtība izpaužas saskarsmē – vienā no cilvēka darbības pamatveidiem. Saskarsmes procesā notiek cilvēku savstarpējā apmaiņa ar informāciju, zināšanām, pieredzi, idejām, viedokļiem, pieņēmumiem, jūtām. Grāmata ir viens no šīs mijiedarbības uzturēšanas līdzekļiem, jo tā atspoguļo sabiedrisko domu – cilvēku attieksmi pret dažādiem notikumiem, sabiedriskām parādībām, sociālo institūciju, grupu vai atsevišķu indivīdu darbību. Grāmata ir arī līdzeklis sabiedriskās domas veidošanai un ietekmēšanai, tā sekmē ikdienas problēmu risināšanu, nostiprina indivīdu domas un spriedumus.

Ar saskarsmes jēdzienu ir saistīts semiotiskais filozofiskās domāšanas aspekts un grāmatas izpratne semiotikā. Filozofe Maija Kūle (1951) uzsver, ka semiotika ir kultūras zinātne, kas pēta jēgu pasauli, ka visus kultūras aspektus var aplūkot kā komunikācijas saturu. Grāmatai kā vienai no cilvēka radošās darbības izpausmes formām ir ierādāma paliekoša vieta kultūras semiotiskajās sistēmās. Grāmatu no semiotikas viedokļa var raksturot kā zīmi, kā simbolu, kuru veido plašs kultūras konteksts un kura izpratne balstās uz tradīciju, pieradumu un laikmeta paradigmu (54, 569.lpp.).

Grāmatu var raksturot arī kā zīmes saturošu fenomenu, kā mākslas darbu, kurā zīmes un zīmju sistēmas norāda cita uz citu, saaužas, pārveidojas un veido visdažādāko nozīmju salikumus. Par zīmēm filozofs Igors Šuvajevs (1963) raksta Umberto Eko (1932) grāmatas „*Rozes vārds*” (2006) nobeigumā: „*Zīmes ir kultūrvēsturiskas konstrukcijas, tās ir ar kaut ko saistītas, jo nozīmē to, un tās to nozīmē tāpēc, ka šādi tās tiek saprastas*” (28, 697.lpp.).

2.1.1. Grāmata un sabiedrība

Grāmatas rada ne tikai rakstnieki, bet arī zinātnieki un praktiķi – inženieri, ārsti, agronomi un augsti kvalificēti strādnieki. Rakstnieku darbi mums sniedz iespēju ieskatīties cilvēka sirdī un domās, bet zinātnieku un dažādu zinātņu speciālistu grāmatas mums sniedz zināšanas, kas vajadzīgas, lai strādātu rūpnīcās, vadītu automašīnas, kuģus un lidmašīnas, audzētu ganāmpulkus, sargātu cilvēka dzīvību un veselību. „Nacionālais apgāds” izdod grāmatas, kuras sarakstījuši ārsti, ārsti – fizioterapeiti, anesteziologi u.c. speciālisti.

Tieši zinātnieki un praktiķi savus jaunatklājumus un padomus mēdz publicēt tādos izdevumos kā avīzēs, žurnālos, biļetenos, gadagrāmatās, rokasgrāmatās, enciklopēdijās u.c. izdevumos. Grāmatas nozīmi sabiedrībā raksturo šādas īpašības:

- grāmata ir zināšanu saglabātāja
- grāmata ir praktisko padomu sniedzēja
- grāmata sniedz izklaidējošu informāciju

Grāmatniecības vēsturnieks Aleksejs Apīnis (1926-2004) uzskata, ka viens no grāmatas un sabiedrības attiecību izpratnes modeļiem ir priekšstats par grāmatu kā kultūras

iepriekšmetojumu. A. Apīnis uzskata, ka kultūra ir kolektīvs intelekts, kolektīva atmiņa, no kā veidojas informācijas kopums. „Ar sacerētāja, pārrakstītāja, izdevēja, iespiedēja darbību kultūra iepriekšmetojas grāmatā, iegūst konkrētu veidolu vārdos un attēlos un izklāsta loģiskajā struktūrā. Grāmatas patērēšanas un lasīšanas procesā kultūras elementi, kas tajā iemiesoti, atprieķšmetojas – top atkal par sabiedrības darbīgās kultūras sastāvdaļu.” (8, 5.-6.lpp.). Grāmatas uzdevumi sabiedrībā, grāmatas sociālās un personīgās funkcijas ir tikai daži šo procesu aspekti. Analizējot šos uzdevumus un funkcijas, ir ļoti svarīgi ievērot sistēmiskumu – kopuma un atsevišķu elementu mijiedarbības principu. Grāmata atspoguļo konkrētas kultūras sistēmas īpatnības (tās izpaužas grāmatas veidošanā, izplatīšanā, glabāšanā un lietošanā), katra kultūras sistēma nosaka konkrētus grāmatas uzdevumus un funkcijas (8, 5.-6.lpp.).

2.1.2. Grāmatas uzdevumi

Grāmatu vēsture ir cilvēku garīgās attīstības vēsture. Grāmata vienlaicīgi ir zināšanu, pieredzes avots un prece. Grāmatai ir trīs galvenie uzdevumi:

1. Izglītības un kultūras politikas realizēšana (grāmatas veidotāju nolūki)
2. Zināšanu saglabāšana (grāmatā ietvertā informācija)
3. Zināšanu popularizēšana (grāmatā ietvertās informācijas ietekme uz cilvēku apziņu).

Lai raksturotu grāmatas pirmo uzdevumu, ir svarīgi analizēt socializācijas un vērtīborientācijas problēmas, un analizēt faktoros, kas tos ietekmē – izglītība, politika un informācijas pieejamība. Izglītības sistēmas uzdevums ir atbalstīt kultūras vērtību apgūšanu un vērtīborientācijas veidošanos. Izglītības institūcijas ir filtrs sabiedrības sociālās struktūras veidošanā, sociālajā atlasē un diferenciacijā. Politika kā viena no sabiedriskās darbības sfērām ir kādas sabiedrības grupas vai atsevišķu indivīdu mēģinājums ietekmēt sociālo procesu zināmu mērķu virzienā. Informācijas pieejamība veicina sabiedrības diferencēšanos sociāli nevienlīdzīgās grupās. Grāmata, kas ir iesaistīta vēsturiski konkrētas izglītības un kultūras politikas realizācijā, kalpo sociāli diferencētām sabiedrības grupām ar augstāku vai zemāku vietu un rangu sabiedrības hierarhijā. Šajā gadījumā grāmata ir viens no līdzekļiem, kā vienot vai šķirt sociālās grupas atkarībā no iespējas piekļūt informācijai, izgūt un to izmantot.

Otrs grāmatas uzdevums – zināšanu saglabāšana. Šis ir pats būtiskākais grāmatas uzdevums. Grāmatā ir fiksētas katram laikmetam būtiskas zināšanas. Katra grāmata ir iesaistīta zināšanu glabāšanā, tā ir visu ideju saglabāšanas darba rīks. Aleksejs Apīnis uzsver, ka „zināšanas ar grāmatu palīdzību iegūst jaunu kvalitāti – publicitāti, kas veicina domas radošu atjaunināšanos. Grāmata kā ideju glabātāja iemūžina cilvēku, kas atceras un apzinās savu pagātni” (8, 24.lpp.).

Trešais grāmatas uzdevums - popularizēt zināšanas – ir izvirzīts kā līdzeklis, ar kuru nodrošināt ideju un zināšanu publicitāti un realizēt garīgās dzīves vērtības. Zināšanu publicitāte rosina sabiedrību aktīvi ietekmēt grāmatniecības procesus, atbrīvojās no ierobežojumiem un kalpo visas sabiedrības interesēm (8, 24.lpp.).

2.1.3.Grāmatas sociālās funkcijas

Grāmatas un sabiedrības mijiedarbību raksturo grāmatas loma sabiedrībā – tās sociālās funkcijas. Grāmatzinātnieks Aleksejs Apīnis ir pētījis grāmatas un sabiedrības attiecību teorētiskos jautājumus un šādi raksturojis latviešu grāmatas sociālās funkcijas:

- sociālās kontroles funkcija, kas raksturo izdotā darba autoru – vācu mācītāju, poļu garīdzniecības vēlmi realitāti interpretēt valdošās iekārtas interešu labā
- lasītāju socializācijas funkcija – progresīvāk vērtējama autoru iniciatīva lasītāju apmācīt, audzināt, aksioloģiski orientēt sociāli vēlamā vērtību sistēmā
- praktiskās darbības optimizēšanas un organizēšanas funkcija, piedāvājot lasītājiem padomus un praktiskus ieteikumus sadzīves vajadzībām
- modelējošā funkcija, kas organizē īstenības modeļa izveidi sabiedrības apziņā
- domāšanas kultūras un mākslinieciskās gaumes izveides funkcija.

Aleksejs Apīnis secina, ka grāmata ir daudzfunkcionāla, viens teksts var pildīt vairākas funkcijas un grāmatas funkcionēšanu regulē adresāta vēlēšanās vai nevēlēšanās pieņemt informāciju (8, 123.lpp.).

2.1.4.Grāmatas personīgās funkcijas

Grāmatas personīgās funkcijas, kuras lasīšanas procesā katrs cilvēks realizē individuāli, ir saistītas ar sabiedrības indivīdu personīgajām vajadzībām. Grāmatas stimulē indivīdu pētīt un izzināt lietu būtību, pilnveidoties utt.

Grāmatas personīgās funkcijas ir apmierināt šādas indivīdu vajadzības:

- vajadzība pēc dzīves jēgas, kas saistīta ar dzīves mērķa, ideālu un vērtību sistēmu apzināšanu
- vajadzība būt personībai, kas izpaužas indivīda tendencē sniegt informāciju par sevi citiem indivīdiem
- tikumiskās vajadzības, kas saistītas ar vēlmi iepazīt, pieņemt un ievērot sabiedrībā pastāvošas uzvedības normas

- estētiskās vajadzības, kas izpaužas indivīda tieksmē pēc visa skaistā (53, 16.lpp.).

Lai grāmata varētu realizēt personīgās funkcijas, viens no nosacījumiem ir tās saprašana. Vajadzību apmierināšana, saprašana un interpretācija vislabāk raksturo grāmatas un lasītāja savstarpējās attiecības. Šīs attiecības var būt tik individuālas un atšķirīgas, cik savstarpēji atšķirīgi var būt indivīdi. Grāmata ir rakstnieka un lasītāja starpnieks, tā starpnieka funkcijā pati par sevi ir tikai apdrukāts papīrs, kas iegūst nozīmi un vērtību tikai mijiedarbībā ar lasītāju (53, 17.lpp.).

2.1.5. Grāmata un informācijas tehnoloģijas mūsdienu sabiedrībā

21.gadsimta sākumā pasaulē turpina veidoties informācijas sabiedrība. Šo procesu raksturo iespējas apgūt izglītību visa mūža garumā, sociālā vienlīdzība izglītības pieejamībā, izglītības ieguves iespējas ikvienam u.c. Latvijas informācijas sabiedrības attīstības koncepcija paredz virtuālās bibliotēkas attīstību un pakalpojumus attālinātiem lietotājiem – informācijas pieejamību iedzīvotājiem darba un dzīves vietās. Taču sabiedrības tehnoloģizēšanās rezultātā zūd indivīdu savstarpējā saskarsme un tās nepieciešamība.

Sabiedrības attīstības vēsturē ir bijuši daudzi faktori, kas radījuši noliedzošu attieksmi pret grāmatu. Tādi faktori atrodami arī Latvijas 21.gadsimta sākuma sociāli politiskajā situācijā: ekonomiski un politiski neviendabīga, noslāņota un sašķelta sabiedrība, izglītības sistēmas neatbilstība jaunās paaudzes vajadzībām, pieaugušo izglītības un darbaspēka pārkvalificēšanās iespēju trūkums u.c. Šāds sociālais stāvoklis ietekmē indivīdu vēlmi pēc zināšanām un vajadzību pēc grāmatām, jo par dzīves galveno jēgu kļūst izdzīvošana. (53, 19.-21.lpp.).

Arī par grāmatu laika gaitā ir izteikti negatīvi atzinumi. 20.gadsimta vidū spāņu filozofs Hosē Ortega i Gasets (1883-1955) konstatē dažas grāmatas negatīvas iezīmes: grāmatu ir pārāk daudz un cilvēkam ir grūti orientēties plašajā klāstā, grāmatas mēdz būt bezjēdzīgas un muļķīgas.

Ņemot vērā iepriekš minētās negatīvās grāmatas iezīmes, Ortega i Gasets šaubās, vai grāmata spēj veikt vienu no saviem pamatuzdevumiem – izplatīt zināšanas (68, 122.-124.lpp.).

Vērtējot grāmatas un moderno tehnoloģiju attiecības, redzams, ka šīs attiecības nepastāv kā konkurējošas, bet kā savstarpēji papildinošas. Moderno tehnoloģiju (interneta, virtuālās bibliotēkas, elektronisko katalogu, datubāzu) uzdevums ir veidot informāciju par informāciju – piedāvāt strukturētu informāciju.

Umberto Eko uzskata, ka pēc tam, kad informācijas meklēšanai un uzziņām ir izmantoti elektroniskie mediji, grāmatas uzdevums ir apmierināt indivīda personīgās

vajadzības pēc zināšanām, izglītības un izklaides. Grāmata spēj apmierināt tādas intelektuālās prasības, kuras nerealizē citi mediji: prasību pēc to notikumu traģiskā skaistuma, kuri grāmatā risinās ārpus lasītāja gribas un kurus nevar mainīt, izmantojot hipertekstus. *”Ir grāmatas, kuras mēs nevaram pārrakstīt, jo to funkcija ir iemācīt mums Nepieciešamību. Šī mācība ir neaizstājama, lai sasniegtu augstāko intelektuālās un morālās brīvības stāvokli”* (29, 2.lpp.).

Izpratne par grāmatu kā garīgu orientieri sabiedrībai un personībai, grāmatas vairāku gadu tūkstošu senā vēsture, savstarpēji papildinošās attiecības ar elektroniskajiem medijiem informācijas tehnoloģiju laikmetā, augošais pieprasījums grāmatu tirgū ir pamats apgalvojumam, ka grāmata būs sociāla un kultūras nepieciešamība arī nākotnē.

2.2.Grāmata kā mākslas darbs

Grāmata pilda arī estētisko funkciju, kuru realizējot, grāmata apmierina sociālās vajadzības pēc skaistā. Skaistums ir estētikas kategorija – vēsturiski nosacītu īpašību kopums, kas piemīt priekšmetiem, parādībām, būtnēm, ko uzlūko par skaistu (55, 735.lpp.).

„Skaistais cilvēku priekšstatos kļūst par noteicošo vērtību, ietekmējot visas dzīves sfēras – attieksmi pret apģērbu, ēdienu, darbu, kultūru un mākslas darbiem. Skaistais kļūst par centrālo vērtību ne tikai estētiskajā apziņā, bet arī citās dzīves jomās. Cilvēka acīm skaistums atklājas, pateicoties īpašam skatu punktam, kura izvēlē noteikta nozīme ir cilvēka dvēselei. Skaistajā atspoguļojas un tiek vērtētas īstenības parādības un mākslas darbi, kas sagādā cilvēkiem estētisku baudu, priekšmetiski jutekliskā formā pauž cilvēka brīvos, neierobežotos radoša darba un izzināšanas spēkus visas sabiedrības dzīves sfērās. Skaistajā savu tiešo izpausmi iegūst estētiskais ideāls” (22, 48.lpp.).

Iepazīstoties ar „Nacionālā apgādā” izdotajiem mākslas albumiem un albumiem par Latviju, varam secināt, ka tie pilda estētisko funkciju un apmierina indivīdu vēlmes pēc skaistā un sniedz estētisku baudījumu. Ja mēs pieņemam, ka šie apgādā izdotie albumi ir mākslas darbi un tā kā māksla tiek uzskatīta par audzināšanas līdzekli, tad mākslas darbu vērtība tiek noteikta, pamatojoties uz tajos paustajiem saturiskajiem un idejiskajiem aspektiem. Tā kā realitātē par īstenu un patiesu atzīstams vienīgi tas, kas atbilst prāta pasludinātajiem principiem, tad kļūst saprotams, ka mākslas darbs kļūst paties un sniedz estētisku baudījumu, ja tiek ievērotas prāta noteiktās normas. Mākslinieciskā patiesība dzimst no idejas un realitātes atbilstības. Dabiskums kļūst par novērtējuma kritēriju. Skaistais ir nevis prāta radīta konstrukcija, bet gan tas, ko prāts dabā atzīst par skaistu. Mākslinieciskā patiesība ir mākslas darbam (šajā pētījumā – mākslas albumiem) pašam piemītoša īpašība un tā meklējama mākslas darba struktūrā (22, 48.lpp.).

Ja noskaņojas uz skaisto un meklē to, kur tas paredzams, tā nevar būt skaistā izziņa mākslā, tas vienkārši ir estētisks baudījums, jo skaistais ir vienreizējais, konkrētais un neatkārtojamais. Aplūkojot skaisto, Gadamers daudzkārt piemin Imanuela Kanta meklējumus, kurš uzskata, ka skaistajam ir jāpatīk visiem, lai neizpaustos subjektīva gaumes reakcija, un maņas uz skaisto jākultivē, lai skaistais un mazāk skaistais kļūtu atšķirams (31, 53.lpp.).

Kā piemērs skaistajam dabā minēts zieda zīmējums - dabā skaists ir tas, kam cilvēks nav pielicis roku - tās ir lietas bez apzināti piešķirtas jēgas, tikai formu un krāsu spēle. Attiecinot skaistā jēdzienu uz grāmatu mākslu - viss kopējais grāmatas veidols (grāmatas vāka noformējums, teksts, ilustrācijas, fotogrāfijas, burtu stila izvēle) vēsta, ka tas ir labs. Skaistajam ir pamats, kuru nedrīkst mainīt, bet visu pārējo var mainīt, variēt - grāmatai jāatbilst uzbūves pamatprincipiem, jāievēro krāsu salikumu attiecības, un to robežās var izvēlēties noformējumu. „Nacionālā apgāda” izdotajos albumos par Latviju fotogrāfijas vēsta par Latvijas vienreizējo un neatkārtojamo dabas skaistumu.

Mūsdienās, kad arvien uzstājīgāk dominē ekonomika, kapitālisms un pārdošana, jēdzieni skaistais un citas estētiskās vērtības paliek otrajā plānā. Arī grāmatu izdošana galvenokārt ir business (ražošana un naudas pelnīšana), un tikai retos gadījumos izdevēji par primāro neizvirza peļņu, bet iegulda papildus līdzekļus, lai iegūtu perfektu rezultātu - skaistu grāmatu. Līdzekļus ekonomējot, pārsvarā tiek iegūti izdevumi, kuru mākslinieciskais un poligrāfiskais izpildījums nav tik kvalitatīvs. Latvijas grāmatizdevēju prakse arī liecina, ka prece tiek ražota tāda, kādu to pieprasa potenciālie lasītāji un ņemot vērā arī viņu pirktspēju. Ir lasītāju kontingents, kam pietiek ar lētām grāmatām mīkstā iesējuma vākos, vēl citi lasītāji iegādājas zemas kvalitātes saturu cietos vākos, jo tie, viņuprāt, ir skaistāki. Bet to lasītāju, kuri prot novērtēt grāmatas uz baudīt to estētisko skaistumu - īstus mākslas darbus, ir pavisam maz.

Lai gan grāmatniecības vēsture glabā daudz aizraujošu stāstu par bibliofiliem, kuru dzīve bez augstvērtīgiem un skaistiem mākslinieciskiem izdevumiem nav iedomājama, ir arī cilvēki, kuri šādus mākslas darbus kolekcionē tikai tāpēc, lai tādējādi demonstrētu savu īpašo statusu, nevis baudītu grāmatu patieso vērtību.

Kultūras analītiķis, franču sociologs, antropologs, politiskais teorētiķis un filozofs Pjērs Burdjē savos darbos „*Prakses teorijas skices*” (Outline of a Theory and Practice, 1977) „*Atšķirība*” (Distinction, 1984) runā par to, ka jēdzieni „kapitālisms” un „kultūra” 20.gadsimtā ir izteikti mainījušies. Kopš 20.gadsimta sākuma kapitālisms daudz vairāk ir nodrošinājis attīstītu sabiedrību cilvēkus ar lietām, kas nepieciešamas vienkāršai izdzīvošanai, tāpat aktualizējis jaunas patēriņa vajadzības un motivāciju. Kapitālisms arī radījis turības hierarhiju,

un sacensība starp patērētājiem nozīmē, ka ir daži produkti, kurus var atļauties tikai neliela daļa pircēju.

Cilvēki ir motivēti ņemt dalību kapitālistiskajā ekonomikā, jo viņi redz veidus, kā apmierināt savas prasības. Dažādo personu un grupu hierarhijas pozīcijas ir noteiktas un fiksētas pieprasījuma sistēmas robežās. Produktus simboliski attēlo, tos reklamējot un piešķirot sociālo „garšas diskursu”, vērtību nosakot, pēc to sabiedriskā statusa, cenas un deficīta. Produkti sāk piesaistīt ar simbolisko vērtību, kas var tikt pievienota ne tikai produktam, bet arī produkta vai pakalpojuma īpašniekam. Arī kultūra ir produkts, kur cena ne vienmēr nosaka vērtību, bet ir subjekti, kas cenu uztver kā rādītāju.

Burdjē uzsver, ka šīs simboliskās īpatnības saskatāmas caur plašu sociālo produktu un aktivitāšu spektru, nostiprinot cilvēka statusu viņa gaumes ietvaros. Atsevišķi cilvēki un grupas identificē viens otru un savas sociālās pozīcijas, balstoties uz gaumi, mūzikas un ģērbšanās stiliem (61, 6.lpp.).

Tas jāattiecina arī uz grāmatu pieprasījumu. Jau iepriekš minēju, ka cilvēki grāmatas izvēlas ņemot vērā dažādus apsvērumus: vienam pietiek ar vienkāršu iesējumu, bet citam vajag skaisti apdrukātu vāku, lai tādējādi demonstrētu savu „smalkāko” gaumi un augstāko statusu. Turklāt nevar viennozīmīgi pateikt, kas ir labāks - vērtīgs daiļdarba saturs sliktā izpildījumā vai nevērtīga literatūra perfekti nostrādātā izdevumā.

Burdjē savos darbos arī parāda, ka atšķirības ir sociāli motivētas. Cilvēki nav piedzimuši ar ļoti labu vai ļoti sliktu gaumi, atšķirības nosaka ekonomiskā sistēma un sociālais statuss. Balstoties uz Burdjē, „gaumīgā” izvēle un produktu patēriņš tiek lietots kā sociāls jēdziens, lai privileģētu atsevišķus indivīdus un grupas. Produkta izvēle un tā vērtības demonstrēšana neizbēgami iesaista simboliskā cilvēku un viņu ikdienas dzīves stila un paradumu demonstrēšanā. Burdjē argumentē, ka simboliskais patēriņš ne tikai atspoguļo personas sociālo pozīciju, bet aktīvi rada to. Jebkurā gadījumā cilvēkus vajadzētu uztvert vienādi, neatkarīgi no viņu atšķirīgajiem izglītības, ienākumu un profesijas līmeņiem. Viņš arī pierāda, ka produktu patēriņš reproducē patērētāja pozīciju sociālajā hierarhijā. Tādējādi, mazāk privileģētās grupas sabiedrībā ir ideoloģiski inficētas ar „veiksmes trūkumu”, lai arī kādas izvēles viņi kā patērētāji izdara, tās strādā, lai veidotu viņu sociālās lomas (61, 267.lpp.).

Burdjē savā pētījumā arī atklāj, kā patēriņš vairo patērētāja sociālo pozīciju, funkcionē kā simbolisks nodarbošanās, izglītības un ienākumu līmeņa indikators. Savā darbā „*Atšķirība*” Burdjē parāda, kā priekšpilsētas dzīve reproducē sevi faktiskajā patēriņā. Burdjē empīriski darbu veido 1200 respondentu aptauja, tās mērķauditorijā iekļaujot dažādu nodarbošanos un sociālo līmeņu pārstāvjus – iedzīvotājus ar dažādu nodarbošanos. Viņš

analīzē sociālo kategoriju patēriņu, noskaidrojot, piemēram, kāda ir mijiedarbība starp sociālo statusu, dzīves apstākļiem, muzikālo gaumi, kultūras un pārtikas preču izvēli. Šī ikdienas prakses koncepcija ir analizēta arī viņa iepriekšējā darbā „Prakses teorijas skices”, kurā Burdjē izskaidro nozīmīgo „simboliskā kapitāla” būtību. „*Simboliskais kapitāls tiek atvasināts no ekonomiskā kapitāla un ir tā ekvivalents. Simboliskais kapitāls rāda uzkrātā prestiža, slavas un cieņas, izglītības un kultūras līmeni, veidojas kā dialektika starp zināšanām un atzīšanu*” (20, 396.-397.lpp.).

Simboliskais kapitāls, viņaprāt, ir kas vairāk nekā tikai dominējošo un nedominējošo dalībnieku aprises. Simboliskā vērtība pievienojas priekšstatam par kultūras atšķirībām, un neizbēgami veido kultūras saimniecību, kur gaume kļūst par fundamentālu vērtību. Šajā izpratnē, divām grupām var būt vienādi ienākumi, bet vienai ir labākas zināšanas un inteliģentāki vai estētiskāki uzskati, tomēr vidējā līmeņa grupas pārstāvja uzskati var atšķirties, būt prastāki un bezgaumīgāki salīdzinājumā ar labi izglītota augsti informēta profesionāļa uzskatiem.

Burdjē pievērš uzmanību tam, kā atšķiras cilvēki ar izkoptu gaumi, un cilvēki no citām grupām, kas sasnieguši savu turības līmeni ar tirdzniecību vai fizisku darbu. Pirmajiem ir kvalitatīvs vai elegants mājas mēbelējums, klasiskā mūzika tuvāka par populāro, bet runas intonācijas un apģērbs – viss kalpo gaumes demonstrēšanai. Burdjē raksta: „*Gaume tiek klasificēta, un tā klasificē klasificētāju. Ierindojot pašiem sevi starp skaistajiem vai neglītajiem, starp atšķirīgajiem un vulgārajiem, atbilstoši pašu izvirzītajiem kritērijiem, iznāk, ka pašu pozīcija objektīvajā klasifikācijā ir nepareiza*” (19, 613.lpp.).

Kultūras ražošanas laukam ir svarīgas divas kapitāla formas: simboliskais kapitāls, kas attiecināms uz prestižu, slavu, popularitāti, cieņu, pielūgsmi, un kultūras kapitāls, kas ietver kultūras pārzināšanu, kompetenci un rīcības formas. Savā darbā „*Atšķirība*” Burdjē definē kultūras kapitālu kā zināšanu formu un uzvedības modeli, kas nodrošina indivīdu ar spēju atšifrēt kultūras saistības un artefaktus. Burdjē arī skaidro, ka interese par mākslas darbu un tā nozīmi ir svarīga cilvēkam, kurš no tā kaut saprot. Taču sapratne rodas ilgstošu procesu rezultātā: gan izglītojoties ģimenē, gan mācību iestādēs, gan iegūstot dzīves pieredzi (21, 7.lpp.).

Burdjē arī raksta, ka, precei nonākot tirgū, tieši tirgotājs var palielināt izstrādājumam (grāmatai) piešķirto ražotāja (autora, rakstnieka) vērtību. Grāmatnīcās, kā arī grāmatu izstādēs kompetents cilvēks kopā ar ievadvārdu autoru, mākslinieku un presē publicētajām recenzijām rekomendē grāmatas pircējiem. Tādu pašu uzdevumu – rekomendēt, ieteikt, palielināt vērtību sekmīgi pilda arī jebkura veiksmīga reklāma vai pasākums, kas popularizē grāmatu un pievērš tai lielāku sabiedrības uzmanību. Tas attiecas gan uz jauno grāmatu prezentācijām, gan

dažādiem literāriem sarīkojumiem. Piemēram, „Nacionālais apgāda” darbinieki organizē jauno grāmatu prezentāciju, grāmatu dāvināšanu skolām, kā arī skaisto reprezentatīvo albumu par Latviju dāvināšanu citu valstu pārstāvjiem. 2003.gadā apgāds dāvina Rīgas skolām 300 grāmatas „Izcilākās ebreju personības Latvijā” eksemplārus.

Grāmata „Izcilas ebreju personības Latvijā” ir izdota trīs valodās (latviešu, krievu un angļu) un ir veltīta izcilākajiem ebreju tautības pārstāvjiem, kuru saknes ir Latvijā, bet kuru vārdi ir plaši izskanējuši pasaules kultūrā, zinātnē, politikā. Šī grāmata skolēniem saprotamā valodā sniedz izpratni par Latviju, tās cilvēkiem, kultūru, iespējām un sasniegumiem, kā arī sekmēs sabiedrības integrāciju gan Latvijā, gan pasaulē.

2.3.Mārketinga teorija

Jēdziens mārketings ir radies no angļu valodas vārda „market” (tirgus), un burtiski nozīmē – ar tirgu saistītu darbību. Faktiski šī jēdziena būtība ir plašāka un tāpēc tam ir vairāki definējumi. Pazīstamākais mārketinga speciālists Filips Kotlers (*Philip Kotler,1931*) mārketingu definē kā „darbības veidu, kas vērsts uz cilvēka vajadzību apmierināšanu maiņas ceļā” (49, 69.lpp.).

Mārketinga mērķis ir maksimāli paaugstināt uzņēmuma ienākumus. Mārketiņgā īpaša nozīme ir stratēģijas formulējumam, kā izvēlēties mērķa pircējus, kā nostiprināt ar viņiem attiecības, kā veidot priekšrocības, lai tās būtu atšķirīgas no konkurentiem. Tas nozīmē, ka mārketinga speciālistu galvenais uzdevums ir izstrādāt stratēģiskas ievirzes lēmumu, nevis nodoties tikai operatīvajam darbam, t.i. kārtējo problēmu risināšanai. Uzņēmumam vajadzētu dibināt ilgtermiņa attiecības tikai ar atlasītiem pircējiem, jo mijiedarbība ar lojāliem pircējiem nodrošina relatīvi augstāku peļņas pieaugumu.

Uzņēmuma izredzes gūt ieņēmumus lielā mērā ir atkarīgas no spējām izveidot un ilgstoši uzturēt konkurentiem atšķirīgas priekšrocības, tas ir, spējas nodrošināt savus mērķa pircējus ar augstāka vērtīguma precēm vai pakalpojumiem, nekā konkurentiem. Lai izstrādātu konkurences priekšrocību izveidošanas stratēģiju, labi jāpārzina pircēju vajadzības un konkurentu darbība (66, 18.lpp.).

Mūsdienu mārketinga būtība – tā ir uzņēmējdarbība, kas pārvērš pircēja vajadzības uzņēmuma ienākumos. Tieši mārketings ir tas, ar kura palīdzību var saņemt konkrētas atbildes uz jautājumiem :

- kam vajag pārdot
- kāpēc vajag pārdot
- kur un kādā veidā pārdot
- kad vajag pārdot

- kā vadīt preču kustību (66, 21.lpp.).

2.3.1.Mārketinga teorētisko principu loma saiknes veidošanā ar patērētāju

Mārketings ir starpdisciplināra zinātne, kas integrē ekonomiku, psiholoģiju, pētniecību un citas specifiskas nozares, kas veido vienu veselu zinātni.

Mārketings ir vienots process, iekļaujot sevī veselu obligātu principu un soļu virkni. Mārketinga speciālistu pamatuzdevums ir ne tik daudz kā pārdot, cik veidot produkciju, kam būs plašs pieprasījums.

Filipa Kotlera definīcija: *„Mārketings - tā ir māksla un zinātne pareizi izvēlēties mērķa tirgu, piesaistīt, saglabāt un palielināt patērētāju skaitu pircēja uzticības iegūšanas ceļā tā, ka viņš sevi uzskata par kompānijas augstāko vērtību”* (49, 15.lpp.).

Mārketings nepārtraukti ir attīstības procesā, jo nepārtraukti rodas jaunas idejas, kuru realizēšanas rezultātā uzņēmums atrod savu vietu tirgū, kur tiek realizēta saražotā produkcija. Lai arī produktam piemīt augsta kvalitāte, ar to vien nepietiek, lai veiksmīgi to realizētu patērētājam. Ir jānorāda uz produkta īpašībām un nozīmīgumu. „Nacionālā apgāda” gadījumā mārketinga speciālistam būtu jānorāda uz grezno mākslas albumu augsto kvalitāti un potenciālo adresātu, lai pamatotu to augsto cenu.

Mārketings ir jāvirza biznesa stratēģija. Uzņēmuma mārketinga speciālista uzdevums ir izpētīt jaunas iespējas kompānijai un prasmīgi lietojot segmentāciju, fokusēšanu un pozicionēšanu, norādīt jaunajam biznesam pareizo kustības virzienu. Visbiežāk mārketinga teorijas kontekstā nākas sastapties ar 4P, kas atklāj marketinga galvenos elementus. Konceptija 4P cēlusies no angļu vārdu pirmajiem burtiem- Product, Price, Promotion, Place, t.i. Produkts, Cena, Izvirzīšanās, Virzīšana tirgū. Šie elementi veido mārketinga kompleksu:

- **produkts** - ko piedāvāt pircējiem, lai apmierinātu to vajadzības un vēlmes
- **cena** - tā naudas summa, ko patērētājam jāmaksā, lai iegūtu preci
- **izvirzīšanās** – pārdevēja un pircēja komunikāciju līdzekļi
- **virzīšana tirgū** - kādi komunikāciju veidi jāīsteno, lai pircēju stimulētu iepirkties (14, 6.lpp.).

Mārketinga uzdevums ir saprast pircēju tik labi, lai attiecīgais produkts viņam lieliski derētu un spētu pats sevi pārdot, tas ir, ideālā gadījumā mārketinga darba galarezultātā vajadzētu rasties pircējam. Uzņēmums sevi attaisno vienīgi tad, kad ražo un izplata tieši to, kas vajadzīgs pircējam (tirgum). Uzņēmumam jācenšas izveidot savu pircēju. Marketinga uzdevumi ir sekojoši:

- rūpīgi, vispusīgi un detalizēti izpētīt tirgu, pircējus, izanalizēt tās apmaiņas

attiecības, kādas ir un veidojas starp uzņēmumu un tā produkta pircējiem, starp uzņēmumu un piegādātājiem, starpniekiem un konkurentiem

- nezaudēt pircējus
- aktīvi iedarboties uz tirgu un produktu pieprasījumu, lai palielinātu savu produktu tirgus daļu un paaugstinātu pārdošanas rentabilitāti (66, 24.lpp.).

Mārketinga vadīšana saistās ar mārketinga pamatelementu kombinēšanu, ņemot vērā uzņēmuma mērķi, izvēlēto stratēģiju un mērķa pircēja raksturlielumus, ka arī uzvedību.

Lai nodrošinātu produkta veiksmīgu piedāvājumu tirgū, ļoti svarīgi ir veikt mārketinga pasākumus, kuru galvenais uzdevums ir analizēt patērētāja uzvedību un vajadzības. Patērētāja uzvedība un vajadzības no vienas puses ir psiholoģijas un no otras puses mārketinga zinātnes krustpunkts. Svarīgi ir sekot tirgus tendencēm, jo patērētāja domas var strauji mainīties. Patērētāja uzvedība ir sarežģītas attiecības starp sociālo vidi un ekonomisko situāciju valstī. Mūsdienās patērētāja rīcība kļūst arvien sarežģītāka, tā prasa patstāvīgu analīzi, lai veicinātu produkta stabilu noietu tirgū. Ļoti nozīmīga ir patērētāja gaume, kuras noturību ietekmē gan ekonomiskās svārstības, gan tuvu cilvēku ieteikumi, kas ir saistīti ar patērēšanas pieredzi. Tādēļ ir svarīgi izvēlēties atbilstošāko mārketinga koncepciju darbības mērķiem, jo pastāv vairākas mārketinga koncepcijas, kas orientētas uz produktu, patērētāju un pārdošanu. Tirgus dinamika parāda, ka pircēju vēlmes atšķiras, tādēļ svarīgi veikt izpēti, kura palīdzētu patērētāju vēlmes klasificēt grupās, kas atvieglotu uzņēmuma produkcijas realizāciju.

Mērķa tirgus klasificēšanu sauc par segmentēšanu. Tā ir patērētāju sadalīšana grupās, atbilstoši to vajadzībām un rīcībai tirgū. Raksturīgākās segmentēšanas pazīmes ir: ģeogrāfiskās, sociāli ekonomiskās, demogrāfiskās, personiskās, rīcības (pirkšanas biežums, uzticības statuss, izvēles kritēriji u.c.) un kultūras pazīmes. Latvijā patērētāju vidū valdošā segmentēšanas pazīme ir ekonomiskais faktors, kur produkta cena ir galvenais kritērijs un preces kvalitāte pārvirzās otrā plānā. Grāmatu pircēji veido atsevišķu mērķa tirgu, kuru vēlmes atšķiras no citu patērētāju vēlmēm, un tām atbilstoši ir jāveido pieprasījums. Mērķa tirgus sastāv no klientu grupām ar kaut kādā mērā atšķirīgām vajadzībām un vēlmēm. To sauc par tirgus segmentu. „Nacionālā apgāda” gadījumā ir divas klientu grupas ar atšķirīgām vajadzībām un vēlmēm:

- ārsti, vidējais medicīnas personāls, augstskolu un koledžu medicīnas studenti, farmakologi, sociālās aprūpes darbinieki u.c.
- mākslas zinātnieki, pasniedzēji, mākslas skolu audzēkņi, LMA studenti, interesenti

Pirmās grupas pārstāvjiem ir padziļināta interese par apgādā izdoto medicīnas literatūru, savukārt, otrās grupas klientus interesē mākslas grāmatas.

2.3.2.Cenu veidošanās lēmumi mārketinga programmā

Lai raksturotu cenu veidošanās lēmumus mārketinga programmā, ir nepieciešams noskaidrot, ko ar šo mārketinga programmu grib sasniegt, piedāvājot konkrētu preci vai pakalpojumu. Ja kompānija jau nopietni ir izvēlējusies mērķa tirgu un produkta vietu tajā, izlēmusi par mārketinga programmu, ieskaitot cenas noteikšanu, tad pieņemt lēmumu ir vieglāk. Jo skaidrāki ir kompānijas mērķi, jo vieglāk ir noteikt precei cenu. Parasti kompānijas izvēlas vienu no variantiem: izdzīvošana, maksimāla peļņa, maksimāli ienākumi, maksimāls pārdošanas apjoma pieaugums, maksimāli liela tirgus daļa iekarošana vai izvēlas būt līderos pēc “cena – kvalitāte” rādītājiem.

Mārketinga teorijas svarīgs aspekts ir uzņēmuma pielāgošanās iespējas ekonomiskajai situācijai valstī. Lai uzlabotu uzņēmuma (šajā pētījumā – „Nacionālā apgāda”) pozīciju tirgū, mārketinga speciālistiem jāizvērs ekonomiskās aktivitātes, kas veicina mārketinga principu realizēšanu grāmatu izdošanā, kā arī veido stabilas attiecības ar pircēju.

Lai uzņēmums varētu sabalansēt savus ieņēmumus ar izdevumiem, mārketinga speciālista uzdevums bija radīt jaunu produktu, kura ieviešanas rezultātā uzņēmums veiksmīgi varētu darboties un pastāvēt. Tātad svarīgs „Nacionālā apgāda” mārketinga speciālista uzdevums ir cenu politikas sabalansēšana starp medicīnas literatūras izdošanu (kas ir finansiāli neizdevīgi) un dārgu un kvalitatīvu mākslas albumu izdošanu. Līdz ar to, lai īstenotu minētos pasākumus, apgāda mārketinga speciālists veic šādas funkcijas:

- mārketinga analīze (tirgus izpēte, mārketinga iespēju noteikšana, informācijas vākšana un analīze)
 - mārketinga plānošana (plāno mārketinga stratēģiju un taktisku lēmumu pieņemšanu)
 - mārketinga darbības (mārketinga plānu īstenošanas organizēšana)
 - mārketinga kontrole (plānu izpildes uzraudzība un nepieciešamās plānu korekcijas)
- (78, 93.lpp.)

Mārketinga pamatelementi jeb komplekss ir uzņēmuma rīcībā esošie mainīgie faktori, ar kuru palīdzību uzņēmums iedarbojas uz esošo un potenciālo pircēju, cenšoties izveidot ar viņiem ilglaicīgu komunikāciju saikni, lai veidotu vai palielinātu sava produkta pieprasījumu.

Atsevišķi autori mārketinga kompleksā ietver arī politiku (*politics*) un sabiedriskās attiecības (*public relation*), bet attiecībā uz pakalpojumiem, arī cilvēkus (*people*), fizisko apliecinājumu (*physical evidence*) un procesu (*process*) (66, 25.lpp.).

2.4.Empīriskā materiāla analīzes metodes

2.4.1.Datu kvantitatīvā analīze

Lai konstatētu, cik grāmatas „Nacionālais medicīnas apgāds”, „Nacionālais apgāds” un „Medicīnas apgāds” izdevis 13 gadus – savas pastāvēšanas laikā, nepieciešams veikt grāmatu uzskaiti, ko nodrošina kvantitatīvā analīzes metode. Pēc kvantitatīvās analīzes ir apzināts grāmatu kopējais skaits no apgāda izveidošanas līdz 2010.gadam. Pēc kvantitatīvās analīzes ir apzināts grāmatu skaits – cik grāmatas izdotas medicīnas jomā, cik izdoti mākslas albumi un cik dažāda satura izdevumi.

2.4.2.Datu kvalitatīvā analīze. Diskursa analīze

Lai analizētu izdoto grāmatu saturu, pētījumā ir pielietotas teksta analīzes metodes, kas ļauj izvērtēt grāmatas autora idejas, domas un atziņas. Viena no šādām metodēm ir diskursa analīze, kas nosaka teksta kvalitatīvo analīzi.

Izmantojot diskursa analīzi, izvēlējos grāmatu saturisko izklāstu analizēt pēc tematiskā diskursa, kurš paredz grāmatu satura analīzi pēc apgāda piedāvātajiem tematiem. Temati nosaka pašu nozīmīgāko diskursa informāciju teksta analīzē. Tādā veidā tiek atklāti „Nacionālā medicīnas apgāda”, „Nacionālā apgāda” un „Medicīnas apgāda” mērķa grupām nozīmīgie temati: medicīnas literatūra, albumi par Latviju, mākslas albumi un dažāda satura grāmatas. Medicīnas grāmatu tematiskais diskurss ļauj pievērsties satura izklāsta mērķa grupu diskursa apzināšanai (mācību grāmatas medicīnas augstskolu un koledžu studentiem, grāmatas pacientiem, grāmatas par izciliem ārstiem, sērija „Ģimenes ārsta bibliotēka”, informatīvā un populāri zinātniskā literatūra).

Tematu iedalījums ļauj saprast, kādām tēmām apgāds pievērš lielāku uzmanību, un kādi temati netiek apskatīti, kādām mērķauditorijām grāmatas tiek izdotas, kā arī, vai tās izdotas pietiekamā daudzumā, vai arī netiek izdotas. Šis apstāklis rod iespēju klasificēt diskursu tematus pēc to nozīmīguma. Piemēram, pieaugot medicīniskās informācijas apjomam veselības aprūpē un slimību diagnostikā, ārstiem un medicīnas māsām nav iespējams iegūt visaptverošas zināšanas, pieaug piedāvāto laboratorisko tekstu klāsts, tiek papildinātas un atjaunotas dažādu laboratorisko testu diagnostiskās lietošanas iespējas. Atbilstošas informācijas pieejamības nodrošināšana speciālistiem un pacientiem ir viena no vissvarīgākajām apgāda funkcijām medicīnas literatūras izdošanā. Vēl šajā sakarā varu minēt tādu faktu - katru gadu zāļu sortimentā notiek nopietnas pārmaiņas. Tiek papildināts jau pieejamo zāļu klāsts. „Nacionālais apgāds ar izdevumu „*Apotheca*” ir devis lielu ieguldījumu pilnvērtīgas informācijas pieejamībā, jo grāmatā apkopotas oficiāli apstiprinātās zāļu lietošanas instrukcijas lielākai daļai no Latvijā reģistrētajām zālēm.

2.4.3 Teksta analīzes kritēriji

Atbilstoši tematiskā diskursa metodikai grāmatu analīzei ir izvirzīti konkrēti kritēriji.

Medicīnas grāmatas tiek vērtētas pēc šādiem kritērijiem:

1. Grāmatu satura tematikas kvalitāte un daudzveidība.
2. Grāmatu satura tematikas aktualitāte un tās saistība ar jēdzieniem – sabiedrības veselība, rakstītā informācijas par medicīnu un tautas veselību veicinoša literatūra.
3. Izdevumu daudzveidība.

Grāmatu tematikas daudzveidība tiek noteikta pēc tā, cik grāmatas par konkrētu tematu tiek piedāvātas. Tiek vērtēts, cik plaša ir pieejamā informācija grāmatās par konkrēto tematu.

Tematu kvalitāte un tās nozīme mediķu sabiedrībai tiek vērtēta pēc tā, vai piedāvātie temati ir atbilstoši konkrētām grupām pēc adresācijas jeb mērķauditorijai (ģimenes ārstiem, pacientiem utt.). Piemēram, vai grāmatu, kuras paredzētas pacientiem, satura izklāsts ir atbilstošs pacienta uztveres iespējām par dažādām slimībām un to profilaksi. Medicīnas grāmatas pēc adresējuma ir noteiktas nodaļā „Medicīnas grāmatas”.

Albumi tiek vērtēti pēc šādiem kritērijiem:

1. Grāmatas temata aktualitāte.
2. Grāmatas kā izdevuma kvalitāte.
3. Grāmatas satura kvalitāte.

Albumi tiek vērtēti pēc tā, par kādiem aktuāliem tematiem tie izdoti, kādai mērķauditorijai tie paredzēti, un sakarā ar kādiem svarīgiem notikumiem Latvijas valsts dzīvē tie izdoti. Piemēram, grāmata „*Latvijas valsts 90 gadu*” izdota Latvijas valsts pastāvēšanas 90. gadu jubilejā. Tiek vērtēti ilustrēti izdevumi, kas reprezentē mūsu valsti. Tiek vērtētas ilustrācijas, kurās parādās Latvijas simboli, kultūrvide, vēsture, politika, labklājība, māksla u.c. Fotografija ir pati objektīvākā sava laika liecība, kas veido patiesu vēstures mozaīku par mūsu valsti, tās ikdienu un attīstību.

Dažāda satura grāmatas tiek vērtētas pēc šādiem kritērijiem:

1. Grāmatu temata aktualitāte.
2. Grāmatu tematu atbilstība pēc adresācijas principa.

Secinājumi

Sabiedrības sociālo grupu prasības pēc grāmatas ir atkarīgas no dažādiem faktoriem - lasītāja izglītība, vecums, sabiedriskās aktivitātes, nodarbošanās, brīvā laika izmantošana. Motivācija grāmatas uzdevumam popularizēt zināšanas tiek pamatotas grāmatas kā kultūras un sociālās vides fenomena gnozeoloģiskā izpratne. Grāmata popularizē zināšanas, ieņemot

konkrētu vietu izziņas procesā, kas ir sabiedrības un ikviena tās indivīda eksistences sastāvdaļa.

Minētā uzdevuma realizācijā notiek grāmatas sniegtās informācijas recepcija sabiedrībā – pieņemšana vai arī nepieņemšana, pārvērtēšana un iekļaušana agrākajās uzskatu sistēmās vai jaunu atziņu pamatā. Aleksejs Apīnis atzīst, ka šajā recepcijas procesā atklājas pašas grāmatas īstais nozīmīgums.

Atgriežoties pie šajā nodaļā apskatītajiem jautājumiem par grāmatas jēdziena izpratni gnozeoloģijā, aksioloģijā un semiotikā, varam secināt, ka grāmata pilda tādas sociālās funkcijas, kuras grāmatai kā sociālam fenomenam var konstatēt dažādās kultūras sistēmās un tās var raksturot kā vispārīgas:

- gnozeoloģiskā funkcija, kuru realizējot, grāmata iesaistās personības veidošanā un pilda tādu uzdevumu kā zināšanu saglabāšana un popularizēšana
- ētiskā funkcija, kas atbalsta sabiedrības vērtību hierarhijas veidošanos
- estētiskā funkcija, kuru realizējot, grāmata apmierina sociālās vajadzības pēc skaistā (grāmata kā mākslas darbs)
- hedoniskā funkcija, kas atbalsta sabiedrības tieksmi iegūt pozitīvu emocionālo stāvokli. Šī funkcija dod iespēju lasītājam, lasot daiļliteratūru, izlādēt ikdienas spriedzi un kompensēt nepietiekamo emocionālo apmierinājumu.

Mūsdienās un arī dažādos vēstures periodos grāmata ir izziņas objekts un līdzeklis. Tā ir sociāls fenomens, kas nepieciešama sabiedrības attīstībai un kurai sabiedrībā ir sava noteikta loma. Grāmata gnozeoloģiskajā izpratnē var saistīt ar tās galveno uzdevumu – saglabāt un nodot nākamajām paaudzēm cilvēka radīto informāciju, uzturēt cilvēces informacionālo atmiņu. Grāmata aksioloģijā ir kultūras un sociālās vides sastāvdaļa. Sociālajā vidē grāmatai ir komunikatīva vērtība, tā ir cilvēku saskarsmes uzturēšanas un sabiedriskās domas veidošanas līdzeklis. Grāmata semiotikā ir simbols, metafora, kuru veido plašs kultūras konteksts. Grāmata ir zīmes saturošs fenomens, mākslas darbs, kurā ir runa par zīmēm un zīmju sistēmām.

Grāmatu kā sociālu fenomenu visrāpīgāk raksturojis spāņu filozofs Ortega i Gasets Hosē savā runā starptautiskajā bibliogrāfu un bibliotekāru kongresā Parīzē 1934.gadā:

„Vispilnīgāk cilvēks sevi realizē attiecībās ar grāmatu, ko mēs ne tikai lasām un glabājam, bet ar ko kopām dzīvojam. Un dzīvot ar grāmatu kopā nozīmē tai uzticēt savas domas, savus pārdzīvojumus, savas patiesības un visapslēptākās tieksmes. Tādā kārtā rodas mijiedarbība

starp to pasauli, kas iemūžināta grāmatā, un starp to, ko mēs konkrēti pārdzīvojam sevī”
(68,122.-124.lpp.).

Latviešu grāmatu izpētes pamatā ir filozofiskā izpratne par grāmatu kā kultūras un sociālās vides fenomenu:

- grāmatas jēdziens plašākajā un šaurākajā nozīmē
- grāmatas uzdevumi
- grāmatas sociālās un personīgās funkcijas.

Grāmata jēdziena plašākajā nozīmē ir cilvēka darbības un pasaules redzējuma akumulējoša forma ar attieksmi pret konkrēta laikmeta, sabiedrības kultūras procesiem un universāls elements, kas caurvij dažādu sabiedrību kultūras. Šajā nozīmē netiek ievērota grāmatas konkrētā materiālā forma (iespiestā, elektroniskā vai kā citādi veidotā grāmata). Grāmata jēdziena šaurākajā nozīmē skaidrota kā iespieddarbs ar konkrētiem uzdevumiem (izglītības un kultūras politikas realizēšana, zināšanu saglabāšana, zināšanu popularizēšana) un sociālām funkcijām (gnozeoloģiskā, ētiskā, estētiskā un hedoniskā). Raksturojot grāmatu spēju veikt uzdevumus un realizēt funkcijas konkrētā kultūrvēsturiskā periodā, vērtēta šī iespieddarba nozīme latviešu grāmatniecības vēsturē.

Nākošajā nodaļā tiks apskatīta „Nacionālā apgāda” dibināšana un attīstība, kā arī izdevējdarbība skaitļos.

3. „NACIONĀLĀ APGĀDA” DIBINĀŠANA UN ATTĪSTĪBA

Skatoties uz Latvijas grāmatniecību pēdējo divdesmit gadu laikā, varam secināt, ka 1990. un 1991.gadā izdeva vēl daudz medicīnas grāmatu no iepriekšējām iestrādēm, pēc tam to skaits strauji saruka, tad atjaunojās 1999. un 2000.gadā, bet īstu izdevējdarbības izaugsmi sasniedza no 2005.gada līdz 2008.gadam.

„Nacionālais medicīnas apgāds” dibināts 1998.gadā reizē ar Pētera Apiņa grāmatas „*Cilvēks. Anatomija, fizioloģija, patoloģijas pamati*” izdošanu. Tā bija P. Apiņa ideja sākt izdot Latvijas ne pārāk plašajai mediķu saimei (aptuveni 7 tūkstoši) kvalitatīvas medicīnas grāmatas latviešu valodā. Viņš pulcināja ap sevi mediķus un latviešu valodas speciālistus, un kopīga darba rezultātā tika izdota pirmā grāmata „*Cilvēks. Anatomija, fizioloģija, patoloģijas pamati*”. Ar šīs grāmatas izdošanu arī radās ideja par apgāda dibināšanu (109).

„Nacionālā medicīnas apgāda” dibinātāja un īpašnieka Pētera Apiņa, galvenās redaktores Maijas Šetleres un apgāda direktores Dagnijas Vanagas idejas par poligrāfiski kvalitatīvu grāmatu izdošanu neaprobežojas tikai ar medicīnas izdevumiem. 2000.gadā tiek

dibināts „Nacionālā medicīnas apgāda” meitas uzņēmums ar nosaukumu „Nacionālais apgāds”, lai izdotu nemedicīniska satura literatūru. Grāmatas, kuras izdod „Nacionālais apgāds”, neietilpst zem vārda *medicīna*, jo tās ir vērienīgas enciklopēdijas, valstiski nozīmīgi fotogrāfiju un mākslas albumi, kā arī dažāda satura grāmatas. „Nacionālais apgāds” lepojas ar savu valsti, mīl un ciena savu tautu,

tāpēc skaistākās grāmatas par Latviju un mākslas albumi ir veltīti mūsu zemei un tautai (106).

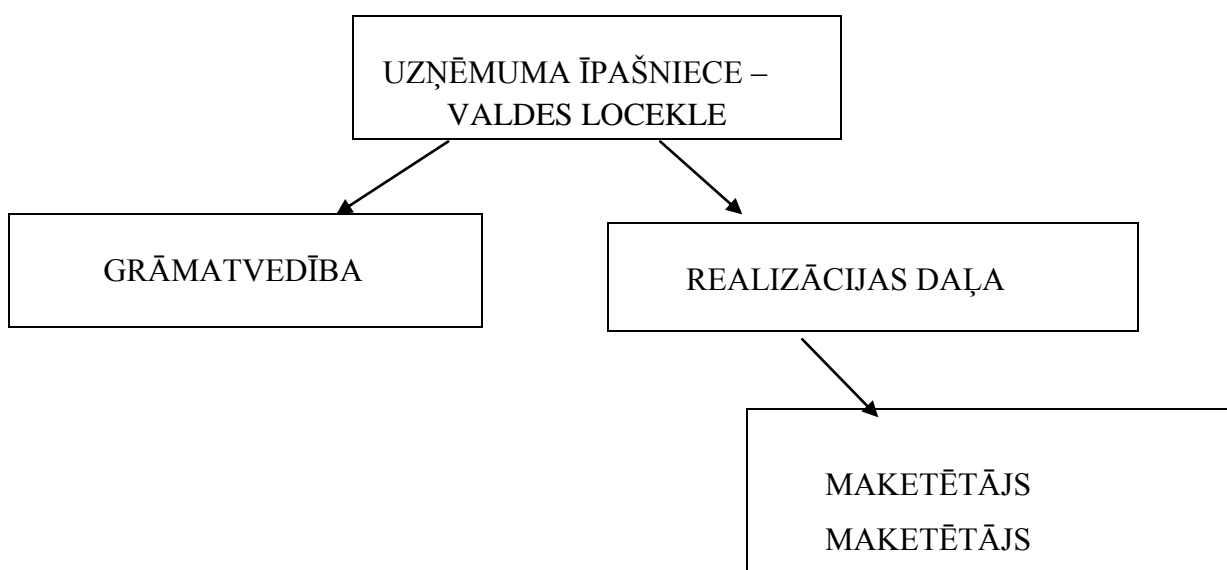
Līdz 2002.gada beigām medicīnas grāmatas izdod „Nacionālais medicīnas apgāds”, albumus un dažāda satura grāmatas izdod „Nacionālais apgāds”. 2002.gada beigās „Nacionālais medicīnas apgāds” tiek likvidēts un līdz 2007.gadam „Nacionālais apgāds” izdod arī medicīnas grāmatas.

2007.gadā tiek dibināts „Medicīnas apgāds”. „Medicīnas apgāda” uzņēmējdarbības forma ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību. Tas izveidots uz dibinātāju pieņemto statūtu pamata un tai ir juridiskas personas statuss.

Pašlaik patstāvīgās darba attiecībās apgādā strādā 5 darbinieki. Pārējie uzņēmumā strādājošie ir pieaicināti speciālisti, kuri darbu izpilda uz līguma pamata. Tie ir četri redaktori, māksliniece, tulkotāji no angļu un krievu valodas (110).

Organizatoriskā struktūra

Šajā izveidotajā struktūrā nav norādīti tie darbinieki, kuri strādā uz līguma pamata, taču viņi sadarbojas ar uzņēmuma direktori grāmatas sagataves darbos.

Apgāds nodarbojas ar medicīnas profesionālās un populāri zinātniskās literatūras izdošanu. Radošo komandu veido ārsti un cilvēki ar medicīnisko izglītību, kā arī pieredzes bagāti filologi, kas ilgstoši strādājuši gan ar profesionālās, gan zinātniski populārās medicīnas tekstiem.

Izdoto grāmatu autori ir daudzi Latvijā pazīstami dažādu specialitāšu ārsti, augsta līmeņa medicīnas profesionāļi un medicīnas augstskolu mācītāji. Apgādā izdotās grāmatas tiek izmantotas gan kā mācību līdzeklis medicīnas studentiem un rezidentiem, gan kā palīglīdzeklis ārstiem kvalifikācijas celšanai un zināšanu papildināšanai. Tiek izdoti arī Latvijas autoru populāri zinātniskie darbi par veselīgu dzīvesveidu, slimībām un iespējām tās ārstēt, un kā no tām sevi pasargāt (110).

„Medicīnas apgāda” sabiedriskās aktivitātes.

Lielākajai daļai grāmatām prezentācijas notiek Latvijas Ārstu biedrības (LĀB) telpās Skolas ielā 3. Prezentāciju laikā grāmatas tiek arī dāvinātas. Informācija par izdotajām grāmatām un prezentācijām tiek atspoguļota LĀB izdotajos žurnālos „Latvijas Ārsts” un „36,6 C - Veselīgāk, Saskanīgāk, Gudrāk”.

„Nacionālā apgāda” un „Medicīnas apgāda” grāmatas tiek dāvinātas Latvijas Veselības aprūpes un sociālo darbinieku arodbiedrības (LVASDA) rīkotajās Mediķu sporta spēlēs, kā arī LU Asinsdonoru dienās.

2003.gadā „Nacionālais apgāds” Rīgas skolām dāvina 300 grāmatas „*Izcilākās ebreju personības Latvijā*”. Dāvinājuma mērķis – vēstures mācīšana, sapratnes un tolerances veicināšana līdzilvēku vidū. Projekta autori cer, ka šī grāmata skolēniem sniegs izpratni par Latviju, tās cilvēkiem, kultūru, iespējām un sasniegumiem, kā arī sekmēs sabiedrības integrāciju Latvijā un pasaulē. Grāmata kalpo par mācību līdzekli kā skolotājiem, tā arī skolēniem, mācoties par ebreju kopienas vēsturi Latvijā, tādēļ autoru un izdevēju iecere ir šo grāmatu dāvināt gan latviešu, gan krievu skolu bibliotēkām, jo Latvijas sabiedrībai ir vienādi svarīgi zināt gan savas vēstures traģiskās, gan arī spožākās lappuses.

Ar 2010.gada 1.jūniju „Nacionālais apgāds” izdevējdarbību pārtrauc un turpmāk grāmatas izdod tikai „Medicīnas apgāds”.

**„Nacionālā medicīnas apgāda”, „Nacionālā apgāda” un „Medicīnas apgāda”
izdevējdarbības atspoguļojums skaitļos**

Gads	Apgāda nosaukums	Izdoto grāmatu skaits
1998	Nacionālais medicīnas apgāds	1
1999	Nacionālais medicīnas apgāds	4
2000	Nacionālais medicīnas apgāds	8
	Nacionālais apgāds	7
2001	Nacionālais medicīnas apgāds	7
	Nacionālais apgāds	11
2002	Nacionālais medicīnas apgāds	8
	Nacionālais apgāds	3
2003	Nacionālais apgāds	20
2004	Nacionālais apgāds	25
2005	Nacionālais apgāds	29
2006	Nacionālais apgāds	15
2007	Nacionālais apgāds	25
	Medicīnas apgāds	5
2008	Nacionālais apgāds	18
	Medicīnas apgāds	4
2009	Nacionālais apgāds	9
	Medicīnas apgāds	8
2010	Nacionālais apgāds	22
	Medicīnas apgāds	14

Avots: LNB Bibliogrāfijas institūta statistika

LR VM un Eiropas Sociālā fonda (ESF) projekta „Veselības aprūpes un veselības veicināšanas procesā iesaistīto institūciju personāla tālākizglītība nozares ilgtspējīgai attīstībai” ietvaros tiek izdoti mācību materiāli. Visi izdotie mācību materiāli tiek izdoti sērijā „Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide”. „Nacionālais apgāds” 2009. un 2010. gadā šajā sērijā izdevis 56 grāmatas, „Medicīnas apgāds” 2010. gadā – 17 grāmatas (110).

Secinājumi

Šajā nodaļā tika analizēta „Nacionālā medicīnas apgāda” izveidošana un attīstība, meitas uzņēmuma „Nacionālais apgāds” izveidošana, kā arī „Medicīnas apgāda” izveidošana 2007. gadā. Tabulas veidā atspoguļota „Nacionālā medicīnas apgāda”, „Nacionālā apgāda” un „Medicīnas apgāda” izdevējdarbība skaitļos.

Tika analizēta „Medicīnas apgāda” organizatoriskā struktūra un sabiedrisko attiecību aktivitātes.

Nākošajā nodaļā autore pievērsīsies konkrētu iespieddarbu analīzei.

4. "NACIONĀLĀ APGĀDA" IZDEVĒJDARBĪBA

Apgāds izdod medicīnas grāmatas, mākslas albumus un albumus par Latviju, kā arī dažāda satura grāmatas – par Latvijas vēsturi, Rīgas arhitektūru, trešo Atmodu un Latvijas Tautas fronti (LTF), Latvijas ebrejiem u.c. Skaistākās grāmatas un mākslas albumi veltīti mūsu valsts iedzīvotājiem, tie tulkoti vairākās valodās, lai būtu iespēja daudzām tautām sniegt informāciju par mūsu pilsētām, cilvēkiem un viņu panākumiem. Apgāds lepojas ar izdotajām grāmatām un albumiem – tos ar prieku un gandarījumu iespējams dāvināt draugiem un biznesa partneriem visā pasaulē.

4.1. Medicīnas grāmatas

„Nacionālais apgāds” izdod tikai Latvijas autoru darbus. Tie ir Latvijas ārsti, profesori, docenti, medicīnas iestāžu vadītāji u.c. sava darba pratēji. Savas pastāvēšanas 13 gadu laikā apgāds izdevis aptuveni 250 grāmatu medicīnas studentiem, ārstiem un medicīnas māsām, kā arī cilvēkiem, kuriem ir interese par medicīnu. Šeit varu minēt enciklopēdijas, rokasgrāmatas, mācību grāmatas, grāmatas pacientiem – plašam lasītāju lokam, sēriju „Ģimenes ārstu bibliotēka”, kā arī biogrāfiskā literatūra par izciliem ārstiem (skat.1.pielikumu).

Apgāds izdod grāmatas, lai izglītotu mūsu tautu – mācītu mūsu valsts iedzīvotājiem veselīgu dzīves veidu, kā arī grāmatas, kas stāsta par slimībām un kā tās ārstēt.

4.1.1. Enciklopēdijas un vārdnīcas

„Nacionālais apgāds” izdevis trīs enciklopēdijas un vienu vārdnīcu. 1998.gadā apgāds izdod savu pirmo grāmatu – „*Cilvēks. Anatomija, fizioloģija, patoloģijas pamati*” - Latvijas medicīnas literatūras vēsturē šis ir pirmais fundamentālais enciklopēdisks darbs, kurā kodolīgā

un uzskatāmā veidā apkopota izsmeļoša informācija par visām medicīnas nozarēm un pirmā pēcpadomju laika enciklopēdiska rakstura grāmata, kas pilnībā sarakstīta un izdota Latvijā. Izglītības un zinātnes ministrija ir atzinusi šo grāmatu par mācību līdzekli medicīnas un bioloģijas studentiem, medicīnas koledžu studentiem, bioloģijas un veselības mācības skolotājiem vispārizglītojošās skolās. Grāmata ir palīglīdzeklis ikdienas darbā ārstiem, medicīnas māsām, visiem medicīnas profesionāļiem. Primārās aprūpes ārstiem un šauru specialitāšu ārstiem grāmata noderēs pacientu iepazīstināšanai ar anatomiju, fizioloģiju un dažādu slimību raksturīgām izpausmēm (2, 9.-11.lpp.).

Grāmatas recenzents RSU rektors, profesors Jānis Vētra (1959), atzina, ka latviešu valodā medicīnā sen nav iznācis tik apjomīgs darbs un nosauca to par patiešām neparastu un atbilstošu nosaukumam, jo tas sniedz vispusīgu priekšstatu par cilvēku kā vienotu veselumu.

Grāmatas autors Pēteris Apinis (1958), ārsts, politiķis, publicists un sportists, pirmais izsapņoja un vairākus gadus loloja ideju par šāda apjomīga izdevuma laišanu pasaulē. Kopā ar savu draugu un Karšu izdevniecības „Jāņa sēta” īpašnieku Aivaru Zvirbuli (1952), viņiem izdevās noformulēt šīs grāmatas filozofiju – gandrīz 800 lappusēs apkopot pieejamo informāciju par cilvēka anatomiju un fizioloģiju un nodot šo informāciju lasītājiem tādā tehniskā un vizuālā līmenī, kāds atbilst pasaules labākajai pieredzei. Grāmatas 17 nodaļās apskatīts cilvēks kā dzīva būtne, slimības, atsevišķi orgāni un to grupas.

Radošā kolektīva praktiskais darbs pie grāmatas sagatavošanas ildzis deviņus mēnešus. Grāmatas radīšanā milzīgu darbu ieguldījusi „Nacionālā medicīnas apgāda” direktore Dzintra Baumanē, kura reizē pildīja arī organizatoriskos, finanšu direktores un reklāmas aģentes pienākumus.

Grāmatas visu vizuālo tēlu autore ir datormāksliniece Alda Zunde. Pateicoties A. Zundes teicamai krāsas un formas izjūtai, modeļi ir mūsdienīgi un dzīvi, un nevainojami bezpersoniski. Māksliniece radījusi cilvēku sejas, kurās mūsu bērni un varbūt pat mazbērni meklēs pagājušo divu gadu tūkstošu vaibstus. Grāmatā vērojama pilnīgi jauna, datorizēta pieeja anatomijai.

Grāmatas tekstus, tabulas un shēmas rūpīgi salika un sakārtoja ārste un grāmatas galvenā redaktore Maija Šetlere. Tekstuālais materiāls, īpaši tabulās un shēmās attēlotais, palīdzēs studentiem vieglāk iegaumēt sarežģītās bioķīmiskās un biomehāniskās norises cilvēka ķermeņa katrā atsevišķā orgānā un sistēmā un izprast to būtiskākās sakarības.

Grāmatas veidošanā piedalījies ārsts rezidents Jurgis Dzenis, kurš apkopoja literatūru un sagatavoja informāciju grāmatas tekstuālajai daļai, salīdzināja dažādus literatūras avotus un veica pierakstus pie attēliem un shēmām.

Grāmatas fotogrāfs ir Lauris Filics, kurš jau ilgu laiku fotografējis Latvijas izcilākos ārstus, Latvijas slimnīcas, mediķu darbu un radījis paliekošus materiālus medicīnas vēsturei un publicistikai. L. Filics fotografējis Latvijas medicīnas izdevumiem, veidojis attēlus izdevumiem par veselības un pirmās palīdzības apmācību un anatomiju.

Shēmas datorā zīmējis datorgrafīķis Mārtiņš Zunde.

Par grāmatas literāro labskanību rūpējies latviešu medicīnas terminoloģijas „klasiķis” Jānis Loja, filologi Ginta Kūlīte un Andrejs Senkāns.

Radioloģe Ingrīda Šišlo rūpējās, lai grāmatā visi anatomiskie attēli būtu ar topogrāfisku precizitāti.

Grāmatas galējo veidolu veidoja datoroperatori Zanda Birze, Maija Staceviča, Reinis Upenieks, Maija Matīsa, Uldis Pauzers un Baiba Stelle.

Grāmatas izdošanu finansiāli atbalstīja AAS „Latgarants”, „Rīgas Juvelieru rūpnīca”, Rīgas Tirdzniecības osta, zāļu ražošanas A/S „Farmsintēze” un SIA „Latbiotex” (40, 48.lpp.).

„Nacionālais apgāds” 2009.gadā laidis klajā vēl vienu enciklopēdiska rakstura grāmatu „*Veselības enciklopēdija*”.

Pasaules Veselības organizācija (PVO) noteikusi 21.gs. pirmo divdesmit gadu būtiskākos uzdevumus. Līdzās cīņai ar infekcijas slimībām, bērnu mirstību, cīņai ar strauju aptaukošanās un cukura diabēta izplatīšanos, HIV/AIDS un tuberkulozi, radusies nepieciešamība izglītēt visus iedzīvotājus veselības zinībās. Tādēļ PVO ir izstrādājusi vairākus ieteikumus, no kuriem viens bija radīt populāru lasāmgrāmatu visās nacionālajās valodās. Enciklopēdija paredzēta plašam lasītāju lokam, izdevumā apkopota informācija par dažādām medicīnas nozarēm, slimībām, sindromiem, to izcelsmi, diagnostiku, ārstēšanu un profilaksi. Grāmatu var izmantot kā palīgu un ceļvedi medicīnas un veselības jautājumos, kā uzziņu līdzekli mediķiem, ar medicīnu saistītu profesiju pārstāvjiem, kā arī cilvēkiem, kas nav mediķi (97).

Šai enciklopēdijai līdzīgs izdevums - „*Populārā medicīnas enciklopēdija*” vairākos atkārtotos izdevumos (1975, 1984 un 1985) tika izdots „Galvenajā enciklopēdiju redakcijā” un izdevniecībā „Zinātne”. Arī šī enciklopēdija ir paredzēta plašam lasītāju lokam par medicīnas, higiēnas un veselības aizsardzības jautājumiem. Tā sniedz ziņas par cilvēka anatomiju un fizioloģiju, bērna organisma īpatnībām, jaundzimušā un zīdaiņa kopšanu un ēdināšanu, par pirmsskolas un skolas vecuma bērnu garīgo un fizisko attīstību, par slimībām, ārstēšanas pamatprincipiem un metodēm, profilaksi, ārstniecības augiem, kā arī par Latvijas PSR medicīnas zinātniskajām iestādēm, mācību iestādēm un biedrībām u.c. (76).

Visu laiku lielākā, informatīvākā un nozīmīgākā latviešu autora medicīnas zinātnes enciklopēdija ir Ilmāra Lazovska (1931-2003) „*Klīniskie simptomi un sindromi*” (2001) latviešu, angļu, un krievu valodā. Simboliski šo grāmatu var saukt par ceļa stabu, kas rāda ceļu jaunajā gadu tūkstošā. Grāmata tulkota trīs valodās – ņemot vērā angļu valodā runājošo medicīnas kontingentu un medicīnas pārstāvjus, kuri mācījušies vai vēl joprojām mācās un sazinās, izmantojot krievu medicīnas terminoloģiju, kā arī mūsu mazo, stipro un zinātkāro latviešu tautu un tās ārstus. Profesors visu savu radošo mūžu audzinājis jaunus ārstus un internistus, un šī grāmata paredzēta tiem studentiem, kas čakli un rūpīgi studējuši medicīnu. (57, 58.-59.lpp.)

Grāmatā „*Klīniskie simptomi un sindromi*” sakopoti vairāk kā 1000 simptomu un 1800 sindromu, kuri attiecas uz visām medicīnas nozarēm. Šis ir otrais, papildinātais un pārstrādātais, grāmatas izdevums. Pirmais šīs grāmatas izdevums publicēts 1971.gadā.

Grāmatā materiāls – simptomi un sindromi – sakārtots alfabētiskā secībā, latīņu rakstībā oriģinālvalodas nominatīvā. Lai lasītājs varētu atrast simptomu vai sindromu pēc tā sinonīma, kā arī, lai atvieglotu nosaukuma meklēšanu, ja zināma tikai attiecīgā vārda latviskā vai krieviskā transkripcija, grāmatā iekļautas nodaļas, kas satur sinonīmus alfabētiskā kārtojumā, kā arī simptomu un sindromu nosaukumus un to iespējamus variantus latviskā un krieviskā transkripcijā.

Šajā grāmatā ir izveidota nodaļa „Sindroma noteicējs”, kurā pēc viena zināma simptoma var meklēt iespējamo sindromu. Izveidota jauna nodaļa, kurā simptomi un sindromi sagrupēti pēc medicīnas specialitātēm. Atbilstoši katrai specialitātei sakopoti grāmatā esošo svarīgāko eponīmisko simptomu un sindromu nosaukumi. Arī specialitāšu un to šaurākais iedalījums ir sakārtots alfabēta secībā.

Grāmatā apkopoti sindromi, kuru būtību nevar izprast tikai pēc nosaukuma. Tie ir eponīmi jeb uzvārdā vai citā vārdā nosaukti sindromi un simptomi (57, 58.-59.lpp.).

Profesors K. Rudzītis ir sastādījis medicīnas terminoloģijas vārdnīcu „*Terminologia*

medica” (2005), kurā vairāk kā 20 gadu garumā apkopoti ap 53 000 latīņu medicīnas termini un to skaidrojums krievu un latviešu valodās, pētījis saistaudu fizioloģiju un patoloģiju, koloīdķīmiskas reakcijas, holesterīna nozīmi aterosklerozes attīstībā un vēl daudzas nozīmīgas lietas medicīnas zinātnē.

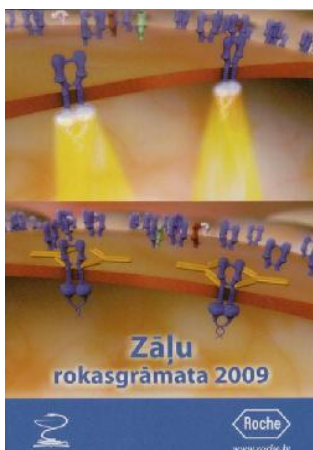

Šī grāmata veltīta Kristapam Rudzītim un Ilmāram Lazovskim. Profesora Rudzīša grāmatas atjaunošana ir profesora Lazovska nopelns, šī vārdnīca ir Latvijas medicīnas karogs, kas visām paaudzēm stāsta, cik svarīgs, humāns un grūts ir ārsta ikdienas darbs, cik nozīmīgu lomu ārsts ieņem sabiedrībā. Šis ir

“*Terminologia medica*” 1973.gada izdevuma pārstrādātā un papildinātā versija. Gandrīz neviena Latvijas tautsaimniecības nozare nav saņēmusi tik fundamentālu, vispārēju un nozīmīgu rakstveida pieminēkli, kāds ir profesora Kristapa Rudzīša “*Terminologia medica*”. Šī nav vienkārša grāmata, tā ir grāmata ar savu jēgu katrā rindiņā, un arī starp rindiņām. Tā ir medicīnas pamatu pamats (82).

4.1.2. Rokasgrāmatas

Stāvokli mūsdienu medicīnas informācijas laukā raksturo savdabīgs paradokss. Pieaug iespēstās informācijas plūsma, periodisko izdevumu un citas medicīnas literatūras daudzums. Ņemot vērā arvien plašāku interneta izmantošanu, palielinās šīs literatūras pieejamība, tomēr praktizējoši ārsti izjūt ikdienas darbā izmantojamu rokasgrāmatu trūkumu. Tādēļ mediķu aprindās priecājas par katru jaunu un aktuālu kādas medicīnas nozares rokasgrāmatu. Apgāds izdevis aptuveni 30 rokasgrāmatu. Šajā apakšnodaļā tiek analizētas rokasgrāmatas, kuras ārstiem ir ļoti nepieciešamas viņu praksē.

Latvijā popularitāti ārstu un farmaceitu vidū ieguvuši „Nacionālajā apgādā” izdotie zāļu katalogi „Zāļu rokasgrāmata”.

„Zāļu rokasgrāmata” (2009) ir Latvijas Republikā reģistrēto un reģistrācijai iesniegto, kā arī lietošanai ar speciālām atļaujām ievesto ārstniecības līdzekļu anotāciju krājums. Tā ieturēta līdzšinējā (iepriekšējie izdevumi 1999, 2000, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007) tradicionālajā stilā – lakoniski, atbilstoši zāļu apraksta sadaļām sniegta svarīgākā informācija par preparātu. Par rokasgrāmatā pirmo reizi iekļautiem preparātiem sniegta plašāka informācija par to lietošanas īpatnībām, mijiedarbību un reģistrētām blaknēm. Grāmata papildināta ar jauniem preparātiem, kas reģistrēti Latvijas Republikas Zāļu reģistrā, tiem preparātiem, kas izņemti no reģistra, apraksti no grāmatas izņemti. „Zāļu rokasgrāmata” kā noderīgs uzziņu avots ir paredzēta praktizējošiem ārstiem un farmaceitiem, kā arī medicīnas studentiem apmācību procesā (100).

Katru gadu zāļu pasaulē notiek nopietnas pārmaiņas. Tiek papildināts jau pieejamo zāļu klāsts. Latvijas aptiekās, slimnīcās pie ārstiem, farmaceitiem un pacientiem zāļu reģistrācijas procesā nonāk jaunas zāles vai arī jau zināmi medikamenti ar citiem nosaukumiem, kurus ražo citas farmaceutiskās firmas. Zinātniskajā literatūrā, publikācijās, Zāļu valsts aģentūras (ZVA), Pasaules veselības organizācijas apkopotajos un izplatītajos informatīvajos materiālos regulāri tiek publicēta informācija par jauniem, tikko atklātiem zāļu savstarpējās mijiedarbības faktiem, zāļu nesaderību, jau zināmu lietošanas indikāciju spektra papildināšanos ar jaunām indikācijām vai arī par kādas indikācijas atsaukšanu, par zāļu blakusparādībām un kontrindikācijām. Būtiska nozīme ir operatīvai aktuālās informācijas apkopošanai un izplatīšanai veselības aprūpes profesionāļiem un pacientiem. Atbilstošas informācijas pieejamības nodrošināšana speciālistiem un pacientiem ir

viena no vissvarīgākajām ZVA funkcijām. Tāpēc ZVA ar izdevumu „*Apotheca*” (2002) ir devusi lielu ieguldījumu pilnvērtīgas informācijas pieejamībā, jo grāmatā apkopotas oficiāli apstiprinātās zāļu lietošanas instrukcijas lielākajai daļai no Latvijā reģistrētajām zālēm. Tikai daļai no reģistrējamām zālēm tāpēc, ka ZVA turpina reģistrēt jaunus medikamentus, notiek izmaiņas jau apstiprināto zāļu lietošanas instrukcijās, tāpēc praktiski nav iespējama situācija, kad pilnīgi visa jaunākā informācija tiek ietverta šāda veida izdevumā. Tas nozīmē, ka, neskatoties uz šajā grāmatā pieejamo informāciju, ikvienam ārstam un farmaceitam pastāvīgi jāseko līdzi visām jaunākajām atziņām un datiem, kas skar viņu interesējošos medikamentus. Šī grāmata tapusi sadarbībā ar Medikamentu informācijas Centru (MIC) un tajā ievietotas vairāk nekā trīs tūkstoši Latvijā reģistrēto medikamentu lietošanas anotācijas. Nozīmīga daļa lietošanas instrukciju ir paredzētas pacientiem, tās satur informāciju par medikamenta aktīvo vielu, galvenajām indikācijām, kontraindikācijām un mijiedarbību.

Grāmatā ir trīs nodaļas:

1. ZVA reģistrētie zāļu starptautiskie un komerciālie nosaukumi, farmakoloģiskās formas un ražotāji
2. ZVA reģistrēto zāļu saraksts atbilstoši zāļu anatomiski terapeitiski ķīmiskajai klasifikācijai (ATĶ)
3. ZVA reģistrēto zāļu lietošanas instrukcijas alfabēta secībā (7, priekšvārds).

Dažas atziņas, kas liecina par šīs grāmatas nozīmīgumu:

„Pēc 10 gadiem, pirmoreiz ieraugot uz galda mūsu pašu nacionālo zāļu katalogu, pārņem lepnums un pateicība visiem tiem Latvijas veselības aprūpes organizatoriem, ārstiem, farmaceitiem, redaktoriem, datorspeciālistiem, kuri šajos desmit gados radījuši sakārtotu Valsts farmācijas informācijas sistēmu. Mēs beidzot esam sagaidījuši brīdi, kad vienā grāmatā ir apkopotas visas instrukcijas, nevis tikai tās, par kurām kāds interesents ir samaksājis.”

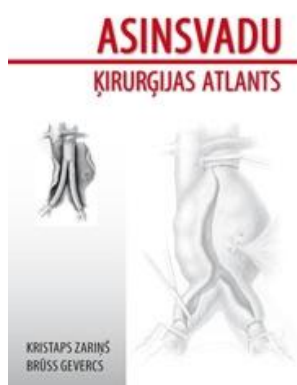
/Pēteris Apinis/

„Priecājos redzēt „Valsts zāļu aģentūras” piecu gadu darba augļus šajā grāmatā, jo esmu pārliecināts, ka šāds izdevums ir akūti nepieciešams ārstiem, farmaceitiem un arī pacientiem. Objektīvas un aktuālas informācijas nepieciešamība ir aksioma, it īpaši farmācijas jomā, kur mēs nepārtraukti saskaramies ar jauniem medikamentiem un informācijas plūdiem par zālēm un to īpašībām.

Ceru, ka „Apotheca” ar tajā iekļautajām oficiāli apstiprinātajām zāļu lietošanas instrukcijām būs neaizstājams palīgs profesionāliem ikdienas darbā, kā arī kalpos pacientiem par informācijas avotu, sniedzot precīzu informāciju par Latvijā reģistrētajām zālēm.” (4)

/Jānis Ozoliņš, bijušais ZVA direktors/

„Asinsvadu ķirurģijas atlanta” (2008) autori, profesori Kristaps Zariņš un Brūss Gevertcs (Bruce L. Gewertz) uzsver, ka šis ir atlanta otrais pārstrādātais izdevums, kurš pēc

iespējas precīzāk atspoguļo asinsvadu ķirurģijas praksi un sniedz jaunāko informāciju par nozares straujo attīstību. Oriģinālais atlanta izdevums izdots 2005.gadā pasaules vadošajā izdevniecībā zinātnes un veselības jomā „Elsevier” un šis tulkojums publicēts pamatojoties uz vienošanos ar „Elsevier”.

Atlantā iekļauta jauna nodaļa par aortas aneirisma endovaskulārās ārstēšanas iespējām, papildināti operāciju apraksti, kas atspoguļo jaunākās pieejas un parāda papildu aprīkojuma lietošanas iespējas.

Katras nodaļas sākumā ir pievienota informācija par slimības gaitu, diagnostiku un operācijas indikācijām. Šajā grāmatā tās autori aprakstījuši ķirurģijas tehniku, kura tiek lietota ikdienas praksē Stenfordas un Čikāgas universitātēs (102).

Šajā atlantā attēlotas nozīmīgākās un izplatītākās asinsvadu operācijas, vairāk nekā 375 attēli padara operācijas galvenos posmus viegli saprotamus un izpildāmus. Intraoperatīvi fotoattēli, kvalitatīvi zīmējumi un doplerogrāfijas uzņēmumi nodrošina cilvēka iekšējo struktūru anatomisko izpratni un kalpo par precīzu klīniskās pieredzes vizuālo attēlojumu. Atlantu paredzēts izmantot kā mūsdienīgas operāciju tehnikas vadlīnijas. Ar intraoperatīvu fotoattēlu palīdzību tiek iegūti cilvēka ķermeņa un orgānu šķērsriezuma attēli, šī metode ir daudz ātrāka, precīzāka un informatīvāka nekā parastais rentgenattēls. Doplerogrāfija ir asinsvadu izmeklēšana, kad speciāla iekārta-doplers reģistrē asins plūsmas virzienu un ātrumu asinsvados, tā ļaujot spriest par slimību izraisītām pārmaiņām un funkcionālo stāvokli asinsvados (102).

Profesora Viestura Liguta „Intensīvās terapijas rokasgrāmata” (2008) ir ikdienas palīgs ārstiem, kas saskaras ar intensīvi ārstējamiem pacientiem, kā arī dažādu medicīnas specialitāšu rezidentiem un ārstu palīgiem. Rokasgrāmatā izklāstītais materiāls izskaidro patofizioloģiskās pārmaiņas, kas raksturīgas lielākajai daļai intensīvi ārstējamo slimnieku, un pēc iespējas pilnīgāk raksturo slimības un klīniskās situācijas, kas var būt cēlonis intensīvās terapijas principu ievērošanai, ieskaitot arī specifisku ārstēšanas metožu izmantošanu. Tas ietver arī kritiski slimo pacientu vēlamu izmeklēšanas apjomu, iespējamo diferenciāldiagnozi,

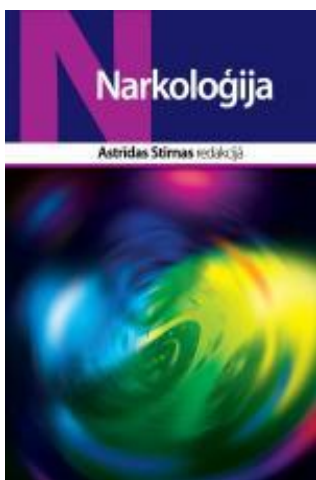
nekavējošās medicīniskās aprūpes principus, balstoties uz zinātniski ticamiem ieteikumiem un cenšoties izvairīties no diskutējamiem vai nepierādītas efektivitātes medicīniskās aprūpes paņēmieniem. Intensīvās terapijas ārsta pienākums ir nodrošināt, lai pacients uz operāciju galda, intensīvās terapijas nodaļā, magnētiskā lauka vizuālās diagnostikas aparatūrā vai hemodialīzes nodaļā atrastos maksimāla komforta apstākļos.

Autors rokasgrāmatā ļoti rūpīgi interpretē dažādas ārstniecības metodes, bet metožu lietošanas izvēli atstāj ārsta ziņā. Īpaši slīpinātos un izceltos atgādinājumos profesors ir ieguldījis savu mīlestību un attieksmi pret intensīvo terapiju, tie ir uzsvāri, kas liek padomāt par pacienta stāvokli kopumā, ne tikai par atsevišķa orgāna vai orgānu sistēmas patoloģiju.

Profesora Viestura Liguta rokasgrāmata sniedz pārlicību par latviešu medicīniskās valodas ilgdzīvojamību un attīstību – par to, ka Latvijā ārsts un pacients savā starpā runā un runās latviešu valodā. Šī grāmata norāda arī uz medicīnas izglītības sistēmas pārmantojamību, jo daudz kas ir aizgūts no profesora G. Andrējeva un docenta E. Dauguļa skolas, kas Latvijas augstskolu medicīnas studentiem un jauniem ārstiem māca intensīvo terapiju kā akadēmiskas domāšanas pamatu (62).

Narkoloģija ir medicīnas nozare, kas nodarbojas ar atkarības slimību (alkohols, narkotikas, psihotropās un toksiskās vielas, tabaka, azartspēles) profilaksi, diagnostiku, ārstēšanu un rehabilitāciju. Narkoloģija ir terapeitiska pamatspecialitāte, kas cieši saistīta ar tādām medicīnas nozarēm kā psihiatriju, psihoterapiju, toksikoloģiju, tiesu medicīnu, neiroloģiju, psiholoģiju un pedagogiju.

Astrīdas Stirnas redakcijā iznākusī grāmata „Narkoloģija” (2008) ir pirmā šāda apjoma grāmata latviešu valodā, kura tapusi, pateicoties somu kolēģu atsaucībai, kas piekrita, ka no somu valodas tiek tulkota 1998.gadā izdotā narkoloģijas grāmata. Latvijas narkologi

Inga Landsmane, Sarmīte Skaida, Ilze Stankeviča un Astrīda Stirna ir ieguldījuši lielu darbu, lai pielāgotu šo grāmatu Latvijas situācijai un dažādu speciālistu vajadzībām.

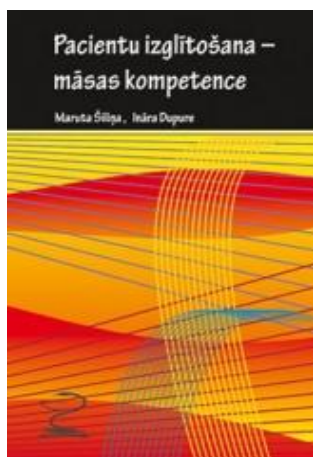
Medicīnas zinātnes straujā attīstība sniedz arvien plašākas iespējas lietot dažādas ārstēšanas metodes un katram pacientam piemērot atbilstošāko terapiju. Lai prasmīgi strādātu šajā nozarē, ir ļoti svarīgi saņemt daudzpusīgu informāciju par narkoloģiskām problēmām un atkarības slimībām.

Šajā grāmatā ietverti tādi svarīgi jautājumi kā atkarību izraisīto

vielu lietošanas izplatību ietekmējošie faktori un to izraisītās sekas. Atsevišķās nodaļās autori piedāvā iepazīties ar situāciju Latvijā – par atkarību izraisošo vielu lietošanu un izplatību, par likumdošanu un palīdzības iespējām atkarībā nonākušajiem cilvēkiem.

Atkarību problēmu profilakse un agrīnā diagnostika ir svarīga primārās veselības aprūpes sistēmā. Autoru kolektīvs paredzējis šo grāmatu ģimenes ārstiem un citiem speciālistiem, lai viņi labāk izprastu dažādu somatisku slimību izcelsmi un saistību ar apreibinošu vielu lietošanu. Grāmatā aprakstītās dažādās ārstēšanas un diagnostikas metodes paredzētas Latvijas narkologiem narkoloģisko slimību ārstēšanā (65).

2009. gadā izdotā Marutas Šiliņas grāmata „*Pacientu izglītošana- māsas kompetence*” (2009) sniedz informāciju par to, ka viena no medicīnas māsas funkcijām ir pacienta mācīšana

un mācību procesa organizēšana. Pēdējos gados sabiedrība ir sākusi pievērst uzmanību pacienta tiesībām veselības aizsardzības jomā. Līdz ar to pacienti ir labāk informēti un gaida precīzākas un izsmeļošākas atbildes uz saviem jautājumiem.

Grāmata akcentē galvenos soļus mācīšanas- mācīšanās procesā, iespējamus veidus mācīšanās vajadzību novērtēšanai un gatavībai mācīties, kā arī kritiskās domāšanas nozīmi katrā aprūpes procesa etapā, katrā māsu specialitātē un darbības vietā. Būt labai māsai – skolotājai ir profesionālās attīstības svarīga daļa. Pacienta mācīšana prasa analītiskas, problēmu risinošas, kā arī klīniskas prasmes. Grāmata sniedz ieskatu māsas lomas nozīmīgumu pacienta un viņa ģimenes locekļu aprūpes un izglītošanas procesā, kā arī māsas atbildību tajā (89).

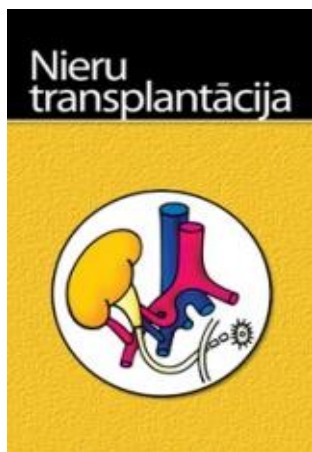
Grāmatas otrais izdevums (pirmais - 2004) ir papildināts ar jaunu nodaļu – „Kritiskā domāšana aprūpē”, tādēļ šī grāmata ir noderīga māsu programmas studentiem jaunu zināšanu apguvē un medicīnas māsām nostiprinot praktiskā darbībā iegūtās zināšanas.

Orgānu transplantācija, par ko daudzus jo daudzus gadus tālā pagātnē varēja vienīgi sapņot, laika gaitā attīstījās, uzlabojās un pašlaik dod iespēju izdzīvot tūkstošiem cilvēku. Nieres transplantācija ir milzīgs zinātnes sasniegums, par to liecina šajā jomā piešķirtās četras Nobela prēmijas. Pasaulē nieru transplantācija jau notiek 50 gadus, bet Latvijā šāda veida operācija pirmo reizi ir veikta 1973.gadā.

Transplantācija kļuvusi par izvēles metodi hroniskas nieru slimības ārstēšanā, tai ir liela loma pacientu dzīves kvalitātes uzlabošanā. Ārstēšana ar transplantāciju izmaksā daudz mazāk, tas ir svarīgi apstākļos, kad līdzekļi medicīnai ir ierobežoti.

Rokasgrāmatas „*Nieru transplantācija*” (2008) sastādītāji ir P.Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas Latvijas Transplantācijas centra vadītājs, RSU profesors Rafails

Rozentāls (1937) un Dr.med., nefroloģe Inese Folkmane (1961). Autori apkopojuši savu darba

pieredzi un vispusīgi izskaidrojuši gandrīz visus nieru transplantācijas aspektus: pacientu sagatavošana transplantācijai, laboratoriskā izmeklēšana, operācijas tehniskā norise, imūnsupresīvās terapijas problēmas, tās komplikācijas un profilakse, kā arī informācija par nieru donoriem.

Veidojot šo grāmatu, autori vēlas iepazīstināt ārstus ar nieru transplantācijas iespējām. Galvenā mērķauditorija ir ģimenes ārsti, nefrologi un jaunie ārsti, kas izlēmuši pievērsties orgānu transplantācijai (67).

Pēdējos 25 gados reģionālā anestēzija ir pilnīgi mainījusi ķirurģijas specialitāšu ārstu darbu. Tieši pateicoties anestēzijas un pēcooperācijas analģēzijas iespējām, traumatoloģijas, ortopēdijas, oftalmoloģijas un dzemdniecības operācijas ir kļuvušas mazāk sāpīgas. Klīniskie pētījumi apliecina reģionālās anestēzijas daudzās priekšrocības salīdzinot ar vispārējo anestēziju: anestēzijas riska mazināšana, teicama pēcooperācijas analģēzija, labāka tromboprolifakse un hronisko sāpju attīstības ierobežošana.

Rokasgrāmatas „*Reģionālās anestēzijas ABC*” (2008) autors Dr. Edgars Vasiļevskis, pieredzējis anestezioloģijas un intensīvās terapijas speciālists, ir uzrakstījis reģionālās anestēzijas ābeci, kā arī izanalizējis jaunāko publicēto medicīnas literatūru par šo tēmu, kas garantē piedāvāto reģionālās anestēzijas metožu novitāti. Šis izdevums ir aktuāls, jo ar katru gadu pieaug reģionālās anestēzijas popularitāte. Latvijā trešdaļa no visām ķirurģiskajām operācijām tiek veiktas reģionālajā anestēzijā.

Šajā grāmatā autors atklāj reģionālās anestēzijas pamatprincipus: vietējās anestēzijas līdzekļu farmakoloģiju, cilvēka anatomiju – nervu un nervu pinumu lokalizāciju, kā arī apraksta dažādu blokādes veidu tehniku, indikācijas, kontraindikācijas, iespējamus sarežģījumus, to profilakses un terapijas metodes. Grāmata uzrakstīta rokasgrāmatas veidā, tā sniedz precīzas un labi saprotamas instrukcijas un veicina pacientu aprūpes un drošības uzlabošanu (96).

Speciālistiem orientēties un ievērot rekomendācijas palīdz grāmatā ievietotie kvalitatīvie attēli un shēmas.

Visā pasaulē un arī Latvijā strauji pieaug tūrisms, ceļošana. Ceļotājus īpaši vilina aktīva atpūta svešās klimatiskās joslās, izmantojot iepriekš nezināmas ierīces un aprīkojumus.

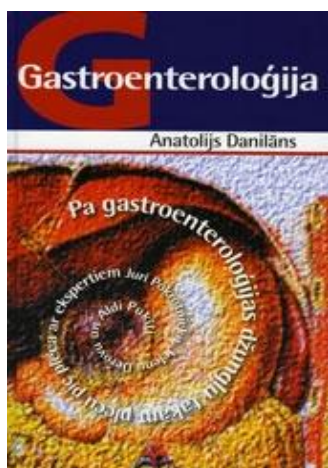
Ceļošana ir būtiska mūsdienu cilvēku dzīves sastāvdaļa un tā ļoti būtiski ietekmē cilvēka dzīvi. Dažiem tā ir ikdiena, piemēram, dienesta komandējumi, dažiem tā ir atvaļinājumu, brīvā laika un izglītības iegūšanas sastāvdaļa. No šāda viedokļa ir ļoti būtiski, lai lielu uzmanību ceļošanai pievērstu mediķi un sabiedrības veselības speciālisti. Pasaulē ceļotāju medicīnas sfēra ir paplašinājusies, ir izveidojusies īpaša medicīnas nozare – ceļotāju medicīna. Tā ir individuālu pacientu konsultēšana, vakcinācija, slimību diagnosticēšana un profilakse. Informēts ārsts, kas apzinās mūsdienu globalizācijas ietekmi uz veselību, būs labāk sagatavots, lai palīdzētu atpazīt un reaģēt uz draudi

Profesores Ludmilas Vīksnas (1946) grāmata „*Ceļotāja veselības rokasgrāmata*” (2002) ir pirmā grāmata latviešu valodā ceļojumu medicīnā. Grāmatā pieejama plaša informācija par iespējamajiem ceļojuma riskiem un veidiem, kā no tiem izvairīties. Labi atspoguļota epidemioloģiskā situācija pasaulē – augsta slimības riska reģioni, raksturotas slimības, kas prevalē attiecīgajos reģionos, norādīti iespējamie profilaktiskie pasākumi, nosauktas slimības, no kurām var izvairīties profilaktiski vakcinējoties pirms ceļojuma. Apkopota informācija par vakcināciju, malārijas profilaksi, adaptāciju citās laika joslās, par ēdināšanas iespējām, par ceļošanu ar bērniem utt. Tāpat arī aprakstīti simptomi, ar norādi, kuri no tiem ceļojuma laikā ir slimību priekšvēstneši un kuri uzskatāmi par fizioloģiskiem un pārejošiem. Dažādi ceļošanas un tūrisma veidi raksturoti ar mērķi uzsvērt atšķirības ceļojuma sagatavošanās posmā, potenciālo apdraudējumu veselībai un piemērotus uzvedības standartus. Grāmatā katrs ceļotgribētājs var atrast sev nepieciešamo informāciju, kā saglabāt veselību, nepakļaujot to riskam ceļojumā un atgriezties no ceļojuma veselam un dzīvespriecīgam.

Grāmata paredzēta ikvienam ceļotājam, ārstiem, kuri nav ceļojumu medicīnas speciālisti, kā arī medicīnas studentiem un rezidentiem (43, 49.lpp.).

Anatolijs Danilāns (1943) kopā ar ekspertiem Juri Pokrotnieku, Jeļenu Derovu un Aldi

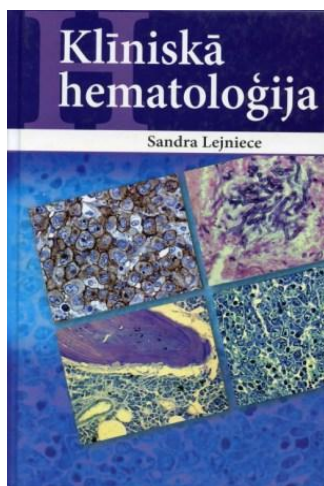

Puķīti sarakstījuši rokasgrāmatu „*Gastroenteroloģija. Pa gastroenteroloģijas džungļu takām*” (2005). Grāmatā rūpīgi iztīrītas jaunas, mūsdienu medicīnai atbilstošas atziņas, kā arī jau laika pārbaudi izturējušas ārstēšanas un diagnostikas metodes. Tā iecerēta kā zināšanu krātuve, kā ceļvedis, kurš var noderēt ikvienam, kam gadījies apmaldīties gastroenteroloģijas plašajos džungļos. Rokasgrāmatā atspoguļotas tikai tādas atziņas, kuras ir

ļoti svarīgas un nepieciešamas ārstējot kuņģa un zarnu trakta slimības.

Anatolijs Danilāns ir RSU Iekšējīgo slimību katedras profesors, medicīnas zinātņu doktors, kurš pētījis galvenokārt kuņģa un divpadsmit pirkstu zarnas čūlas izcelsmi, patogēnēzi un ārstēšanu. Viņš ir 208 publikāciju, divu mācību grāmatu, monogrāfijas, 14 starptautiskas nozīmes publikāciju autors (69).

Attīstoties zinātnei un medicīnai, katra no medicīnas specialitātēm pilnveidojas, radot jaunas izmeklēšanas un ārstēšanas iespējas. Hematoloģija pēdējo desmit gadu laikā piedzīvo

jaunas pārvērtības – tiek radīti jauni medikamenti, anti vielas un attīstās transplantācijas metodes. Latvijā hematoloģijas ietveros speciālisti nodarbojas arī ar asins sarecēšanas traucējumiem, trombofīlijas problēmām, tādēļ informācijas apjoms ar katru gadu pieaug. Pasniedzot hematoloģiju Pēcdiploma apmācības katedrā ārstiem, kā arī studentiem un rezidentiem RSU, grāmatas autore Sandra Lejniece ir izjutusi hematoloģijas grāmatas trūkumu latviešu valodā. Tāpēc docentes S. Lejnieces grāmatas „*Klīniskā hematoloģija*” (2005) iznākšana ir īsti laikā.

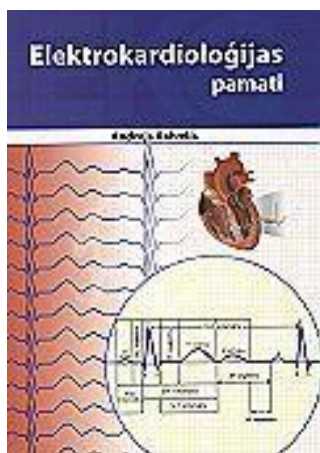
Rokasgrāmatā ikvienam ārstam pieejamā līmenī sniegts asinsrades orgānu raksturojums, aprakstīts pats asinsrades process, kā arī asiņu morfoloģija, asins slimību izmeklēšanas metodes un ārstēšana. Īsi, pietiekami informatīvi izklāstītas metodes un sasniegumi ķīmijterapijā, kaulu smadzeņu transplantācijā. Tāpat arī vispusīgi izklāstīta aktuāla informācija par anēmijām, leikozēm un limfomām, kā arī par patoloģiskiem procesiem, kas saistīti ar hemostāzes traucējumiem.

Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) akadēmiķis, profesors Jūlijs Anšelevičs (1931-2004) uzsver šīs grāmatas pozitīvās īpašības:

„Moderna informācija, īss un vienlaikus izsmeļošs materiāla izklāsts, praktiska rakstura informācijas pārsvars, un sevišķi vērtīgi ir tāds fakts, ka grāmatā izmantota autores klīniskā pieredze. Jāņem vērā, ka autore – docente S. Lejniece ir Latvijas Nacionālā hematoloģijas centra vadītāja. Viņas pieredze akumulē mūsdienu hematoloģijas sasniegumus, ieskaitot arī kaulu smadzeņu transplantāciju. Esmu pārliecināts, ka šī grāmata aizpildīs līdz šim pastāvošo literatūras trūkumu tādā svarīgā, bieži ārstam un slimniekam dramatiskā nozarē, kāda ir klīniskā hematoloģija” (59).

Grāmata noderīga un sekmīgi izmantojama studentiem, internistiem, ģimenes ārstiem, kā arī citiem speciālistiem, kam iznāk saskarties ar hematoloģijas problēmām.

Andreja Kalveļa (1940) rokasgrāmata „*Elektrokardioloģijas pamati*” (2009) paredzēta

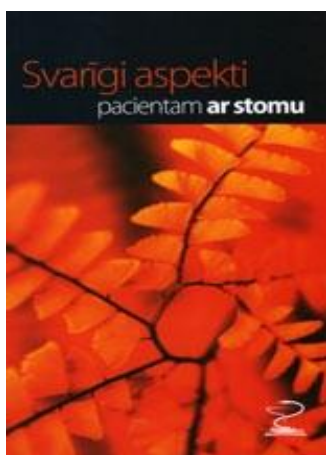
studentiem, rezidentiem un nekardioloģijas specialitātes ārstiem, kā arī kardiologiem. Šis izdevums ir veidots par pamatu izmantojot monogrāfiju „Klīniskā elektrokardioloģija”, tajā iekļauti daudzi precizējumi, kā arī jaunākās Amerikas elektrokardioloģijas (EKG) standartizācijas un interpretācijas rekomendācijas.

EKG ir mācība par sirds elektrisko potenciālu veidošanos un reģistrēšanu, kā arī līkņu analīzi. EKG pieejamība un nekaitīgums ļauj šo metodi arvien plašāk pielietot smagu slimnieku stāvokļa nepārtrauktai kontrolei un dažādu sirds slimību diagnostikai,

elementāras zināšanas par elektrokardiogrāfiju ir nepieciešamas jebkuram ārstam (46).

Kopš iepriekšējās latviešu valodā izdotās J. Anšeleviča un A. Kalveļa grāmatas „Elektrokardioloģijas pamati” (1984) ir pagājuši 27 gadi. Šajos gados EKG ir strauji attīstījusies, tāpēc apsveicams ir jauns un aktuāls izdevums par elektrokardioloģijas jautājumiem.

„*Katrs pacients vispirms ir cilvēks. Vajag, lai ar vienādu uzmanību izmeklētu un sniegtu palīdzību visiem bez izņēmumiem – veciem un jauniem, slaveniem un vienkāršiem cilvēkiem, labi iztikušiem un tiem, kas ir smagos materiālos apstākļos. Vai gaidīsim no slimnieka pateicību? Parasti nē...reti.*” (88, 2.lpp.) – ar šādu Paula Stradiņa citātu titullapā „Nacionālais apgāds” laidis klajā pirmo rokasgrāmatu latviešu valodā „*Svarīgi aspekti*

pacientam ar stomu” (2007). Grāmatas recenzents ir Dr.med., LU asociētais profesors, Latvijas Stomu kabineta vadītājs Andrejs Pavārs.

Latvijā šobrīd ir aptuveni 3,5 tūkstošu cilvēku ar stomām. Stoma ir mākslīgi veidota atvere vēdera sienā zarnu satura vai urīna izvadīšanai. Grāmata aptver visas ar stomām saistītās problēmas – stomas veidošanas taktiku un tehniku, kopšanu, sarežģījumus, ārstēšanu, psiholoģiju un sociālos jautājumus. Jautājumus un problēmas risina stomu nēsātāji un viņu piederīgie, ķirurgi, psihoterapeiti, onkologi un ģimenes ārsti. Stomu kvalitatīvā veidošanā un kopšanā svarīga ir katra sīkākā nianse, tāpēc A.Pavārs piedāvā interesentiem šo grāmatu ļoti rūpīgi lasīt un iepazīties ar stomu (88).

Ļoti noderīga ir medicīnas personālam ir trīs autoru –V. Pozņakas, R. Klotiņa un J. Dzeņa „*Interneta rokasgrāmata ārstam*” (2000). Daži cilvēki gūst prieku no tā, ka datori spēj izpildīt dažādus komplicētus uzdevumus, citi tos uzskata par antisociāliem traucēkļiem.

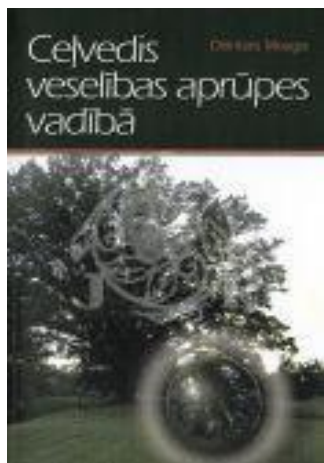
Iegādājoties datoru, cilvēki automātiski nevar iegūt spēju ar to strādāt, tāpēc ir

jāiegulda laiks, lai iemācītos ar to apieties. Vislabākais veids, kā iemācīties lietot datoru, ir pašam paveikt kādu svarīgu uzdevumu ar datora palīdzību. Tad dators ļaus ērtāk izpildīt sarežģītākus uzdevumus – rakstīt zinātniskas publikācijas, veikt datu analīzi un veidot augstas kvalitātes audiovizuālos uzskates līdzekļus. Datora spēja ātri sameklēt nepieciešamo tekstu ievērojami ietaupa laiku, ko cilvēks pavada, šķirstot daudzus sējumus un satura rādītājus, kā arī pārlūkojot zinātniskas publikācijas, jo arvien vairāk zinātniski un profesionāli izdevumi ir pieejami elektroniskā formā.

Šī grāmata palīdz ātrāk apgūt ar internetu un medicīnu saistīto izziņas procesu. Grāmatas pirmā daļa veidota tā, lai ātri varētu atrast vajadzīgo tematu un noskaidrot interesējošo lietu. Tā uzrakstīta, sākot no anatomijas pamatiem līdz atsevišķām medicīnas nozarēm, un sagatavo darbam ar internetu, kā arī palīdz rast atbalstu ik reizi, kad ir nepieciešamas pamatzināšanas par datoriem un internetu. Grāmatas otrā daļa ir īpaša, jo tā satur ļoti specifisku informāciju – ar medicīnu saistītas interneta adreses un to aprakstus. Adreses norāda uz daudzām medicīnas informācijas krātuvēm un tās var sākt izmantot arī bez labām priekšzināšanām par datoriem (77).

Veselības aprūpe ir tautsaimniecības nozare, kurā sastopas visas citas nozares, jo

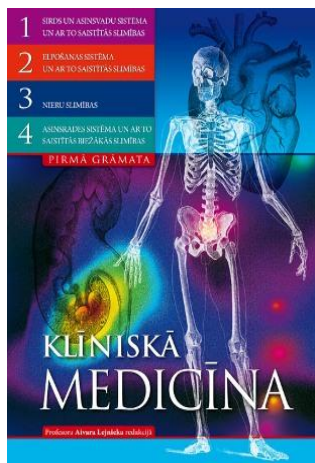
pasaulē tā ir iekārtots, tiklīdz nav veselības, tā mazāk svarīgas šķiet pārējās nozares. Veselības aprūpe ir īpaša tautsaimniecības nozare, kas rūpējās par nozīmīgāko mūsu tautas vērtību – veselību. Veselības aprūpē notiek lielas pārmaiņas un tās skar arī Latviju. Lai mainītos, jāzina, kā to darīt, kā vadīt šo pārmaiņu procesu. Tādēļ docents Dzintars Mozgīš (1958) grāmatā „*Ceļvedis veselības aprūpes vadībā*” (2008) sniedz veselības aprūpes iestāžu vadītājiem, kā arī studentiem teorētiskas zināšanas veselības aprūpes menedžmentā. Šī ir pārdomu grāmata, kas atspoguļo

veselības aprūpes specifiku vadības procesos. Šī grāmata tika iecerēta, lai rosinātu diskusijas un pārdomas, lai nākotnē labāk varētu vadīt veselības aprūpes organizācijas (64).

4.1.3. Mācību grāmatas

Apgāds izdevis aptuveni 40 mācību grāmatas, kas ir ļoti noderīgas jaunās ārstu paaudzes audzināšanā un izglītošanā. Daļu no tām autore analizē šajā apakšnodaļā.

Profesora Aivara Lejnieka (1957) redakcijā izdota mācību grāmatas „*Klīniskā medicīna*” (2010) 1.daļa. Grāmatas „*Klīniskā medicīna*” sagatavošanu RSU Iekšējīgo slimību katedras kolektīvs veicis kopš 2005.gada. Grāmata ir mācību līdzeklis iekšējīgo slimību apguvei, tāpēc lielāka uzmanība pievērsta slimību cēloņiem, patoģenēzei un ārstēšanas pamatprincipiem. Grāmatā iekļautas šādas nodaļas: sirds un asinsvadu sistēma un ar to

saistītās slimības, elpošanas sistēma un ar to saistītās slimības, nieru slimības, asinsrades sistēma un ar to saistītās biežākās slimības.

Precīzi diagnosticēt, pareizi ārstēt, novērst vai aizkavēt slimības attīstību un sniegt pacientam atvieglojumu – tādi jābūt ikviena ārsta vēlmei un atbildībai. Ārstam jāiemācās pareizi redzēt, dzirdēt, klausīties, runāt, analizēt un sintezēt un autori cer, ka grāmata palīdzēs apgūt šīs iemaņas. Grāmatas autori izmantojuši savu skolotāju zināšanas un domāšanas veidu – profesora Mārtiņa Zīles analītisko un sintētisko izpratnes metodi, profesora Kristapa Rudziša precīzo faktu formulējumu un dažādu loģisku faktu kopā saistīšanu, profesora Ilmāra Lazovska filozofisko pieeju medicīnas notikumu interpretācijai, profesora Jūlija Anšelēviča klīnisko izpratni u.c. skolotāju idejas.

Jauno mācību grāmatu „*Klīniskā medicīna*” paredzēts izdot divos sējumos (2.sējums pašreiz sagatavošanā), tā bagātīgi ilustrēta zīmējumiem, fotogrāfijām, vizuālās diagnostikas attēliem, shematiskiem attēliem un tabulām. Grāmata paredzēta kā mācību līdzeklis vecāko kursu studentiem un rezidentiem, taču tā būs labs palīglīdzeklis arī ārstiem kvalifikācijas celšanai un zināšanu papildināšanai. Autori cer, ka šī grāmata ļaus labāk saprast iekšējīgās slimības un palīdzēs kļūt par labiem ārstiem. Paredzot to, ka daudziem ārstiem patīk grāmatās būtiskākās vietas iekrāsot un izdarīt piezīmes uz lappušu malām, katrā lapā ir atstāta vieta marginālijām. Atsevišķas marginālijas autori ir uzrakstījuši paši, cerībā, ka ikviens grāmatas lasītājs papildinās šīs marginālijas, un pēc kāda laika šī grāmata kļūs unikāla, jo drukātais teksts būs kopējs, bet marginālijas katram savas (72, 4.lpp.).

Par grāmatas „*Klīniskā medicīna*” nozīmīgumu liecina šādi vārdi:

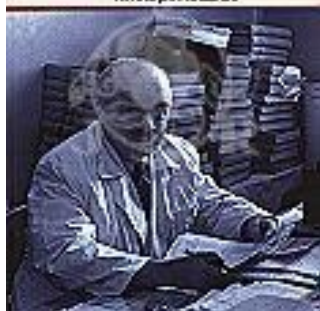
”Mēs vēlamies, lai ikviens no Jums, kas mācīsies no šās grāmatas, tuvotos tai ārstēšanas mākslai, par ko jau 400 gadu pr.Kr. teica Hipokrāts : „Ārstēšanas māksla ir pati izcilākā no visām mākslām. Taču zināšanu trūkums, kas raksturīgs gan tiem, kas nodarbojas ar ārstēšanu, gan tiem, kas par šiem ļaudīm izsaka paviršus spriedumus, ir novedis pie tā, ka ārstēšanas māksla šobrīd no visām mākslām tiek vērtēta viszemāk””.

„Gan jau esošie, gan topošie ārsti, strādāsim kopā, lai šī māksla tiktu vērtēta visaugstāk”! (72, 4.lpp.)

/Aivars Lejnīks,

Profesors, RSU Iekšējīgo slimību katedras vadītājs/

Izcilākā 20.gadsimta latviešu medicīnas mācību grāmata par vispārīgo diagnostiku „*Vispārīgā diagnostika un terapijas preambula*” (2010), kuru sarakstījis viens no visu laiku

izcilākajiem latviešu ārstiem un zinātniekiem profesors Kristaps Rudzītis (1899-1978) ir vienīgā augstās diagnostikas grāmata studentiem latviešu valodā.

Ārsti lasīja šo grāmatu lēnām, izbaudot profesora sniegto informāciju un nestandarta risinājumus. Vecāka gadagājuma ārsti vairākkārt ir runājuši par to, ka studentu un jauno kolēģu zināšanas ir bez pamatiem, ja viņi nevar izlasīt K. Rudzīša grāmatu par diagnostiku. Sava mūža pēdējā gadā arī profesors I. Lazovskis atgādināja par to, ka latviešu studenti un jaunie ārsti ir pelnījuši atkārtotu profesora Rudzīša grāmatas izdevumu. „Nacionālajam apgādam” lūgumu izdot šo grāmatu atkārtoti izteica vairāki RSU profesori, kā arī akadēmiķis Jānis Stradiņš. (41, 75.lpp.)

Pagājuši vairāk nekā trīsdesmit gadi kopš grāmatas pirmā izdevuma „*Vispārīgā diagnostika un terapijas preambula*” (1972), otrais izdevums tika izdots 2005.gadā. Daļa profesora K.Rudzīša atziņu ir novecojušas, jo mūsdienu medicīnā zināmu daļu diagnožu nosaka ar vizuālās diagnostikas, ultraskaņas diagnostikas un sarežģītu laboratorisku izmeklējumu palīdzību, bet diagnostikas pamatu pamati ir atrodami šajā grāmatā.

Grāmatā raksturotas sešas vispārējās izmeklēšanas metodes, piemēros parādīts, kādas iespējas katra metode var dot attiecīgos gadījumos. Parādīts arī, kā sakopojot datus par slimības subjektīviem un objektīviem simptomiem, ārsts nonāk līdz diagnozei. Iztirzāts jautājums par diagnozes būtību no prakses un teorijas viedokļa, kā arī jautājums par kļūdām diagnostikā un šo kļūdu galvenajiem cēloņiem. (47, 16.lpp.)

Fizioloģija pēta dzīvības norises organismā, to, kā šūnas, orgāni un viss organisms funkcionē un kā šī daudzveidīgā darbība tiek regulēta. Ārsta uzdevums ir nodrošināt pacienta atveseļošanos – nodrošināt pacienta organisma funkciju atjaunošanos. To var izdarīt tikai tad, ja ir pilnībā iepazītas un izprastas pilnvērtīgās, veselam organismam dabas dotās funkcijas.

Tāpēc arī fizioloģija ir medicīniskās izglītības pamatu pamats. RSU profesores Līgas Aberbergas-Augškalnes (1944) grāmata „*Fizioloģija rehabilitologiem un veselības sporta speciālistiem*” (2008) ir reta parādība Latvijas medicīnas izdevējdarbības vidē.

Grāmata ir domāta profesionālām mācībām studentiem – fizioterapeitiem, ergoterapeitiem, logopēdiem, sabiedrības veselības un sociālās aprūpes, kā arī sporta pedagoģijas studentiem un visiem interesentiem, kuri vēlas izprast organisma funkcijas.

Atbilstoši akreditētai rehabilitācijas studiju programmai grāmatā iekļautas šādas nodaļas: vispārējā fizioloģija, nervu un kustību un balsta sistēma, muskuļdarbības realizācija un regulācija, organisma veģetatīvās sistēmas, kuras nodrošina muskuļdarbību, kustību aktivitātes un treniņa ietekme uz organismu.

Mācoties fizioloģiju, ļoti svarīgi ir izprast fizioloģiskos procesus un mehānismus, tāpēc katras sadaļas beigās izveidots īss ceļvedis ar apakšvirsrakstiem (iegaumē, definē, izskaidro, salīdzini, apraksti, uzzīmē!), kas norāda uz galveno un vienlaicīgi konkrēto un veicina mācību efektivitāti un paškontroli. (34, 52.lpp.)

Grāmatas vērtību raksturo profesora Jāņa Vētras vārdi:

„Grāmatas tiešo adresātu loks nav plašs – tie ir vairāki simti praktizējošie un topošie rehabilitācijas ārsti, fizioterapeiti, ergoterapeiti un protēzisti ortozisti. Grāmata palīdzēs uzlabot pacientu aprūpes kvalitāti, it sevišķi, atjaunojot zaudētās funkcionālās spējas, kā arī harmonizēt cilvēku ar īpašajām vajadzībām iekļaušanos sabiedrībā.

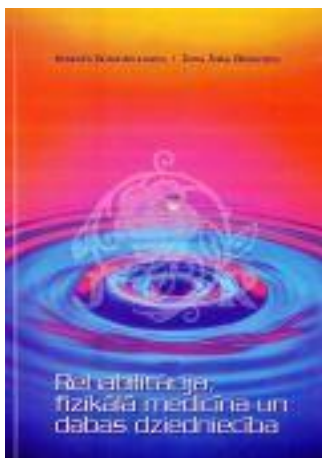
Profesores Līgas Aberbergas - Augškalnes grāmatai „Fizioloģija rehabilitoģiēm un veselības sporta speciālistiem” ir laimīgs liktenis – tā saņēmusi finansējumu sabiedriskās organizācijas „Fonds medicīnas izglītības un zinātniskās izpētes atbalstam” izsludinātajā konkursā.

Tomēr šī grāmata nekādā gadījumā nav pieskaitāma „mazspējas māktiem produktiem”, kuriem pašiem ir vajadzīga rehabilitācija. Šīs jaunās mācību grāmatas īstā vērtība atklāsies pēc tās izlasīšanas, izstudēšanas un iegūto atziņu pārbaudīšanas praksē”. (34, 52.lpp.)

/Profesors Jānis Vētra/

Latvijas ārsti tradicionāli ir lietojuši fizikālās medicīnas procedūras slimību ārstēšanā, profilakse un rehabilitācijā. Mūsdienu medicīniskā rehabilitācija ir kompleksa integratīva terapija, kurā veiksmīgi lietojot rehabilitācijas stratēģiju, izmanto visus iespējamus līdzekļus pacientu funkcionālās veselības atgūšanai. Grāmata „Rehabilitācija, fizikālā medicīna un dabas dziedniecība” (2008) ir pirmais mēģinājums vienkāršā formā iepazīstināt Latvijas mediķus ar rehabilitācijas, fizikālās medicīnas un dabas dziedniecības pamatprincipiem.

Grāmatas autori ir Vācijas ārsti un pasaulē atzīti speciālisti fizikālās un rehabilitācijas medicīnas jomā. Profesors Kristofs Gūtenbrunnērs ir Hanoveres Medicīnas augstskolas

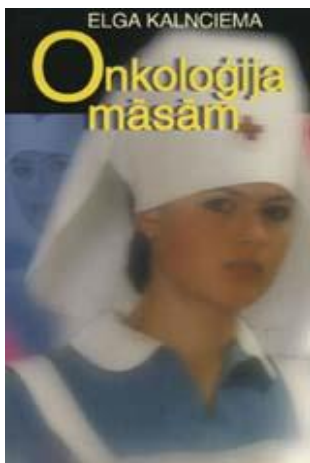

Fizikālās medicīnas un rehabilitācijas klīnikas vadītājs, Dr. Žans – Žaks Glēzenērs ir ārsts speciālists fizikālajā un rehabilitācijas medicīnā, ķirurģijā un traumatoloģijā, daudzus gadus vadījis fizikālās un rehabilitācijas medicīnas dienestu Hamburgas Sv. Georga Vispārējā slimnīcā.

Ja ārsts grib pacientu nosūtīt uz ārstniecisko vingrošanu, elektroterapiju vai limfodrenāžu, viņam ir jāzina, kādos gadījumos šīs terapijas ir pielietojamas, kādas ir kontraindikācijas un jāsaprot, kā šīs metodes darbojas. Šiem jautājumiem veltīta nodaļa „Fizikālā medicīna”. Nodaļā „Rehabilitācija” stāstīts par to, kas notiek rehabilitācijas klīnikā, kādus ārstniecības līdzekļus tur lieto, kā sadarbojas dažādi ārstniecības, rehabilitācijas un aprūpes speciālisti. Kas slēpjas aiz vārda ajurvēda, kā darbojas Kneipa dziedināšana, kādos gadījumos tā būtu vēlama un kad nē, par to visu var uzzināt nodaļā „Dabas dziedniecība”.

Grāmata domāta medicīnas studentiem, ārstiem izpratnes un zināšanu iegūšanai par šo svarīgo nozari. Izklāsts papildināts ar attēliem, tabulām un pārskatiem. Tā ir mācību grāmata šo medicīnas nozaru pamatzināšanu iegūšanai (36).

Latvijā, tāpat kā visā pasaulē, 21.gadsimtā ar onkoloģiskām slimībām slimo ļoti daudz cilvēku. Tāpēc ir ļoti svarīgi, lai slimniekiem būtu pieejama kvalitatīva ārstēšana un aprūpe. Slimnieku aprūpe attiecas uz medicīnas māsas darbības jomu un prasa īpašas zināšanas un iemaņas. Elgas Kalnciēmas grāmata „*Onkoloģija māsām*” (2002) ir pirmais mācību materiāls medicīnas māsām onkoloģijā. Grāmata veltīta slimnieku aprūpes problēmām vienā no smagākajām medicīnas nozarēm, īpaši uzsverot psihoonkoloģijas nozīmi. Grāmata būs labs palīgs arī slimnieka tuviniekiem. Ļoti noderīga ir grāmatā apkopotā informācija par saskarsmes psiholoģijas jautājumiem, kas ļauj māsām izprast tieši onkoloģiskā slimnieka emocionālās vajadzības, veiksmīga kontakta iespējas ar pašu slimnieku un viņa tuviniekiem. Tā kā šo slimnieku ārstēšana ir ilgstoša un sarežģīta, tā prasa pacietību un savstarpējo sapratni no mediķu un no slimnieka un viņa tuvinieku puses. Grāmatas autore īpaši norāda uz nepieciešamību izprast slimnieka psiholoģisko noskaņojumu, viņa temperamentu, psiholoģiskos aizsargmehānismus un iespējamās reakcijas ļaundabīgas slimības gadījumā (45).

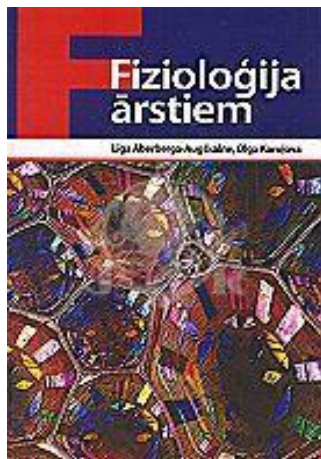

Lasītājiem noderīgi ir padomi, kādus ārstniecības augus un kādās

attiecībās, ņemot vērā to iedarbību, onkoloģijā labāk izmantot. Interesantas ir autore idejas par bioenerģētiskā līmeņa paaugstināšanas iespējām, veicot slimnieka aprūpi.

Grāmata ir labs palīgs slimnieku tuviniekiem, izmantojot ieteiktos kopšanas paņēmienus un izvērtējot, izprotot un atbalstot tuvinieka psihoemocionālās svārstības (45).

Fizioloģija ir medicīniskās izglītības pamats un ārsta uzdevums ir vadīt organisma daudzveidīgās funkcijas tā, lai nodrošinātu pacienta atveseļošanu. Nemitīgi mainīgas vides apstākļos organisma funkciju vadīšanas līmeņos iesaistās viss organisms kopumā. Līgas Aberbergas-Augškalnes (1944) un Olgas Koroļovas (1942) grāmata „Fizioloģija ārstiem” (2007) sniedz iespēju pilnveidot un bagātināt fizioloģisko norišu izpratni. Fizioloģisko procesu daudzveidība un savstarpējā saistība ar mūsu dzīvi ļauj akcentēt skatījumu par mūsu organisma un tā mikrostruktūru funkcionēšanu un funkciju vadīšanu dažādos griezumos: veselība un homeostāze kā dzīvo sistēmu likums, šūnu savstarpējā saistība un regulācija, dzīvību uzturošās sistēmas, saskarsme un sadarbība ar ārvidi, dzīves cikls un dzīves ilgums. Jautājumi katras nodaļas beigās sasaista teorētiskās zināšanas ar praktiskiem jautājumiem un rosina meklēt ceļus medicīnisku problēmu risināšanā. (42, 35.lpp.)

Veselību, tāpat kā ūdeni un elektrību, cilvēki mēdz atzīt tikai tad, kad tās pēkšņi pietrūkst. Ir labi, ja slimība nav smaga un tās izraisītos organisma funkciju traucējumus izdodas novēst ātri un pilnīgi. Par nelaimi, galvas smadzeņu asinsrites traucējumi kā paliekamas nespējas izraisītāji ir 4.vietā pasaulē un 2.vietā Eiropas Savienībā.

Valda Kera (1961) grāmata „Insulta profilakse un ārstēšana” (2007) rakstīta, lai uzlabotu mūsu izredzes izvairīties no insulta un tā sekām. Informācija domāta galvenokārt cilvēkiem, kas ieguvuši medicīnisku izglītību un ir ar nepieciešamām priekšzināšanām. Temata atspoguļojums veidots tā, lai ātri ļautu saskatīt uz klīniski zinātniskiem pierādījumiem

balstītu kopainu par mūsdienīgu insulta profilaksi un ārstēšanu akūtā periodā. Profesors Valdis Keris sabiedrībā pazīstams kā Latvijas Veselības un sociālās aprūpes darbinieku arodbiedrības priekšsēdētājs, kurš cīnās par veselības aprūpes un sociālo darbinieku algām un sociālajām garantijām. Šī grāmata parāda viņu kā speciālistu, kas raksta par tādas globālas problēmas kā galvas smadzeņu asinsrites traucējumi ārstēšanu un profilaksi.

Šis izdevums ir nozīmīgs mācību līdzeklis ģimenes ārstiem pēcdiploma apmācībā (41, 35.lpp.).

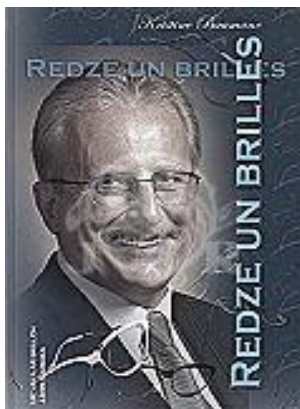
4.1.4. Grāmatas pacientiem

Apgāds izdevis arī virkni grāmatu, kas paredzētas pacientiem gan slimību ārstēšanā, gan dzīves kvalitātes atgūšanā visa mūža garumā. Lūk, dažas no tām:

Labā redze pieder pie vienām no dzīves baudām, kas ļauj cilvēkam izjust pasaules košumu un jaukumu. Ja cilvēks nespēj to izbaudīt pilnībā, jāsāk domāt par kādiem palīglīdzekļiem redzes uzlabošanai. Kristīnes Baumanes grāmatas „Redze un brilles” (2002) idejas autors ir RSU rektors Jānis Vētra. Rektors, pārspriežot grāmatas un tematus, kurus būtu vērts apkopot mācību grāmatās vai ārsta rokasgrāmatās, ierosināja, ka laiks domāt vairāk par tautas veselību un izdot grāmatas pacientiem. Kā aktuālāko un nozīmīgāko viņš minēja grāmatu par redzi, jo pats ar ārstes Kristīnes Baumanes ieteikumu bija izvēlējis rektora statusam piemērotu briļļu ietvaru – kājiņas ar skrūvītēm piestiprinātas pie lēcām. Rektors norādīja, ka grāmatā īpaša uzmanība būtu jāpievērš acij kā anatomiskam orgānam un redzei kā augstākai fizioloģijai. Tā, lūk, ir tapusi pirmā izglītojošā grāmata pacientam – briļļu valkātājam. Grāmatā detalizēti aprakstīts, kā pārbauda redzi, kādas var būt redzes nepilnības, ieskats briļļu vēsturē, kā arī par šobrīd Latvijā pieejamām redzes korekcijas iespējām. Grāmatas līdzautoros ir arodslimību ārste Linda Matisāne un briļļu stila konsultante optikas salonā „Lornete” Lonija Kossoviča (12).

Vēl nesenā pagātnē kontaktlēcas bija ekskluzīva lieta - cilvēki tās lietoja reti, jo kontaktlēcu bija maz, tās bija dārgas, un savā īpašumā tās varēja iegūt tikai ar pazīšanos. Mūsdienās kontaktlēcas kļuvušas par ikdienišķu parādību. Arī materiāli, no kuriem tās tiek izgatavotas, ir mainījušies – lēcas kļuvušas ļoti plānas un gaisa caurlaidīgas (27, 11.lpp.).

Acu ārste Una Epnere sarakstījusi grāmatu „Kontaktlēcas” (2003). Grāmatā stāstīts par kontaktlēcu veidiem, par to nēsāšanas režīmu un lietošanas ilgumu, par kontaktlēcu materiāliem un skābekļa caurlaidību, par kontaktlēcu kopšanu, par to, kā var koriģēt redzi ar kontaktlēcām, kādos gadījumos kontaktlēcas ir īpaši piemērotas un kad nav ieteicams tās nēsāt. U. Epnere uzskata, ka starp brillēm un kontaktlēcām nav lielas atšķirības, tā ir tā pati optiskā korekcija, tādēļ valkāt brilles vai kontaktlēcas ir katra cilvēka brīva izvēle. Kontaktlēcu valkātājiem nav arī vecuma ierobežojumu: lēcas var ielikt gan bērniem, gan vecākiem cilvēkiem. Vienīgais nosacījums – lai cilvēks būtu pietiekami apzinīgs, pats spētu tās ielikt un izņemt un pareizi kopt.

Autore cer, ka šī grāmata iedrošinās cilvēkus lietot kontaktlēcas, radīs izpratni un atbildību par acu veselību. Grāmata ieteicama arī ģimenes ārstiem (27, 11.lpp.).

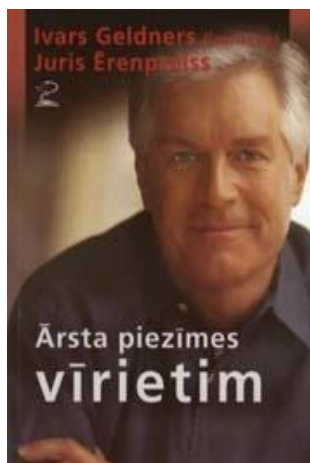
Informatīva, plašam lasītāju lokam domāta P. Apiņa grāmata „Uzveikt C hepatītu” (2004) par pavisam nesen atklātu vīrusu - C hepatītu. To ieteicams izlasīt visiem, kas vēlas

noskaidrot, kas ir C hepatīts, kas to izraisa, kā to ārstē un izārstē. Viegli lasāms, atraktīvi, interesanti uzrakstīts darbs. Par savu pieredzi cīņā ar C hepatītu stāsta gan Igo, gan citi mazāk pazīstami Latvijas iedzīvotāji.

Latvijā C hepatīta vīrusa nēsātāju skaits ir apmēram 100 tūkstoši cilvēku. Šiem cilvēkiem slimība ir dažādās stadijās – ir cilvēki, kas jau ir slimojuši ar akūtu hepatītu, slimo ar hronisku slimību, slimi ar cirozi vai pat ar aknu vēzi. Ir cilvēki, kas visu mūžu sadzīvo ar vīrusu. Ļoti reti organisms vīrusu uzveic saviem spēkiem. Daudzus gadus nebija iespējams asinīs noteikt C hepatītu, un asinis tika pārlietas arī tad, ja tās saturēja vīrusu. Liela daļa slimnieku ar C hepatītu inficējušies darbā, sadzīvē vai medicīnā - ar pārlietām asinīm, ar vairākkārt lietotām šļircēm un instrumentiem, jo padomju gados ārstu rīcībā nebija ne vienreizējo instrumentu, ne labu dezinfekcijas līdzekļu. C hepatīts – tā ir nacionāla problēma, kas jāārstē visiem slimniekiem un par budžeta līdzekļiem (51, 28.lpp.).

Katra cilvēka labsajūtas pamatā ir pašvērtības sajūta, ko vislabāk garantē otra cilvēka

saprotosa un mīloša attieksme. Ivara Geldnera (1974) un Jura Ērenpreiisa (1975) grāmata „Ārsta piezīmes vīrietim” (2003) ir pirmais mēģinājums atbildēt uz svarīgiem jautājumiem par vīrieša veselību, tā ir piemērota lasāmviela gan vīrietim, gan sievietei, lai abu dzīves kvalitāte būtu pietiekami augsta visas dzīves garumā. Vīrietim šī grāmata dod iespēju iegūt informāciju par sev interesējošu problēmu, sievietei palīdzēs izprast vīrieša fizioloģiju un iepazīt anatomiju.

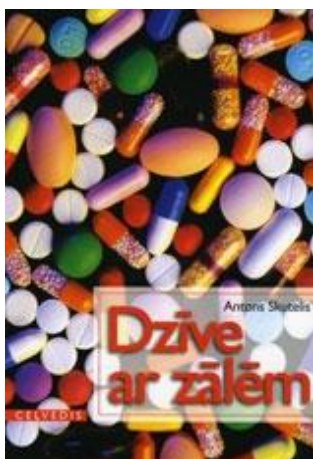
Autori grāmatā atklāj vīrieti mainīgajā pasaulē, vīrieša organismam problēmas rada straujā ārējās vides maiņa, kam organisms nespēj pielāgoties. Grāmatā ir uzskaitīti šie mainīgie faktori: dzīvesveida maiņa, pārmaiņas ēšanas paradumos, konservantu, krāsvielu, medikamentu un hormonu lietošana. Nozīmīgas sekas rada arī vīrieša funkciju maiņa sabiedrībā. To mēs vērojam kā vīrieša feminizāciju un vienlaikus kā sievietes maskulinizāciju, vīrieša līdera un vīrieša ģimenes apgādātāja lomas mazināšanos.

Grāmatas autori brīvi un konkrēti atklāj slimības anatomisko un fizioloģisko pamatu, kā arī iepazīstina ar uroloģijas vēsturi.

Grāmata noderīga ikvienam, kas meklēs atbildi uz sev interesējošiem jautājumiem par vīrieša veselību (50, 80.lpp.).

Zāles cilvēkam nepieciešamas tāpat kā apģērbs, apavi un dzīves vieta. Saskare ar zālēm sākas jau pirms cilvēka dzimšanas, jo daudzi medikamenti, ko māte lieto grūtniecības laikā, nonāk vēl nedzimuša bērna organismā. Jau dzemdību namā pirmajās dzīves stundās jaundzimušais jūt zāļu iedarbību. Tā turpinās, bērnam cīnoties ar gripu, iesnām, vējbakām u.c. bērnu slimībām. Jaunībā un brieduma gados saskare ar zālēm kļūst retāka, daži cilvēki gadiem ilgi nelieto zāles, stiprinot veselību ar sportu, svaigu gaisu, tīru ūdeni, medu u.c. veselīgiem dabas produktiem. Taču daudziem cilvēkiem visu mūžu jālieto zāles. Mūža beigās arvien vairāk jāmeļo ceļš uz aptieku un pie ģimenes ārsta. Taču ne katreiz, kad ir vajadzība pēc zālēm, ir jāapmeklē ārsts. Mājas aptieciņā gandrīz vienmēr atrodas tādas zāles, kuras pirmajā brīdī ieņemt. Pastāv iespēja, ka zāles palīdzēs, un pie ārsta nebūs jāiet. Daudzreiz šāda rīcība attaisnojas, jo ne visas slimības apdraud dzīvību. Pašārstēšanās un pirmās palīdzības vajadzībām zāles aptiekā tiek izsniegtas bez receptes. Tās ir bezrecepšu zāles. Latvijā tādu bezrecepšu zāļu ir apmēram pusotrs tūkstošs.

Antons Skutelis (1939) grāmatā „Dzīve ar zālēm” (2004) sniedz informāciju par

biežāk lietotām bezrecepšu zāļu grupām, kādām slimībām šīs zāles palīdz, kā arī to, kas katram slimniekam būtu jāzina par attiecīgo zāļu grupu. Informācijas pamatā ir biežāk sastopamās slimības un zāles, ko parasti šādos gadījumos slimnieks izvēlas. Grāmatā aprakstīti līdzekļi gremošanas sistēmas slimību gadījumā, līdzekļi ādas slimību ārstēšanai, vitamīni un minerālvielas, organismu stiprinoši līdzekļi, asinsradi, asinsreci un asinsvadus ietekmējoši līdzekļi, sirds un asinsriti ietekmējoši līdzekļi u.c. (83, 19.-21.lpp.).

Ārstam nav vienkāršāka un reizē sarežģītāka uzdevuma kā stāstīt par gripu, diagnosticēt gripu un ārstēt gripu. Ar vārdu „gripa” agrākos laikos apzīmēja visas infekcijas slimības ar iesnām, klepu, sāpēm kaklā u.c. augšējo elpceļu bojājumiem un vispārēju nogurumu. Tā kā arī mūsdienās ārstam bieži ir grūti atšķirt gripu no citām līdzīgās infekcijām, kļūst saprotamas agrāko pētnieku kļūdas, kad šo slimību daba nebija vēl izpētīta.

Ārstus, medicīnas organizatorus un politiķus satrauc biežā un nekontrolējamā gripas izplatšanās, tās iespējamie nelabvēlīgie rezultāti un milzīgie ekonomiskie zaudējumi. Tādēļ šī infekcija ir viena no medicīnas visaktuālākajām problēmām, tāpat kā sirds asinsvadu slimības, tuberkuloze, vēzis u.c. Par gripu tiek organizētas starptautiskas konferences, izstrādātas

sadarbības programmas, Eiropas Savienība vairākkārt pievērsusies šai slimībai, tās profilaksei un epidemioloģijai visaugstākajā līmenī.

Baiba Rozentāle (1955) informatīvajā izdevumā „*Gripa*” (2004) atklāj, kas ir vīrusi, kādas slimības vīrusi izraisa, kā izplatās gripas vīrusi un kāds ir gripas izpausmes veids un komplikācijas. Šajā izdevumā autore informē par vakcinācijas iespējām Valsts infektoloģijas centrā, par to, kā ārstē gripu, kā arī par populārākiem pretgripas līdzekļiem- remantadīnu, Tamiflū cietajām kapsulām un sīrupu. Viena izdevuma nodaļa veltīta jautājumam, kā izsargāties no gripas (81).

Homeopātiju zobārstniecībā izmanto vairākās pasaules valstīs, t.sk. arī Latvijā. Monikas Krātiņas (1946) grāmatā „*Homeopātija-vērtīgs instruments zobārstniecībā*” (2010) minētās veselības problēmas ir orientētas uz mutes dobumu un zobiem. Sniegta plaša informācija par klasisko un komplekso homeopātiju, minētie tīrie un kompleksie

homeopātiskie līdzekļi iz vērtīgs instruments zobārstu praksē.

Grāmatā sniegtā informācija ir noderīga ikvienam cilvēkam, kuram interesē izprast, kas ir veselība, kā to saglabāt, kādus ārstnieciskos līdzekļus lietot situācijās, ja rodas problēmas mutes dobumā. Grāmatā ir parādīta orgānu ciešā savstarpējā saistība, patoloģisko procesu attīstība un to saistība ar psihi. Dažas vērtīgas tabulas un fotoattēli izejvielām, kas minētas kā zobārstniecībā lietojamie homeopātiskie līdzekļi palīdz labāk orientēties izklāstītajā grāmatas saturā, kā arī atvieglot zobārsta darbu un pacienta stāvokli (52).

4.1.5. Grāmatu sērija „Ģimenes ārsta bibliotēka”

Sērijā izdotas pavisam nedaudz – tikai piecas grāmatas. Dažas no tām analizēšu šajā apakšnodaļā. Ģimenes ārsts Latvijā 21.gadsimta sākumā atrodas unikālā situācijā, jo, pirmkārt, viņam vienīgajam ir darīšana ar visām pacienta slimībām un viņa personību kopumā. Otrkārt, ārsta darba kvalitāti ietekmē pacienta vieta ģimenes sociālajā sistēmā, kur citu ģimenes locekļu slimības un problēmas dažādi iespaido viņa slimību rašanos un norisi. Treškārt, psihi darbības traucējumi ir ļoti izplatīti, ģimenes ārsts veselības aprūpes sistēmā ir viens no pirmajiem, kas ar tiem sastopas. Šo iemeslu dēļ ārstam ir jāorientējas jaunākajos pētījumos psihi funkcionēšanas un psihisko traucējumu jomā. Tā kā ģimenes ārstam

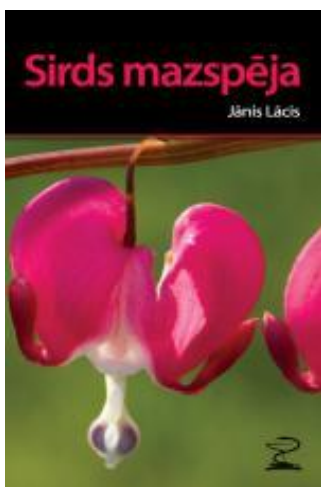
pirmajam nākas saskarties ar pacienta psihiskajiem traucējumiem, viņam jāorientējas jaunākajos pētījumos un atziņās šajā jomā. Artūra Utināna (1963) grāmatā „*Cilvēka psihe. Tās darbība, funkcionēšanas traucējumi un ārstēšanas iespējas*” (2005) detalizēti aprakstīti psihoterapijas virzieni un metodes būtība, doti vispārēji jēdzieni par psihe anatomiju un funkcijām, tās darbību, funkcionēšanas traucējumiem un ārstēšanas iespējām.

Grāmatā akcentēti vieglākie psihiskie traucējumi, jo tie ģimenes ārsta praksē sastopami ļoti bieži. Daži no tiem: alkoholisms, narkomānija, patoloģiska nosliece uz azartspēlēm, seksuālās perversijas, histērija, bezmiegs, sociālās fobijas u.c. Šie traucējumi tiek pieskaitīti t.s. mazajai psihiatrijai un tiek ārstēti ambulatori.

Grāmata izdota ar Latvijas Republikas (LR) Veselības ministrijas un Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūras atbalstu un adresēta ģimenes ārstiem (92).

Sirds un asinsvadu slimības joprojām ir viena no galvenajām mūsu valsts veselības aprūpes problēmām. Jau vairākus gadus tās ir galvenais nāves iemesls. Sirds mazspējas ārstēšana ir daudzpusīga, tā ietver vispārējos pasākumus, nemedikamentozo ārstēšanu un medikamentozo terapiju. Mūsdienās arvien lielāka loma ir tehnoloģijām un ķirurģiskai ārstēšanai.

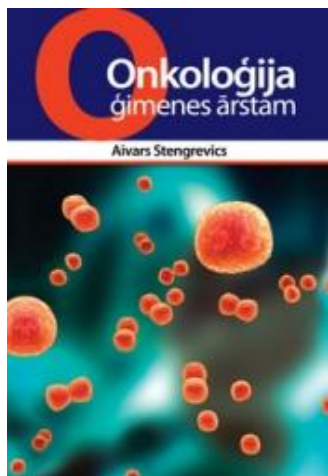
Izpēte sirds mazspējas jomā joprojām turpinās. Pēdējos gados zināšanas sirds mazspējas diagnosticēšanā un ārstēšanā ir ievērojami papildinājušās, kas atspoguļots arī publicētajās Eiropas Kardiologu biedrības sirds mazspējas vadlīnijās.

Jāņa Lāča informatīvais izdevums „*Sirds mazspēja*” (2009) būs noderīgs speciālistiem, ģimenes ārstiem, medicīnas studentiem, kā arī visiem citiem interesentiem izvēlēties pareizāko sirds mazspējas ārstēšanas taktiku ikdienas praksē un uzlabos pacientu ārstēšanu un dzīves kvalitāti (56).

Latvijā onkoloģisko slimnieku skaits joprojām ir liels un turpina palielināties, tāpēc ārstiem jābūt gataviem sniegt šiem slimniekiem kvalitatīvu palīdzību. Onkoloģiska slimnieka liktenis un dzīvība ir atkarīga no ārsta, pie kura slimnieks vērsies pēc palīdzības, un visbiežāk tas ir ģimenes ārsts. Aivara Stengrēvica grāmata „*Onkoloģija ģimenes ārstam*” (2009) paredzēta ģimenes ārstiem kā vispārīgs onkoloģisko slimību pārskats primārās veselības aprūpes aspektā. Šajā grāmatā apskatīti visi primārās diagnostikas posmi:

1. Nedrīkst ignorēt slimnieka sūdzības.

2. Nopietni jāizvērtē slimnieka iepriekšējās slimības un ģimenes anamnēze.

3. Adekvāti jāvērtē objektīvā atrade.

4. Primārās aprūpes ārstam vajag skaidri zināt, kādi papildizmeklējumi būtu pirmkārt nepieciešami diagnozes noskaidrošanai vai precizēšanai.

5. Nosūtot slimnieku papildizmeklējumu veikšanai uz reģionālo ārstniecības iestādi, kur iespējams veikt asins analīzi, rentgenoloģiskus/sonogrāfiskus, endoskopiskus izmeklējumus u.c., ārstam vajadzētu apsvērt, kurus izmeklējumus būtu iespējams izdarīt vienā nosūtīšanas reizē (85).

4.1.6. Grāmatas par izciliem ārstiem

„Nacionālā apgāda” vienīgajā izveidotajā sērijā „Ievērojamo ārstu dzīve” izdotas piecas grāmatas:

Pirmā ir Mārtiņa Zīles (1863-1945) grāmata „*Par ārsta pasaules skatījumu un slimības jēgu*” (2011) ir ļoti neparasta grāmata, kurā apkopoti izcilā latviešu ārsta un medicīnas filozofa Mārtiņa Zīles uzskati. Mārtiņš Zīle izveidojis un vadījis Latvijas

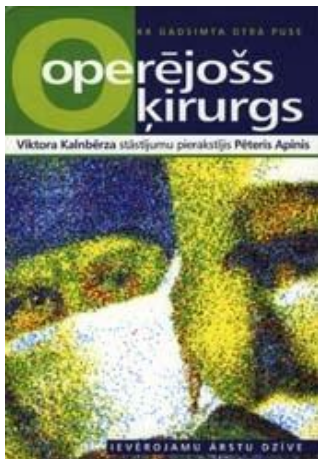
Universitātes Medicīnas fakultātes terapijas klīniku, bijis LU rektors, attīstījis medicīniskās sintēzes teoriju, organizējis starptautiskus kongresus Rīgā un Marienbādē (Čehoslovākijā), kā arī publicējis starptautiski atzītas grāmatas un izveidojis Latvijas internistu zinātnisko skolu.

M. Zīle savas monogrāfijas sarakstījis vācu valodā un līdz šim iztulkots bija vienīgi par bibliogrāfisku retumu kļuvušais darbs „Kas ir dvēsele?”, tāpēc latviešu lasītājam viņa oriģinālais pasaules skatījums nav pazīstams. Sevišķi 21. gadsimta sākumā, kad pēc medicīnisko tehnoloģiju progresa atkal, līdzīgi kā pirms 100 gadiem izskan aicinājumi veidot integrēto medicīnu un atgriezties pie individualizētas ārstēšanas principiem.

Šīs grāmatas mērķis ir atsvaidzināt Latvijas sabiedrības atmiņā medicīnas profesora Mārtiņa Zīles vārdu un viņa veikumu medicīnas akadēmisko tradīciju izveidē un jaunas slimību izpratnes sludināšanā Latvijā un ārzemēs (63, 11.lpp.).

Otrā grāmata „*Operējošs ķirurgs*” (2004) ir veltīta profesora Viktora Kalnbērza (1928) dzīvei un darbam. Šī grāmata ir divu ārstu saruna. Profesora, ķirurga Viktora Kalnbērza stāstījumu pierakstījis un literāri apstrādājis ārsts anesteziologs Pēteris Apinis.

Vecāks un pieredzējušāks ārsts stāsta dažādus atgadījumus un interesantākos notikumus no savas profesora dzīves jaunākam ārstam, savam kolēģim – skolotājs stāsta par dzīvi skolniekam, jo profesors V. Kalnbērzs operē jau gandrīz 60 gadus. Grāmatā stāstīts par medicīnu 20.gs. otrā pusē – par izciliem ķirurgiem, par ārstiem kolēģiem, profesoriem un studentiem, par ietekmīgiem medicīnas organizatoriem, par darba uzvarām un zaudējumiem, spējām un vājībām, par daudzām operācijām, kuras pirmo reizi veiktas Latvijā. Katrs lasītājs šajā grāmatā atradīs sev ko interesantu - stāstus par ārstiem un viņu pacientiem, par valstu vadītājiem un ģenerāļiem.

Grāmata sadalīta 30 nodaļās un katrai nodaļai ir garš un izsmeļošs virsraksts, lai lasītājs pats varētu izvēlēties, ko lasīt, ja gadījumā visa grāmata šķiet pārlietu bieza (58, 5.lpp.).

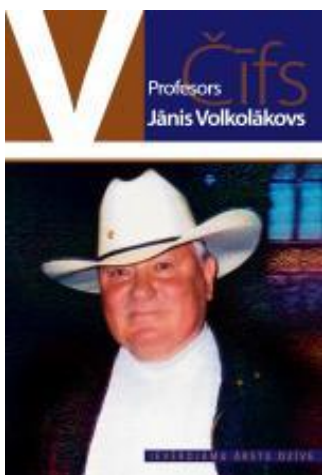
Trešā ir Dzidras Brantas (1927) grāmata „Atmiņas un apcere” (2007) ir autobiogrāfisks atmiņu stāstījums par dzīvi un darbu. Latvijas Ārstu biedrības un Latvijas Dermatovenerologu asociācijas goda biedre, profesore, habilitēta medicīnas doktore Dzidra Branta izaudzinājusi veselu paaudzi Latvijas ārstu, vairāk kā 50 gadus lasījusi lekcijas Rīgas Medicīnas institūtā, vēlāk – Latvijas Medicīnas akadēmijā un Rīgas Stradiņa universitātē.

Dz. Branta dzimusi 1927.gadā Rīgā. 1952.gadā beigusi Rīgas Medicīnas institūtu un sākusi strādāt Ādas un venerisko slimību katedrā. 1984.gadā iecelta par Ādas un venerisko slimību katedras vadītāju, 1985.gadā Maskavā aizstāvējusi medicīnas zinātņu doktora disertāciju. 1992.gadā ar Latvijas Medicīnas akadēmijas Promocijas un habilitācijas terapijas padomes lēmumu Dzidrai Brantai piešķirts habilitētā medicīnas doktora grāds. Līdz 2007.gadam profesore lasīja lekcijas ārstiem pirms sertifikācijas un vadīja praktiskos darbus rezidentiem ambulatorisko un stacionāro konsultāciju laikā Ādas un seksuāli transmisīvo slimību klīniskajā centrā. Ārste aprakstījusi savu ilgo, laimīgo un Dieva svētīto mūžu – priekus un bēdas, ieguvumus un zaudējumus, piedzīvojumus un pārdzīvojumus. Savā ilgajā mūžā piedzīvojusi vairākas valsts iekārtas, bet kā vislaimīgāko, ilgi sapņoto un cerēto, sagaidījusi visas tautas atmodas laiku, kad Latvija atguva neatkarību (15, 70.-71.lpp.).

Grāmata izdota ar Valsts Kultūrkapitāla fonda (VKKF) atbalstu.

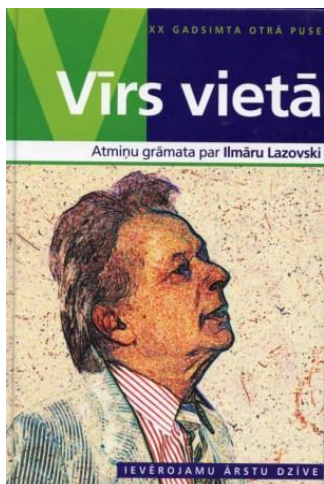
Ceturtnā ir biogrāfiska grāmata ar nosaukumu „Čīfs” (2010), kas stāsta par vienu no Latvijas ievērojamākajām personībām - ārstu, profesoru Jāni Volkolākovu (1931) „Čīfs” – īsi un vienkārši. Šīs grāmatas nosaukums raksturo ārstu, profesoru, kolēģi, tā viņu sauca un atpazīna gandrīz visi, kam nācās dzīvē ar viņu tikties un sadarboties. Jānis Volkolākovs ir bijis un paliks pretrunīga personība, dažkārt aiz skarbās ķirurga maskas slēpjot vienkārša un sirsnīga cilvēka raksturu. Šādu cilvēku pilnīgi aprakstīt nevar ne autobiogrāfija, ne arī viens autors, tāpēc grāmata tapusi sadarbojoties lielam autoru kolektīvam ar paša grāmatas varoņa līdzdalību. Grāmatas tapšanā profesors ieguldījis lielu darbu, pats uzrakstījis nodaļu par savu dzīvi un darbu medicīnā, kā arī nodaļu par sirds un asinsvadu ķirurģijas attīstību Latvijā. Kā līdzautori pieaicināti vairāk nekā 80 viņa līdzgaitnieki, kolēģi, draugi un tuvinieki. Grāmatā publicētas arī vairākas intervijas no laikrakstiem un žurnāliem, kas atspoguļo profesoru J. Volkolākovu un viņa laikmetu, praktisko darbu ķirurģijā, kā arī darbību profesionālajās Latvijas un starptautiskajās organizācijās. Grāmata ļauj lasītājam pašam veidot priekšstatu par šo izcilo un neordināro personību, šodien valsts emeritētu zinātnieku, kurš joprojām dod ieguldījumu savā profesijā, kā arī raksta un pilnveido līdz šim zināmo un nezināmo par Latvijas ķirurģijas vēsturi (73, 7.lpp.).

Jānis Volkolākovs, atskatoties uz savas karjeras gaitām, var justies gandarīts par bagāto un daudzveidīgo mantojumu, ko viņš atstājis Latvijas medicīnai. Ar profesoru saistāms klasiskais teiciens, ka medicīna ir amats, zinātne un māksla, un tāda ir arī slavena mediķa dzīve (23).

Grāmatas izdošanu atbalstīja P.Stradiņa klīniskās universitātes slimnīcas Attīstības fonds un Rīgas Stradiņa universitāte.

Piektā grāmata šajā sērijā ir Ilmāram Lazovskim veltīts atmiņu krājums „Vīrs vietā” (2005), kas sniedz pilnīgāku ieskatu profesora dzīves gājumā un personībā. Laikā, kas sabruka

Padomju iekārta un veidojās neatkarīga Latvijas valsts, I. Lazovskis bija pirmais, kas iestājās par medicīnas darbinieku apvienošanu kopīgiem uzdevumiem. 1989.gadā tika organizēts pirmais ārstu kongress, kuru I. Lazovskis nosauca par Latviešu Vispasaules ārstu kongresu. Viņš bija šī kongresa galvenais organizators un šī pirmā vērienīgā pasākuma centrālā figūra.

Profesoru I. Lazovski vislabāk raksturo daži citāti. Vispirms dzīvesbiedres Edītes Lazovskas teiktais:

„Atceros reiz izlasītu secinājumu – katra cilvēka dzīvē esot trīs svarīgas lietas – kādiem vecākiem cilvēks piedzimst, kādi ir dzīves skolotāji un kādu dzīves draugu viņš izvēlas. Ilmāram laimējās piedzimt ģimenē, no kuras viņš mantojis talantu un labu audzināšanu. Arī skolotāji, skolas un darba biedri ir bijuši zinoši. Profesors Nikolajs Skuja atzītu personību raksturotu ar četriem T – talants, temperaments, takts un tēzauris. Talants un temperaments nāk no vecākiem. Takts ir audzināšanas rezultāts, bet tēzauris ir zināšanu kopums, ko cilvēks veido pats. To Ilmārs līdz mūža pēdējai dienai arī darīja un mudināja citus, aizrādīdams, ka mācīties nekad nav par vēlu. Piecdesmit kopdzīves gados ar Ilmāru nepārtraukti jutos drošībā – tā bija sajūta, ka blakus ir vīrs, uz kuru varu paļauties” (99).

Un vēl viens, mācītāja, Jura Rubeņa teiktais, kas vislabāk raksturo I. Lazovski:

„Viņš bija meklētājs un domātājs, kurš nevairījās iet arī neiestaigātus ceļus, paust pārdrošas, daudziem dažkārt grūti saprotamas vai pieņemamas atziņas. Ja cilvēks uzdrīkstas iet šādu ceļu, tad viņš kļūst nevis par vienas konkrētas profesijas pārstāvi, bet par cilvēku, kurš, līdzdalot savā dzīvē iegūtās atziņas un pieredzi, var palīdzēt mācīties citiem” (99).

Grāmata tika iespiesta, orientējoties pēc 1942.gadā izdotās Pareizrakstības vārdnīcas, ko veidojuši filologi J. Endzelīns, A. Ābele, E. Blese u.c. I. Lazovskis bija stingrs šīs pareizrakstības aizstāvētājs, uzsvērdams to, ka šīs pareizrakstības piekritējiem piemīt zinātnisks pamatojums katram rakstītajam vārdam.

Jura Salaka (1961) grāmata „Justs Kristiāns fon Loders” (2003) veltīta izcila un daudzpusīga ārsta dzīves un darba aprakstam. Tā stāsta par Justu Kristiānu Loderu, medicīnas un ķirurģijas doktoru, filozofijas goda doktoru, goda profesoru, Saksijas-Veimāras galma slepenpadomnieku, Krievijas īsteno valsts padomnieku, hercoga, karaļa un divu caru galmā ārstu, kas apbalvots ar Saksijas-Veimāras Nopelnu ordeni, Krievijas Sv. Annas ordeni ar

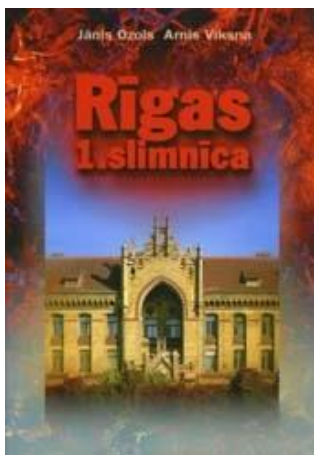
briljantiem un Vladimira ordeņa Lielkrustu u.c. goda zīmēm. J.K. Loders bijis daudzu akadēmiju un biedrību loceklis Sanktpēterburgā, Maskavā, Viļņā, Berlīnē, Parīzē, Vīnē, Cīrihē, Jēnā un citur.

J.K. Loders dzimis 1753.gadā Rīgā garīdznieka ģimenē. Studējis medicīnu Getingenē un 1778.gadā kļuvis par anatomijas, ķirurģijas un dzemdniecības profesoru Jēnas universitātē.

Jēnā J.K. Loders strādājis 25 gadus un kļuvis pazīstams kā ļoti profesionāls lektors, pētnieks, vairāku klīniku dibinātājs, kā arī anatomijas un dabaszinātņu kolekcijas veidotājs. Šajā laikā viņš bija Saksijas-Veimāras hercoga Kārļa Augusta galma ārsts.

1803.gadā J.K. Loders dodas uz Halles universitāti un kļūst tur par anatomijas ordināro profesoru un Prūsijas slepenpadomnieku. 1806.gadā aizceļo uz Krieviju, izlemj palikt Maskavā un kļūst par Aleksandra I galma ārstu un valsts padomnieku. Lai iekārtotu Maskavas universitātē anatomijas institūtu, J.K. Loders pārdeva Aleksandram I savu anatomijas kolekciju un kļuva par universitātes goda profesoru. Krievijā viņš darbojās ļoti aktīvi un guva lielus panākumus. J.K. Loders miris 1832.gadā Maskavā (17, 54.-56.lpp.).

Rakstot šajā nodaļā par slaveniem ārstiem un profesoriem un akadēmiķiem, īsti vietā būtu pieminēt arī Jāņa Ozola (1952) un Arņa Vīksnas (1942) grāmatu par „Rīgas 1.slimnīca”

(2001). Rīgas 1.slimnīca bija vecākā un arī pati lielākā, labākā, ievērojamākā, izcilākā slimnīca. Divu gadsimtu laikā ir norisinājušies tādi svarīgi procesi, ar ko var lepoties Latvijas medicīnas vēsture. Kopš 1803.gada slimnīca ir pirmā ne tikai kopumā, bet arī atsevišķās ārstniecības nozarēs un disciplīnās: 1834.gadā – pirmā ķirurģiskā nodaļa, 1840.gadā – pirmā dzemdību nodaļa, 1875.gadā – pirmā nervu slimību nodaļa, 1902.gadā pirmā ādas un venerisko slimību nodaļa, 1922.gadā – pirmā uroloģiskā nodaļa, 1926.gadā – pirmā ausu, kakla un deguna slimību nodaļa,

1891.gadā Latvijā pirmā slimnīcas ambulance (26, 50.lpp.).

No 1920.gada slimnīca bija Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes klīniskā bāze, un kopš tā laika šeit zināšanas un praktiskās iemaņas ir ieguvuši un pilnveidojuši visi Latvijas ārsti. Slimnīca ir ne tikai Latvijas medicīnas kultūrvēsturisks, bet arī arhitektūras piemineklis, jo tās būvniecību vadījuši Latvijas izcilākie arhitekti Johans Daniels Felsko, Reinholds Šmēlings un Eižens Laube.

Izjūtot lepnumu par slimnīcas pagātņi, grāmatas otrā daļa ir veltīta laika posmam, sākot no pēckara gadiem līdz mūsdienām. Slimnīcas nodaļu, dienestu un struktūrvienību vadītāji, pieredzējušākie speciālisti stāsta par savu nozari, pieminot ne tikai sasniegumus, bet arī pārvarētās grūtības (26, 50.lpp.).

Kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas, slimnīcai izdevās pārvarēt panīkumu padomju gados, nedaudz kāpināt attīstības tempu. Diemžēl 2009.gadā vispārējās krīzes situācijā valstī slimnīcu slēdza un ar 2010.gadu tās darbība tika pārprofilēta par dienas stacionāru.

Tuvāko gadu laikā divus gadsimtus seno medicīnas iestādi gaida vērienīga rekonstrukcija. Līdz 2015.gadam iecerēts izveidot ambulatorās palīdzības iestādi ar plaša profila dienas stacionāru un integrētiem sociāliem un veselības aprūpes pakalpojumiem.

Grāmatas pielikuma daļā sniegti koncentrēti statistiskie un hronoloģiskie dati, kā arī darbinieku saraksts. Tekstam pievienots personu rādītājs.

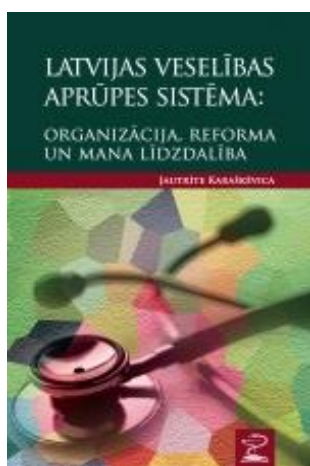
„Nacionālā apgāda” dibinātājs, ārsts Pēteris Apinis grāmatā „*Latvijas ārsti un pacienti globalizācijas laikmetā*” (2007) apkopojis vairāku gadu garumā rakstītās publikācijas, kuras

publicētas žurnālos „Latvijas Ārsts”, „Rīgas Laiks” un laikrakstos „Latvijas Avīze”, „Diena” un „Neatkarīgā Rīta Avīze”.

P. Apinis apkopojis savu kolēģu, Latvijas ārstu, sabiedrības veselības organizatoru atziņas un idejas. Daļa no grāmatā paustajām atziņām nolasītas vairākās lekcijās augstskolās Latvijā un ārstu konferencēs ārzemēs, šo atziņu galvenā tēma par ārsta – ārsta, ārsta – pacienta un ārsta – pacienta radnieka attiecību modeļiem (3).

Jautrīte Karaškēvica (1945-2011) grāmatā „*Latvijas veselības aprūpes sistēma:*

organizācija, reforma un mana līdzdalība” (2010) apkopojusi savu

darba pieredzi un dalījiesies atmiņās par nostrādātajiem gadiem

Veselības aizsardzības ministrijā līdz neatkarības atjaunošanai, sākot

ar 1991.gadu Labklājības ministrijā, no 1997.gada Veselības

statistikas un medicīnas tehnoloģiju valsts aģentūrā, par sadarbību ar

četriem veselības valsts ministriem (Zigmunds Kovaļčuks,

Normunds Zemvaldis, Pēteris Apinis, Juris Viņķelis), četriem

labklājības ministriem (Teodors Eniņš, Jānis Ritenis, Andris

Bērziņš, Vladimirs Makarovs) un pieciem Veselības departamenta

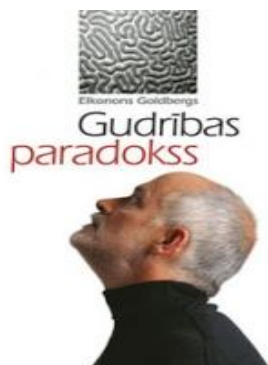
direktoriem (Imants Bočkāns, Zigmunds Kovaļčuks, Jānis Pupurs, Ivars Eglītis, Egils Einārs Jurševics).

J. Karaškēvica bija ārste, sertificēta veselības aprūpes vadības speciāliste. 2001.gadā ieguvusi veselības zinātņu maģistra grādu, 2005.gadā – medicīnas doktora grādu. 2009.gadā ar RSU senāta lēmumu piešķirts privātdocenta nosaukums. Par nopelniem zinātnē 2008.gadā piešķirts Amerikas bibliogrāfijas institūta goda raksts (Lifetime Achievement Award).

Grāmatu rakstīt J. Karaškēvicu pamudināja vairāki apsvērumi: daudzi tagadējās paaudzes medicīnas darbinieki nezina, kas notika veselības aprūpē neatkarības sākumā, ko darījuši pirmie veselības valsts ministri un Veselības departamenta direktori, kāda nozīme veselības sistēmas reformā bija I. Bočkāna izveidotai un vadītai Valsts slimokasei. Grāmatā publicēti dažādi dokumenti, minēti to autori, sastādīts literatūras saraksts, kurā ir uzskaitītas grāmatas autores J. Karaškēvicas publikācijas (48).

4.1.7. Informatīvā un populāri zinātniskā literatūra

Zināšanas par cilvēka smadzenēm pēdējos gados ir ievērojami palielinājušās. Daudzus gadu desmitus zinātnieki turpina apgalvot, ka novecojot cilvēka mentālās funkcijas mazinās

un ka pēc 40 gadu vecuma pavājinās spēja koncentrēties un pieņemt lēmumus. Tagadējie pētījumi pierāda, ka cilvēka mentālā kapacitāte dažās jomās var palielināties. To zinātnieki dēvē par gudrības paradoksu.

Neiropsihologs Elkonons Goldbergs (1946) grāmatā „*Gudrības paradokss*” (2009) stāsta par zinātniskiem atklājumiem un arī saviem reizēm uzjautriņošiem pārmaiņu un attīstības vērojumiem smadzeņu darbībā.

Grāmatas pozitīvā un svarīgākā atziņa ir – „rosini savas smadzenes, tad tās saglabās spraigumu un tu gūsi gudrību arī lielā vecumā” (35). Ja cilvēks visos dzīves posmos stimulēs smadzenes ar intelektuāliem vingrinājumiem, tad tās atbildēs ar gudrāku attieksmi pret dzīves uzdevumiem un aktīvāku pretošanos grūtībām. Līdz ar novecošanos cilvēki kļūst mentāli spēcīgāki un gudrāki – tā ir grāmatas pozitīvā vēsts visiem, kas norūpējušies par vecuma tuvošanos.

Autors iepazīstina mūs ar daudziem pēdējos gados veiktajiem atklājumiem, kas pierāda smadzeņu spēju piemēroties apkārtnes ietekmei. Viņš stāsta par māksliniekiem un politiķiem, kuriem par spīti zaudētajiem nervu šūnu miljoniem, tomēr saglabājušās tādas smadzeņu darbaspējas, ka viņi joprojām turpina radīt augstvērtīgu mākslu vai arī noturējušies vadošajos amatos. Grāmatā sniegts ieskats mūsdienu neiroloģijā valdošajā izpratnē par to, kā uzkrājas un saglabājas atmiņas un kā veidojas spēja atpazīt iepriekšējo pārdzīvojumu paraugus. Šī spēja palielinās dzīves laikā un atvieglo cilvēka darbību, sniedzot prasmi gudri un saprātīgi reaģēt uz daudzveidīgajiem dzīves izaicinājumiem. E. Goldbergs apraksta pieres daivu vadošo nozīmi gudru un apstākļiem atbilstošu lēmumu pieņemšanā.

Grāmatai ir nopietna zinātniska vērtība, tā uzrakstīta viegli uztveramā valodā un veltīta visiem, kas interesējas par atklājumiem smadzeņu pētījumos.

Tikko cilvēki iegūst kritisku domāšanas veidu un vērtēšanas spējas par sevi un apkārtējo pasauli, viņi sāk aizdomāties par dzīves jēgu. Cilvēkus uztrauca jautājumi: Vai mums piemīt brīva griba, vai mūs vada kaut kas cits ārpus gribas? Kāpēc veidojas labvēlīgs vai ļauns liktenis, ja visi grib būt laimīgi? Cik liela nozīme cilvēku dzīvē ir nejaušībai? Artūra Utināna grāmata „*DNS, matrice un cilvēku uzvedība*” (2008) atklāj cilvēka iekšējo pasauli, kura, neraugoties uz objektīvas realitātes esamību, ir tik subjektīva, ka saprast mūsu matricas ilūzijas mēs varam, tikai izmantojot dabaszinātniskas metodes: pētīt un klasificēt raksturīgos

cilvēku uztveres, uzvedības un domāšanas stereotipus un emocionālos pārdzīvojumus, salīdzināt cilvēka reakciju ar citu sugu pārstāvju reakciju, izmantot dzīvu būtnu reprodūktīvās

uzvedības matemātiskos modeļus, izmantot dažāda veida aparatūru, kas ļauj paplašināt izziņu ārpus matricēs dotajiem maņu orgāniem, izmantot bioķīmiskas un selektīvas metodes utt. Personiskais prāts der analīzei tikai tad, ja iegūtos datus var apstiprināt arī citi cilvēki. Mūsdienā dabaszinātnes piekrīt, ka visa cilvēce meklē realitāti. Bet kas tad ir realitāte? Varbūt mēs dzīvojam pasaulē, kur realitāte ir tikai elektrisko signālu rinda, ko rada mūsu smadzenes? Bet kas vada elektriskos impulsus? Saprātu rada nervu šūnas- neironi, bet kas radījis neironus? Pastāv iespēja, ka cilvēci pārvalda gēni-garas

DNS molekulas ar savu ciparu kodu. Tie ir paslēpušies pašā dziļumā – šūnu centrā, iekārtojušie 23 hromosomu pāros. Cilvēka ķermenis ir veidojies no vienas apaugļotas olšūnas, sekojot gēnu instrukcijām, ko katrs cilvēks ir ieguvis no saviem vecākiem. Vēlāk, savā ontogēnētiskās attīstības laikā cilvēks savā uzvedībā seko vecāku mutvārdu instrukcijām. Bet no kurienes vecāki ir ņēmuši šīs mutvārdu instrukcijas? Kur viņi ir iegruvuši morāles normas, ko mums vajadzētu ievērot savā uzvedībā? Atbildes un izskaidrojumus uz šiem jautājumiem autors mēģina rast šajā grāmatā (93).

Vēl viena Artūra Utināna grāmata „*Romantiskā mīlestība un psihiskie traucējumi*” (2009) meklē atbildes uz jautājumu par to, vai romantiskā mīlestība ir laimes kalngals, kaut kas pilnīgi pretējs negatīviem pārdzīvojumiem un psihiskiem traucējumiem. Vai psihiskie

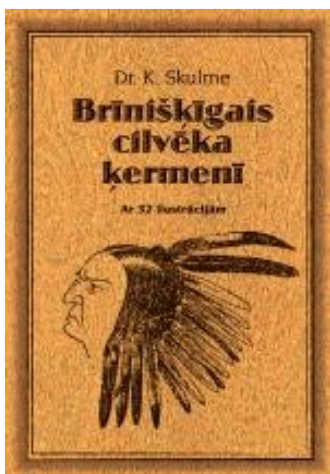

traucējumi ir pavisam cits, no romantiskās mīlestības atšķirīgs process vai arī pastāv kāda saistība? Ja mīlestība un laulības rada ciešanas un psihiskus traucējumus, tad kāpēc cilvēki tik ļoti tiecās pēc tā.

Ja pasauli pārvaldīja un joprojām vada racionāli vīrieši, tad kāpēc viņi sacer romantiskus dzejoļus, apdzied mīlestību un tiecas apprecēties? Pēc tam viņi cieš, ka zaudējuši brīvību, daži apdzied pat romantiskās mīlestības dēļ izdarītās pašnāvības.

Zinātne un medicīna ilgu laiku par romantisko mīlu neteica neko, tomēr šīs jūtas uzdod mums daudz jautājumu. Grāmatā var atrast atbildes uz šiem jautājumiem (94).

Ksenijas Skulmes (1893-1967) grāmata „*Brīnišķīgais cilvēka ķermenī*” (2010) pirmo reizi izdota 1935.gadā a/s „Valters un Rapa” populāri zinātnisko grāmatu sērijā. Tajā

atspoguļojas Ksenijas Skulmes zināšanas kultūrvēsturē, kuras viņa ieguvusi Grāmatā profesore tēlaini, izjusti un dzīvi sniedz ieskatu norisēs cilvēka organismā, piemērus gan no ievērojamu kultūrvēsturisku personu dzīves, gan ieskatu dažādos pētījumos. Vienkāršā valodā sniegtas pamatzināšanas par cilvēka ķermeņa uzbūvi, praktiski ieteikumi, kā rūpēties par savu veselību, kā rīkoties veselībai un dzīvībai kritiskās situācijās. Tas atvieglo satura uztveršanu, rosina jauniešus mācīties un palīdz izvēlēties specialitāti. Zināšanas par cilvēka ķermeņa uzbūvi un norisēm ir vajadzīgas visiem. Bez tām nav iespējama ārsta un pacienta kopējais darbs veselības saglabāšanā un slimību ārstēšanā. Populāri zinātniskā jomā līdzīga izdevuma nav un tas ir šīs grāmatas atkārtotas izdošanas iemesls.

Ksenija Skulme ir izcila 20.gadsimta latviešu ārste un zinātniece. Viņa ir klīniskās uzturzinātnes pamatlicēja Latvijā. Pirmā zinātniece, kas pētījusi un ieviesusi ārstniecisko diētu. K.Skulme vienmēr ir uzskatījusi, ka medicīnu nevar atraut no citām zinātnēm – fizikas, ķīmijas, ekonomikas, vēstures, psiholoģijas, pedagogijas un bioloģijas. Viņai tuva bijusi tautas izglītošana ne vien tagadnei, bet arī rūpes par sabiedrības attīstību un vispārēju progresu. Visu mūžu K. Skulme bijusi saistīta ar zinātniski populāro darbību, apgūstot un izmantojot tās visdažādākās iespējas. Nozīmīgs līdzeklis mērķa sasniegšanai viņai kļuvis vārds, kas spēj saistīt un bagātināt klausītājus. K. Skulme pratusi runāt tēlaini, mērķtiecīgi, vienlaikus sniedzot priekšstatu par turpmākās rīcības gaitu (79, 64.lpp.).

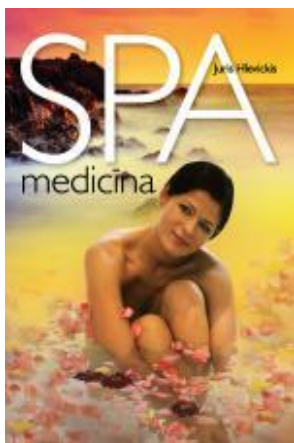
Kompleksa pieeja veselībai un mūsu labsajūtai vislabāk palīdz, izmantojot SPA (no latīņu valodas izteiciena Sanus per Aquam, kas latviešu valodā nozīmē: veselība caur ūdeni) medicīnu. Ar SPA medicīnas palīdzību mēs varam panākt organisma atindēšanu, uzsākt veselīga uztura lietošanu, tādā veidā likvidējot vai mazinot garīgā un fiziskā paguruma pazīmes – lietas, kas pavada novecošanos. Jēdzieni SPA viesnīcas, SPA centri, SPA kūrorti, SPA medicīna mūsu dzīvē ir ienākuši salīdzinoši nesen.

Vēsturiski abreviatūra SPA ir cēlusies no latīņu „Sanus per Aquam” vai „Sanitas pro Aqua”, kas nozīmē veselība ar ūdens palīdzību vai veselību *caur ūdeni*.

Ģeogrāfiski SPA nosaukums cēlies no Beļģijas mazpilsētas Spa, kura ir liels un nozīmīgs ūdens dziedniecības kūrorts, kas pazīstams ne tikai Eiropā. Mūsdienās par SPA varētu saukt atveseļojošu pasākumu kompleksu, kas ietver ūdens, vides, uztura, fizisko aktivitāšu un procedūru izmantošanu veselības uzlabošanai. SPA procedūras lieto, lai

iedarbotos uz visu organismu, jo SPA komponenti aktivizē vielmaiņas procesus organismā, uzlabo asinsriti, izvada toksīnus no organisma un uzlabo pašsajūtu. Īpaši labvēlīga procedūru ietekme ir uz ādu, kas vizuāli signalizē par cilvēka organisma vispārējo stāvokli. SPA medicīna apkopo un sistematizē sasniegtos rezultātus, veic pētniecisko darbu jaunu metodiku izstrādē, cieši sadarbojas ar tradicionālo praktisko medicīnu un zinātni, kā arī meklē jaunus ceļus cilvēka veselības un pašsajūtas uzlabošanai.

Juris Hlevickis (1956) grāmatā „SPA medicīna” (2007) stāsta par to, kā panākt, lai katrs cilvēks savlaicīgi domātu par savas veselības uzlabošanu. SPA medicīna spēj novērst daudzas

hroniskas slimības, ne tikai ievērojami paildzināt cilvēka mūžu, bet arī būtiski uzlabot cilvēka dzīves kvalitāti.

Autors uzsver, ka cilvēka garastāvoklis – domas, emocijas un jūtas – izraisa fizioloģiskas reakcijas organismā. Vide spēj izraisīt cilvēkā pozitīvas emocijas, var pozitīvi ietekmēt arī fizioloģiskā līmenī. Tas ir viens no SPA medicīnas ietekmes veidiem, kā veidot, uzlabot un uzturēt veselību, balstoties uz jaunām zinātniskām atziņām. SPA medicīnas ienākšana mūsu dzīvē nekādā veidā nemazina tradicionālās medicīnas nozīmi slimību ārstēšanā (38).

Grāmata domāta visiem tiem, kas ir gatavi izmēģināt jaunu ārstēšanās veidu un iegūt stipru veselību un labu izskatu.

Pēc atmodas latviešu valodā nav iznākusi neviena grāmata, kas vispusīgi iepazīstinātu ar alkohola radīto postu, un kur varētu gūt ierosmi atteikties no dzeršanas tradīcijām, rast spēku cīnīties pret dzeršanu.

Ēvalda Apīna (1928) grāmata „Dzert vai nedzert” (2006) ir mēģinājums mainīt sabiedrības kļūdaino priekšstatu par dzeršanas neizbēgamību, īpaši domājot par bērniem un mazbērniem. Interesenti šeit atradīs daudz vērtīgu ideju un praktisku padomu.

Alkohola reibumā izdarīto pārkāpumu skaits strauji palielinās, vairojas noziegumi, pieaug nelaimes gadījumu skaits, izjūk ģimenes, dzimst slimi bērni, tiek izplatītas narkotiskās vielas un no vecāku amorāla dzīves veida cieš bērni. Ja sabiedrība par kādu ļaunu parādību neko nezina vai arī zināšanas ir nepilnīgas, tad no tās nav iespējams izvairīties. Autors ar šo grāmatu cenšas rosināt lasītājus saskatīt alkohola radīto patieso postu un palīdzēt reāli izvairīties no dzeršanas un to atnest, tādejādi atveseļot savu ģimeni un savu tautu. Šī grāmata iepazīstina ar pretalkohola audzināšanu, lai izaudzinātu atturībniekus (75, 8.lpp.).

4.2. Albumi

„Nacionālais apgāds” izdod mākslas albumus, greznus albumus par Latviju, kā arī grāmatas par Latvijas vēsturi, arhitektūru u.c. tematiku. Kopumā izdoti aptuveni 25 albumi latviešu, krievu, angļu, vācu u.c. valodās.

4.2.1. Albumi par Latviju

Latviešu tauta un Latvijas vēstures gaita, latviešu sasniegumi izdevumā „100 Latvijas personību” (2006) raksturoti ar 100 spilgtākajām personībām, kas ar savu talantu, zināšanām, spējām un darbu Latvijas vārdu nesuši pasaulē, kas mūsu Latviju darījuši skaistu un bagātu,

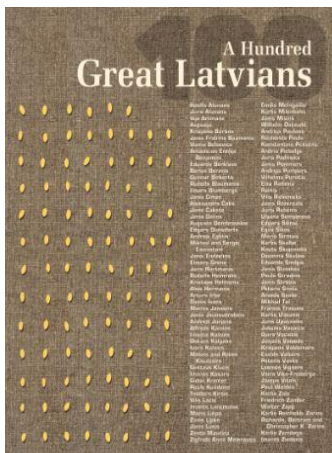
kurus latviešu sabiedrība atzinusi par autoritātēm dažādās sabiedriskās, kultūras, sporta un zinātnes jomās. Tas ir skatījums uz Latviju 150 gados (1855-2004), kas balstīts uz aptuveni 7000 respondentu socioloģisku aptauju – „tautas balsojumu”. „Latvijas Avīze” un interneta portāls „Apollo” 2004.gada rudenī kopīgi veica aptauju, kurā noskaidroja ievērojamākās un populārākās Latvijas personības, kuras visvairāk devušas Latvijas un pasaules mērogā zinātnes, kultūras, mākslas, politikas literatūras u.c. sfērās. Laikmets lika atbildēt katram cilvēkam uz būtisku jautājumu – kas mēs esam, kādas ir mūsu pašu vērtības dažādās jomās, ko mēs spējam dot Eiropai?

„Latvijas Avīze”, pieaicinot ekspertus, izveidoja sarakstu ar 375 izciliem Latvijas zinātniekiem, politiķiem, valstsvīriem, diplomātiem, uzņēmējiem, māksliniekiem, ārstiem, rakstniekiem, sportistiem u.c. jomu pārstāvjiem, kas paveikuši ko nozīmīgu, lai tos iekļautu grāmatā par izcilākajām Latvijas personībām. Taču sarakstu katru dienu vajadzēja papildināt – rakstīt klāt jaunas personības – cilvēkus, kas sen jau tajā saulē, gan mūsu laikabiedrus, kuri devuši ieguldījumu kādas nozares attīstībā (104, 3.lpp.).

Informācija kārtota pēc personību dzimšanas gada, lai, sākot no 19.gadsimta vidus, dotu iespēju izsekot vēsturiskajām latviešu tautas likteņgaitām. Kā pirmais 100 personību uzskaitījumā ir Jānis Cimze (1814-1881), pirmais latviešu tautas dziesmu apdarinātājs un pirmais Vidzemes skolotāju semināra vadītājs. Vēl grāmatā pieminētas tādas ievērojamas personības kā Krišjānis Valdemārs, Juris Alunāns, Krišjānis Barons, Atis Kronvalds u.c. Bieži vien caur atsevišķām personībām ir iespējams iepazīt arī citus izcilus Latvijas cilvēkus. Piemēram, ar Džemmas Skulmes dzīvesstāsta palīdzību grāmatā var iepazīties ar visu Skulmju dzimtu – Oto, Ugu, Martu, gleznotāju Ojāru Ābolu un plakātu meistaruru Juri Dimiteru. Viktora Kalnbērza biogrāfijas apraksts sniedz iespēju iepazīties ar trim ārstu Kalnbērzu paaudzēm. Eduarda Berklava, Jāņa Petera, Gunāra Astras, Daiņa Īvāna biogrāfijas sniedz plašu ieskatu

latviešu tautas trešajā atmodā. Grāmata aicina ar personību dzīvesstāstu palīdzību iepazīt gan pašas personības, gan viņu domubiedrus un līdzgaitniekus, gan arī Latvijas vēstures atsevišķus posmus, jo šie cilvēki ar savu darbu un ir veidojuši mūsu valsts vēsturi (86, 27.lpp.).

Šī grāmata ir izdota arī angļu valodā „*A Hundred Great Latvians*” (2006), kura stāsta

par izcilām latviešu personībām citu valstu lasītājiem. Ar personību biogrāfiju palīdzību grāmata sniedz ieskatu latviešu tautas likteņgaitās pēdējo 150 gadu laikā. Grāmata angļu valodā atšķiras ar to, ka šajā izdevumā būs 60 personības no latviešu izdevumā aprakstītajām, 40 citas personības.

Akadēmiķis Jānis Stradiņš (1933) ierosināja, ka grāmatas angļu versijai jāatšķiras no versijas latviešu valodā, jo tautas balsojumā „*100 Latvijas personību*” latviešu versijā neiekļuva zinātnieki, kas Latvijas vārdu pasaulē nesuši vistālāk. Redakcijas padome nolēma

mainīt 40 latviešu personības, to vietā liekot citus, uzsverot, ka grāmata nedrīkst būt latviešu versijas kopija. Angļu versijā ir precīzi norādīts, kādēļ konkrētais cilvēks ir nonācis šajā grāmatā, aprakstīta šā cilvēka dzīve un devums, ilustrācijas un to paraksti papildina tekstu.

Lai pasaulē plašāk izskanētu Latvijas vārds, grāmatā stāstīts par vairākiem latviešu zinātniekiem, kas lielākos atklājumus veikuši Austrālijā un ASV. Angļu versijā iekļautas tādas personības kā mākslinieks Ilmārs Blumbergs, režisors Alvis Hermanis, diriģents Māris Sirmais, komponists Pēteris Vasks, arhitekti Gunārs Birkerts, Jānis Frīdrihs Baumanis un Konstantīns Pēkšēns, ārsti profesori Bertrams un Kristaps Zariņi.

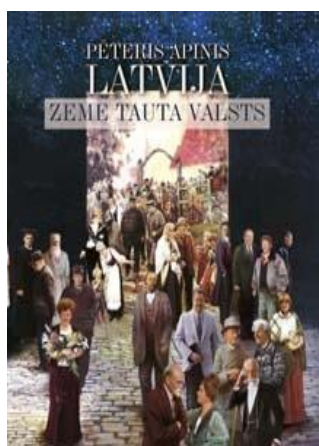
Grāmata „*A Hundred Great Latvians*” iznāca laikā, kas Latvija rīkoja NATO samitu, tādēļ tā bija ļoti vērtīga dāvana samita dalībniekiem jo tā veicina mūsu valsts izcilāko sabiedrisko darbinieku atpazīstamību pasaulē, sniedz zināšanas par mūsu zemi, tās kultūru, vēsturi un attīstību (5, 28.lpp.).

„Nacionālais apgāds” izdevis fotoalbumu „*Latvija, kādu mēs to mīlam*”. Albums

izdots divpadsmit svešvalodās – krievu, angļu, vācu, franču, zviedru, poļu, norvēģu, dāņu, islandiešu, japāņu, somu un ukraiņu valodā. Grāmatā ir augstas kvalitātes fotoattēli – 20 Latvijas labāko fotomeistaru darbi. Albumā pārstāvēti visi Latvijas novadi – pilsētas, arhitektūras objekti un dabas ainavas. Teksta autore ir toreizējā Misiņa bibliotēkas direktore Anna Šmite. Visos albumos ir 108 lappuses: 96 visās valodās ir vienādas, bet pēdējās 12 ir atšķirīgas – tajās parādīti objekti, kas varētu interesēt attiecīgās valsts pārstāvjus un kurus viņi viegli varētu atpazīt (103, 6.lpp.).

Vēl viens ilustrēts izdevums, kas reprezentē mūsu valsti, ir Pēteris Apiņa grāmata „Latvija. Zeme, tauta, valsts” (2000), izdota uz mūsu valsts neatkarības atjaunošanas

10.gadadienu. Grāmata izdota latviešu un angļu valodā. Galvenais uzsvars tajās likts uz ilustrācijām – izdevuma 360 lappusēs ievietoti 7000 bilžu, kurās parādās Latvijas simboli, kultūrvide, vēsture, politika un ārpolitika, sociālā sfēra, labklājība, ekonomika, finanses, rūpniecība, zemkopība, māksla, daba, labklājība u.c. (4, 7.lpp.).

Grāmatai pievienots kompaktdisks ar latviešu mūzikas vērtībām: tautasdziesmas un dažādu laiku komponistu mūzika, klasiskā mūzika kopā ar moderno mūziku, dabas elpa kopā ar Prezidentes vārdiem, griezes dziesma un nakts ļauķīša vīterošana un himna „Dievs, Svētī Latviju”.

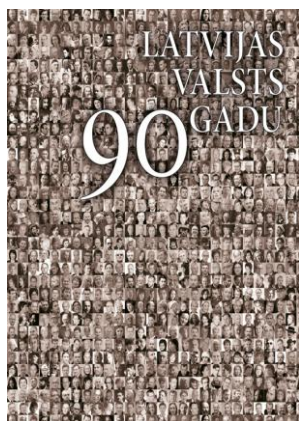
Grāmatas latviskajā versijā stāstīts par mūsu valsti, par to, uz ko esam spējīgi, kas mums ir skaists un ar ko varam lepoties. Angļu versijā grāmata reprezentē Latvijas valsti, lai mūsu valsts ierēdņi un dažādu nozaru pārstāvji varētu šo grāmatu ņemt līdzi kā dāvanu un reizē kā informāciju par mūsu zemi, tautu un valsti.

Vislabāk šo grāmatu raksturo akadēmiķis Jānis Freimanis:

„Pats svarīgākais ir tas, ka P. Apiņa grāmata ir mīlestības himna Latvijai – tās daiļumam, ļaudīm un viņu darbiem. Daudzinātajam Latvijas tēlam ir radīts tik jauks zieds, kas mūs priecēs ne tikai šo vienu, bet arī atkārtotos izdevumus, ja tādi būs...Elpa aizraujas no apziņas, cik mēs esam bagāti un vareni ar to vien, ka mums ir tāda Latvija” (47, 52.-53.lpp.).

/akadēmiķis Jānis Freimanis/

Latvijas valsts vēsture ir aprakstīta grāmatās un dokumentēta arhīvos, taču tā ir mūsu vēstures mazākā daļa. Īstā Latvijas vēstures daļa ir tā, kura dzīvo mūsu vecāku un vecvecāku

atmiņās, aculiecinieku stāstos. Grāmatā „Latvijas valsts 90 gadu” (2008) apkopoti vēsturiski fotouzņēmumi par Latvijas valsti no 1918.-2008.gadam, kuras fiksējuši paši latvieši – mūsu vectēvi, kaimiņi, draugi, mūsu bērni, pievēršot fotoobjektīvu tam, kas šķitis pats svarīgākais un nozīmīgākais. Fotogrāfija ir pati objektīvākā sava laika liecība, kas kopā veido patiesu vēstures mozaīku par mūsu valsti, tās ikdienu un attīstību.

Grāmata tapusi sadarbībā ar vairākiem Latvijas muzejiem un privātkolekcionāriem.

Katram latvietim ir savs stāsts, savas atmiņas, savi piedzīvojumi un redzējumi, kas kopā veido Latvijas vēsturi. Šī grāmata ir latviešu stāsti fotogrāfijās. Katram gadam no Latvijas valsts dibināšanas atvēlēts viens atvērums ar aptuveni 25 fotogrāfijām un nelielu aprakstu, kas uz tām redzams.

Grāmatas teksta autors un sastādītājs Pēteris Apinis uzsver, ka vēlējies pastāstīt par Latviju – par latviešiem Pirmā pasaules kara bēgļu gaitās, par latviešiem Padomju Krievijā, latviešiem Otrajā pasaules karā, latviešiem plašajā pasaulē, par katru Latvijas novadu, par cilvēkiem, kuri nesuši Latvijas vārdu pasaulē. P. Apinis izvēlējies dzeju par laikmeta rādītāju, jo latvieši cīnījušies visus valsts pastāvēšanas gadus karos, jukās, nabadzībā, svešu ļauzu apspiesti, tomēr palikdami lepni, uzņēmīgi un spītīgi, asprātīgi. Un šis stiprums izpaužas dzejnieku stiprajos vārdos. Laikmeta attēlojumam pievienoti Latvijas plakāti – tie simbolizē spēku un vājumu, ironiju un smaidu un lepnumu par savu valsti (11, 7.lpp.).

Ojāra Spārīša (1955) grāmatas „Rīgas pieminekļi un dekoratīvā tēlniecība” pirmais izdevums (2001) tika izdots Rīgas 800 gadu jubilejas gadā. Šī grāmata bija pirmais izdevums,

kurā autors kataloga formā reģistrējis un sistematizējis publiskā telpā eksponētus tēlniecības darbus.

2007.gadā iznāca grāmatas otrais izdevums. Sešos gados kopš grāmatas pirmā izdevuma izdošanas, ir uzcelts un iecerēts liels skaits pieminekļu un skulptūru, kas bagātina Rīgu. Notikusi arhitektu un tēlnieku paaudžu maiņa, kas ir ieviesusi jaunu formu valodu un jaunu estētiku piemiņas zīmju un dekoratīvās tēlniecības attīstībā. Paplašinājusies pieminekļu satura un formas amplitūda.

Kopš 20.gadsimta 90.gadu vidus par jaunu piemiņas zīmju radīšanas formu ir kļuvusi privātā un sabiedriskā finansējuma apvienošana kopīga projekta veikšanai. Cilvēks pieminekļa kategorijā ierindo visdažādākās formas un satura veidojumus. Vēsturiskās atmiņas uzmanības lokā nonāk plašs fakts, notikums, ievērojama personību dzīves un darba panākums, universālu sociālo vērtību spektrs, kam mākslinieki meklē laikmetam un piemiņas saglabāšanai atbilstošu veidolu. No vissīkākās piemiņas zīmes memoriālas plāksnes izskatā līdz skulptūrai, to grupai vai veselam memoriālam ansamblim, kas darināts ar arhitektoniskiem, skulpturāliem vai ainavu elementiem – tāds ir pieminekļu radīšanas diapazons (60, 136.lpp.).

Grāmatas struktūra veidota, paužot autora skatījumu uz Rīgas memoriālās kultūras evolūciju astoņu gadsimtu garumā. Šķirkļi ar atsevišķiem pieminekļu aprakstiem ievietoti strikti definētās funkcionālās un tematiskās sadaļās. Sadaļās ievērots hronoloģiskais princips, kurā uzrādīts piemiņas zīmju uzstādīšanas gads un datums.

Grāmata paredzēta ikvienam interesentam, kam ir aktuāla vēsturiskās atmiņas interpretēšana kultūras pieminekļu veidolā.

Latvijas Republikas un Latvijas mežu vēsturē pirmie 20 neatkarības gadi ir vienreizēji un neatkarīgi. Šajā laikā izveidojās valsts mežu fonds, tā pārvalde, likti pamati augstākajai mežizglītībai, organizēta meža izmantošana ar valsts līdzekļiem, uzsākta pastāvīgo mežstrādnieku iesaistīšana meža darbu veikšanā.

Profesionālo vēsturnieku un profesionālo mežzinātnieku meža vēstures pētījumi līdz 20.gadsimtam attiecās galvenokārt uz Kurzemes un Vidzemes mežiem. Tā kā tagadējo valsts teritoriju dažādos laikos pārvaldīja dažādas varas un katra nāca ar saviem meža likumiem, atšķirības Kurzemes, Vidzemes un Latgales mežu politikā nedeva iespēju to uzskatīt par vienotu Latvijas mežu vēsturi. Laika posmā no 1918. līdz 1920.gadam valsts mežu platības palielinājās gandrīz četras reizes, un pirmo reizi kopējā mežu politika attiecās uz visu Latvijas teritoriju. Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas daudzi meža politikas jautājumi bija jārisina no jauna, augstākā kvalitātē un ar citām prasībām.

Antons Vasiļevskis (1930) grāmatas „*Latvijas valsts mežu apsaimniekošana, 1918-*

1940” (2007) mērķis ir parādīt Latvijas mežu apsaimniekošanas procesus Latvijas brīvvalsts laikā. Grāmatas tapšanā autors izmantojis Latvijas Valsts vēstures arhīva materiālus, šī perioda grāmatas, žurnālu rakstus un statistikas materiālus. Izdevums ilustrēts ar fotogrāfijām no Ķirbižu Meža muzeja, Latvijas Kultūras fonda, Meža vēsturnieku fonda glabātuves, Viļa Krūmiņa, Riharda Kondratoviča, kā arī no grāmatas autora personiskā arhīva.

A. Vasiļevskis izteica domu, ka izdotā grāmata dos iespēju labāk izzināt Latvijas mežu likteņgaitas un novērtēt to nozīmi tautai un valstij (10, 58.lpp.).

Sēlija ir skaista ar savām gleznainajām ainavām gadalaiku mijā, sēļi rāmi un pamatīgi savā zemes, darba un dabas mīlestībā. Lai kādas varas nākušas un gājušas, sēļu gars ir dzīvs, un pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas pamazām, bet noturīgi atdzimst sēļu pašapziņa. No Sēlijas nākuši tādi tautas dižgari kā Jānis Jaunsudrabiņš, Jānis Akuraters, Aleksandrs Grīns, Pauls Stradiņš, Pēteris Barisons, Arvīds Žilinskis, Ārija Elksne u.c.

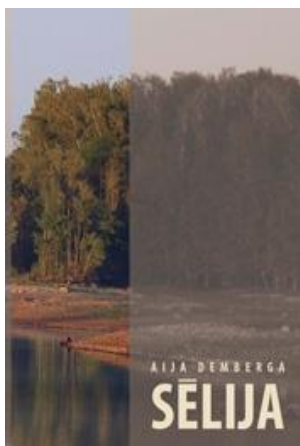
Sēlija ir viesmīlīgu ļaužu novads, pateicoties tūrisma nozares attīstībai, tā piedāvā arvien daudzpusīgākas un plašākas iespējas viesiem tepat no Latvijas un tālākām zemēm iepazīt gleznaino Sēlijas dabu, vēsturi un sēļu sadzīves kultūru, arhitektūras un mākslas pieminekļus.

Aijas Dambergas (1953) fotogrāfiju albums „Sēlija” (2008) ir „kā pagalīte Sēlijas gaismas atdzimšanas ugunskurā, kā piliens Sēlijas ļaužu pašapziņas jūrā, kā maza zīle, no kuras aug liels un stiprs Sēlijas cilvēku domu un darbu ozols” (13, 6.lpp.).

/Aija Damberga/

Grāmata ir gan izziņas avots, gan ļoti skaists attēlu albums, kas parāda Sēlijas skaistumu. Teksts ir kompilācija no dažādiem vēsturiskajiem avotiem, kā arī no cilvēku stāstījuma par vietām, kuru attēli ievietoti grāmatā.

Par ideju izdot Sēlijai veltītu grāmatu Aija Damberga stāsta, ka dzīvē tā mēdz notikt:

vispirms piedzimst doma, tad tās esība saved kopā īstos cilvēkus, lai tie visu realizētu. Domubiedri satiekas, sākas sarunas un top rezultāts. Viņa uzsver, ka impulsu darbam devušas tikšanās, sarunas un līdzīgā domāšana ar Pēteri Apini, Rasmu Drašku un bijušais ģeogrāfijas skolotājs Arvīds Ozoliņš.

Uz grāmatas aizmugurējā vāka ir Latvijas karte, kur iekrāsota visa braucienos apgūtā teritorija. Nepilnos divos gados, kas ieguldīti fotomateriāla vākšanā, teksta rakstīšanā un ceļojot pa daudzajām apdzīvotajām vietām, satikti daudz interesanti cilvēki (13, 6.lpp.).

4.2.2. Mākslas albumi

2003.gadā iznāca latviešu grafikas albums „Latvijas grafika. 100 autori, attēli, gadi”.

Grāmatas teksta autore ir Anita Vanaga, teksts ir patīkams ar savu dzīvo, nesamāksloto valodu, ar svaigiem akcentiem latviešu grafikas vēstures pierastajā panorāmā.

Anita Vanaga (1951) kopā ar albuma mākslinieku Guntaru Sietiņu (1962) ir centusies atlasīt katram autoram visraksturīgāko darbu, kurš reizē ļautu mākslinieku atklāt vislabākajā gaismā un raksturotu laikmetu, tradīcijas un novitātes. Piemēram: Pēteris Upītis „Vilnis”, kokgrebums, (1941), Lolita Zikmane „Pavasaris. Baltā lokomatīve”, oforts, (1977), Aleksandrs fon Štrombergs „Mežaparks”, kokgriezums, (1924), Nele Zirnīte „Lūgšana”, oforts, (1988), Juris Petraškēvičs „Pēc Šarla Bodlēra dzejas”, mecotinta, sausā adata, (1986) u.c.

Šajā izdevumā iemūžinātas lieliskas grafikas, ko darinājuši gleznotāji: Boriss Bērziņš „Mugura”, litogrāfija, (1980), Ieva Maurīte „Ko tu domā?”, sietspiede, (2001) u.c.

Grāmatā 90.gadu novitātes ir ieskicētas gan ar digitāldrūkas ienākšanu un jauno tehnoloģiju iespējām, gan ar tradicionālo tehniku izsmalcinātības izkopšanu. Blakus tādiem

izciliem meistariem kā Jurim Petraškevičam, Nelei Zirnītei, Guntaram Sietiņam jauno mākslinieku darbi dod visspēcīgāko jaunā laika un attīstības sajūtu. Šeit var minēt Agati Apkalni, Tifs Bitmaps (īstajā vārdā Mārtiņš Krūklis), Mētra Drulle, Ieva Krieviņa u.c. Šie jaunie grafiķi guvuši arī starptautisku atzinību (95, 2.lpp.).

Atsevišķi jāatzīmē vāka kompozīcija. Lakoniskā grāmatas muguriņa, pirmais un pēdējais vāks ar vienotu burtu, ciparu, akvatintas un tās kodinājuma skalas ar laika atzīmēm minūtēs mērķtiecīgi ievada grafikas vidē. Veiksmīgi atrastais šrifts labi iekļaujas vienotajā grafiskajā struktūrā. Pie reproducētajiem darbiem ir redzamas apmales ar darbu nosaukumiem, signatūrām un mākslinieku parakstiem. Tas atbilst iespiedgrafikas demonstrēšanas specifikai un piešķir īstuma šarmu.

Abi autori – Anita Vanaga un Guntars Sietiņš – ir devuši nozīmīgu ieguldījumu Latvijas 20.gadsimta grafikas izpētē. Būdami domubiedri, viņi ir radījuši izdevumu, kuru nākotnē izmantos daudzi pētnieki. Darbu atlase un reprodukciju kvalitāte pētniekiem dod iespēju netraucēt kolekcionārus un neapgrūtināt muzejus. Šis izdevums noder arī Latvijas tēla, kā arī starptautiskajai atpazīstamībai (33, 8.lpp.).

Grāmata paredzēta plašam interesentu lokam, tādiem cilvēkiem, kam līdz šim par Latvijas grafiku nebija nekādas informācijas.

Latvijas mākslas dzīvē skaists notikums ir albuma „*Latvijas glezniecība. Kronētā ikona.100*” (2005) iznākšana. Ideja par izdevumu pieder apgāda galvenajam redaktoram Pēterim Apinim.

Glezniecība ir joma, kas 20.gadsimta gaitā kopš Rīgas pilsētas mākslas skolas pastāvēšanas un Latvijas Mākslas akadēmijas nodibināšanās līdz pat neatkarības atjaunošanai, ir dominējoša. Glezniecībā visos laikos pastāvējusi vissīvākā konkurence un dinastiju pēctecība.

Albuma sākotnējā koncepcija ir saistīta ar jēdzienu „kronētā ikona” – ar priekšstatu par vērtībām. Kronēšanai 17.gadsimtā pāvesta ieceltā komisija ieteica tēlus, kas ir pietiekami seni, kas būtu svarīgu vēsturisku notikumu liecinieki, kas būtu pazīstami ne tikai tuvākajā apkaimē, bet kurus godātu visa tauta. Par albumā iekļauto darbu izvēli albuma sastādītāja, mākslas zinātniece Anita Vanaga atklāj, ka tie ir darbi, kas atrodas muzejā un suģestējuši skatītājus vairākās paaudzēs, vai kurus paši mākslinieki ir atzinuši par radošās prakses virsotnēm un novēlējuši saviem bērniem cerībā, ka darbs paliks ģimenē kā dzimtas dārgums. Piemēram, Jāzepa Grosvalda, Induļa Zariņa, Jaņa Rozentāla un Jura Baklāna darbi). Albumā iekļauti darbi, kas ir ieguvuši dažādas balvas, piemēram, Augusts Annuss, Barbara Gaile, Aleksandrs Stankevičs), vai kuri ir piedzīvojuši vislielāko publicitāti, taču līdz ar

atpazīstamību saglabājuši savu noslēpumu. Šeit var minēt Niklāva Strukes gleznu „Cilvēks, kas ieiet istabā” (44, 9.lpp.).

Īpašu vietu kronēto ikonu reģistra veidošanā ieņem gleznas ar leģendu, kur nepārspēts ir Roberts Tillbergs ar savu bumbisma paraugu. 1919.gadā par Latvijas Nacionālā mākslas muzeja (LNMM) direktoru ieceļ Vilhelmu Purvīti. Pirmais pasaules karš vēl nebija beidzies, kas latviešu mākslinieki savās radošajās izpausmēs sāka meklēt jaunus ceļus. Arī muzejā sākās jauni laiki. 1920.gadā LNMM tiek rīkota līdz šim vēl nepazīstamas Rīgas mākslinieku grupas kubistiska stila izstāde. Roberts Tillbergs, uzzinājis par šo izstādi un vēl tādu faktu, ka muzeja direktors Vilhelms Purvītis no šīs izstādes muzeja kolekcijai iegādājies sešas gleznas, organizē Rīgas Latviešu biedrības (RLB) namā pretizstādi. Uz šīs izstādes atklāšanu tika aicināti arī visi Rīgas mākslinieku grupas biedri. Taču tā bija provokācija – izstādīto darbu publiska apsmiešana. Jauno stilu iesauca par „bumbismu” (1, 37.lpp.).

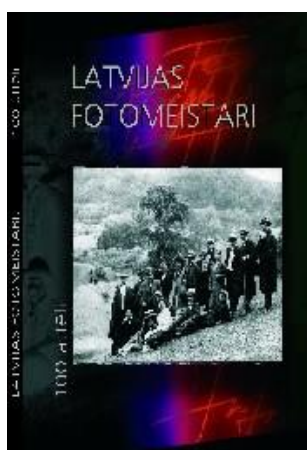
Raksturojot albuma specifiku, A. Vanaga atzīmē, ka ar šo albumu tiek pieteikta un publiskā apritē iesaistīta izcila Latvijas glezniecības kolekcija, kuru ir veidojis bioloģijas zinātnu doktors, ārsts un mākslas kolekcionārs Guntis Belēvičs (1958). No viņa kolekcijas ir paņēmi 33 darbi, daudzi no tiem publicēti pirmo reizi.

Albumā izmantotas gleznas no Latvijas Nacionālā mākslas muzeja, Tukuma muzeja un Madonas muzeja kolekcijām, kā arī no vairākām privātkolekcijām.

Vislabāk glezniecības albuma noskaņas raksturo Anita Vanaga:

„Taču pastāv kas vairāk par atsevišķiem darbiem. Tā ir pati glezniecības melodija, kas iet cauri 20.gadsimtam ar savu krāsu, žanru un stilu polifoniju, ko var atskaņot orķestris. Attēlu digitālā apstrāde rāda, ka pilns smeķis ir Ģedertam Eliasam, Leo Svempam un Indulim Zariņam. Bet glezniecību var reducēt līdz vienai instrumenta tonalitātei, kā to redzam Ivara Heinrihsona darbos. Galu galā glezniecības melodiņu var nobungot arī uz sliedes – pēc objektīviem datiem uz 99 gleznotājiem Latvijā ir viens antigleznotājs. Visiem vietas diezgan, ja ne šajā, tad nākamajā simtņiekā, ko arī novēlu Pēterim Apinim” (74, 124.lpp.).

Fotogrāfijas brīnumu lādīti mēģināja atvērt seno kultūru zintnieki un pat dižais Leonardo da Vinči. Iespējams, ka cilvēces nojausma par fotogrāfijas esamību radīja nostāstus

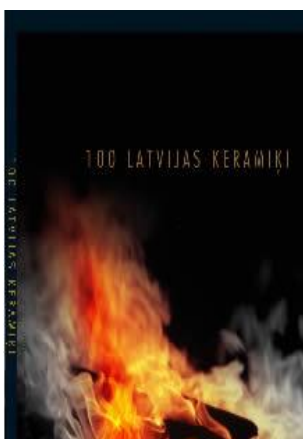
par spoguļa spēju ieraudzīt klātneesošas lietas vai notikumus. Fotogrāfijas lietošanas iespēja pēc būtības izraisīja pašu ievērojamāko tehnoloģisko revolūciju civilizācijas vēsturē. Neviena digitālo komunikāciju impērija nevarētu rasties, ja šajā pasaulē nebūtu fotogrāfijas. Civilizācijas vēsturi jau divus gadsimtus mēs paši uztveram kā hronoloģiski sakārtotu ilustrāciju kopumu. Tas attiecas arī uz to pasaules daļu, ko mēs atpazīstam ar vārdu *Latvija*.

Fotogrāfijas līdzdalība sevis apskatīšanā un sevis izzināšanā ir pašsaprotama mūsu dzīves daļa. Jebkurā darbības jomā kāds sasniedz neparastāku rezultātu. Fotogrāfijā tas izpaužas kā spēja un māka ieraudzīt.

Albums „*Latvijas fotomeistari. 100 attēli*” (2001) atklāj Latvijas fotogrāfijas vēsturi līdz pat mūsdienām, daudzveidību izpausmes formās, krāsā un tehnikā. Grāmatas izdošanā izmantoti 100 Latvijas fotogrāfu oriģināldarbi, kā arī izmantoti Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja, Latvijas Fotogrāfijas muzeja, Valsts Mākslas muzeja un Pētera Korsaka personiskā arhīva materiāli. Šie simts attēli stāsta par latviešu skatīšanās mākslu, pasaules izjūtu, par spēju ieraudzīt skaisto, nežēlīgo un pārsteidzošo (18, 63.lpp.).

Grāmata izdota četrās valodās: latviešu, krievu, angļu un japāņu.

Nozīmīgs notikums Latvijas kultūrā ir grāmatas „*100 Latvijas keramiķi*” (2002)

izdošana. Bijusī kultūras ministre Karīna Pētersone atzina, ka šis izdevums ir apliecinājums tam, ka viena no Latvijas lielākajām bagātībām ir profesionāli cilvēki mākslinieki, kuri ar savu darbu mēģina tulkot tautas dvēseli (24, 5.lpp.).

Grāmatā izmantoti Jasmuižā, Rīgas Dekorātīvi lietišķās mākslas muzejā, Latvijas Mākslas akadēmijas informācijas centrā un privātkolekcijās glabātie keramikas šedevri.

Grāmatas sastādītājs un tekstu autors Imants Klīdzējs (1956) par savu darbu saka:

„Grāmatā esmu mēģinājis tvert keramikas mirkli, fantastiskumu gaismā, pustumsā vai saules atspīdumos, un tur iekšā ir viss latviešu mentalitātei svarīgākais. Tā iekšējā gara pasaule, ko nedrīkstam noklusēt. Jāpiekrīt domai, ka latviešu keramikai ir divas dzīves: viena, kas to saista ar Eiropu un visu pasauli, otra – neviltoti zemnieciskā, ko pat neļaujamies vārdos izteikt. Un ir burvīgi, ka varam abas dzīves salikt kopā, dabūt tādas skaistas lietas un rādīt pasaulei” (24, 5.lpp.).

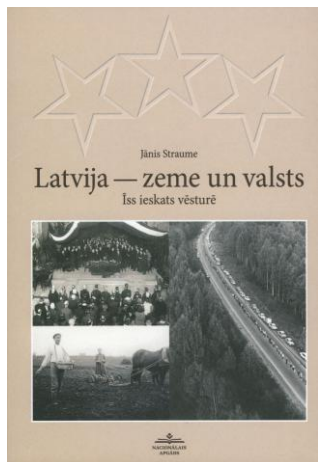
Grāmatas „*100 Latvijas keramiķi*” atvēršanas svētkos Porcelāna muzejā apgāda galvenais redaktors Pēteris Apinis novērtēja Imanta Klīdzēja paveikto:

„Es ārkārtīgi augstu vērtēju ne tikai viņa fantastisko darbu, pietāti pret šo zemi, profesiju, Latvijas mākslu, bet arī vienkāršību, sevis neizrādīšanu. Un šodien patiesībā esam atnākuši sveikt Klīdzēja kungu par to, ka viņš Latvijas keramikai devis leģendu un vizuālo izpausmi” (24, 5.lpp.).

4.3. Dažāda satura grāmatas

Šajā apakšnodalā apkopota informācija par dažāda satura grāmatām. Apgāds ir izdevis aptuveni 20 dažāda satura grāmatas.

Vispirms trīs grāmatas par Latvijas vēsturi, kuru autors ir ārsts un politiķis, vairāku

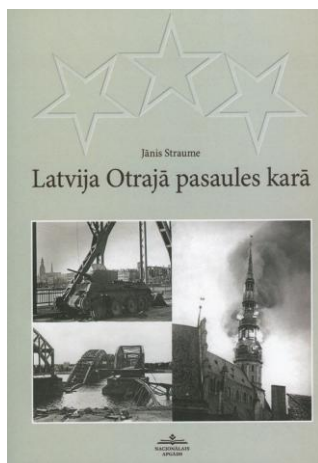

Saeimu deputāts Jānis Straume (1962). Viena no tām – „*Latvija - zeme un valsts*” (2007), kurā vienkāršā un saprotamā valodā, papildinot ar ilustrācijām, izklāstīta Latvijas vēsture no vissenākajiem laikiem līdz atmodai.

Šī grāmata izdota arī krievu, angļu un vācu valodā.

No grāmatas „*Latvija - zeme un valsts*” ir izdalītas divas šaurākas tēmas, kuras atspoguļo Jāņa Straumes grāmatas „*Latvija Otrajā pasaules karā*” (2007) un „*Aizmirstais karš. Latviešu pretošanās krievu un vācu okupācijai*” (2007) (70, 2.lpp.).

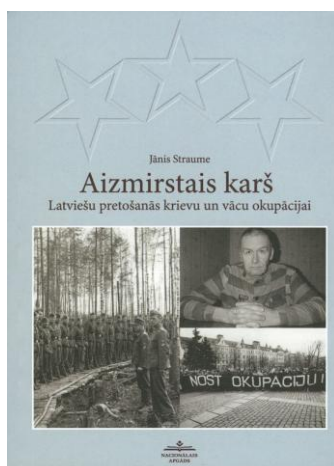
Visām trīs grāmatām vienojošs elements ir vienādas ilustrācijas un daļēji vienādie

teksti autora variantā. Grāmata „*Latvija Otrajā pasaules karā*” ir neliels pārstāsts par smagāko posmu Latvijas vēsturē – 20.gadsimta 40.gadiem, kad Latvija uz piecdesmit gadiem zaudēja savu neatkarību, nonāca zem komunistu un nacistu smagā jūgā. Otrā pasaules kara laikā Latvija zaudēja trešdaļu iedzīvotāju, kuri tika iznīcināti vai aizbēga no okupantiem vai arī krita dažādās frontēs. Padomju un vācu okupanti saspridzināja, nopostīja un izzaga Latviju, nobendēja un aizveda gūstā Latvijas iedzīvotājus. Autors uzsver, ka mums ir jāpēta savas zemes vēsture, lai mēs varētu

piedot pagājušo un kļūt par brīviem cilvēkiem sirdī un garā (70, 2.lpp.).

20.gadsimts Latvijai bija smags laika posms. Latvija tika okupēta trīs reizes – 1940.gada 17.jūnijā Latviju okupēja Padomju Savienība, 1941.gadā – fašistiskā Vācija, 1944.gadā – atkal Padomju Savienība. Par to, kā latvieši pretojās visām varām un cīnījās par

brīvu un neatkarīgu Latviju, stāstīts Jāņa Straumes otrajā grāmatā „*Aizmirstais karš. Latviešu pretošanās krievu un vācu okupācijai*”.

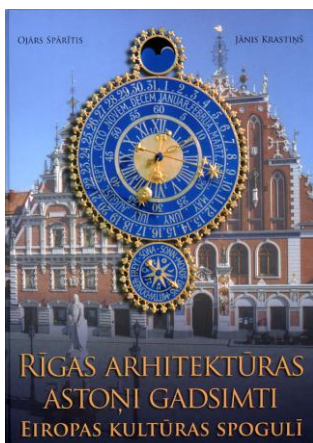
Abas varas ne tikai okupēja mazo Latviju, bet centās pārkrievot un arī pārvācot latviešus. Visus, kuri pretojās un nebija ar mieru pakļauties šiem centieniem, nošāva vai ieslodzīja koncentrācijas nometnēs. Bija jāaizmirst sarkanbaltsarkanais karogs un himna „Dievs, svētī Latviju!”.

Lai arī kāda armija bija okupējusi Latviju, lai kādi ienaidnieki apkaroja katru brīvo domu, latvieši nekad nezaudēja ticību brīvībai. Latvieši ķērās pie ieročiem, cīnījās ar disidentu metodēm, taču visos laikos dziedāja dziesmas, stāstīja par okupantiem anekdotes un centās atbrīvoties no svešā jūga.

Autors Jānis Straume veltījis šo grāmatu visu to latviešu piemiņai, kurus nogalināja krievu un vācu okupanti (70, 2.lpp.). J. Straumes vēstures koncepts balstās uz tēzi, ka latvieši pretojās gan PSRS, gan Vācijas okupācijai. Šī brošūra ir pilnīgi pretēja Visvalža Lāča konceptam, ka SS leģionāri Latvijas neatkarības idejas nesēji. Pēc grāmatas autora J. Straumes domām, Latvijas neatkarības idejas nesēji ir Latvijas Centrālā padome, kurelieši un mežabrāļi, nevis SS leģionāri.

Grāmata tulkota angļu, vācu un krievu valodā.

Bagātīgi ilustrētā mākslas vēstures profesoru Ojāra Spārīša (1955) un Jāņa Krastiņa (1955) grāmata „Rīgas arhitektūras astoņi gadsimti Eiropas kultūras spogulī” (2005) ir vairāku gadu laikā īstenotā starptautiska pētnieciska projekta un fotoekspedīciju rezultāts.

Autori Rīgas izaugsmi vērtē Eiropas kontekstā un Latvijas galvaspilsētas arhitektūru redz attīstāmos paralēli pasaules celtniecības sasniegumiem.

Grāmatā atrodama īsa, konspektīva informācija par būtiskākajām stilistikajām parādībām Rīgas arhitektūrā, sākot no romānikas līdz mūsdienām. Pirmajā nodaļā „arhitektūras stili un stilu sistēmas” sniegts īss ieskats pasaules arhitektūras vēsturē. Pārējās nodaļās autori pievērsušies Rīgas arhitektūrai, sākot ar Rīgas viduslaiku celtnēm, pilsētas aizsargmūri, baznīcām, pilīm, pieminot arī retos skulpturālos veidojumus. Parādītas arī Vecrīgas sabiedriskās un dzīvojamās ēkas, to manierisma un baroka portāli. Laika posmā pēc vaļņu nojaukšanas liela uzmanība pievērsta eklektismam, jūgendstilam un tā novirzieniem. Grāmatā ievietots plašs materiāls par funkcionālisma periodu, raksturots neoeklektisms, šo stilu nozīmīgākie pieminekļi un ansambļi, sociālistiskais reālisms un pēdējie modernās arhitektūras paraugi, akcentējot laikmeta liecības. Piemēram, Saules akmens, Tērbatas ielas tirdzniecības centrs u.c.

Izdevumam pievienota arhitektūras terminu vārdnīca, personu rādītājs un tulkojums angļu un krievu valodā.

Viens no grāmatas autoriem, Ojārs Spārītis, par šo grāmatu saka:

„Šī grāmata ir vizuāli tverams pierādījums Rīgas arhitektūras stilistikajam unisonam ar pasaules arhitektūras konstrukciju un formu evolūcijas gaitā radušos identitāti uz līdzības, tuvības vai paralēlisma pamata. Grāmatas atslēga – rīdzinieka lepnums par savas pilsētas

kultūras unikalitāti pasaules mērogā un optimisms par tās prasmi, iesaļojot devītajā Rīgas vēstures gadsimtā, saglabāt un attīstīt tās bagāto, neparasto un visai Eiropai raksturīgo arhitektūras mantojumu.” (39, 99.lpp.).

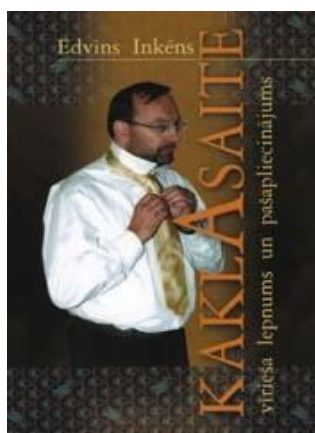
/Ojārs Spārītis/

Grāmata tapusi sadarbībā ar fotogrāfiem- Paulu Mārtu (*Mahrt*, Vācija) un Romvaldu Salcēviču (Latvija), attēlu kolekcija papildināta arī ar teksta autoru fotogrāfijām. Finansiāli kopdarbu ir atbalstījušas sabiedriskas institūcijas Vācijā – Baltijas jūras akadēmija (*Ostsee-Academie*) Lībekā, Kurta un Margas Mollgārdu fonds (*Kurt und Marga Mollgaard Stiftung*) Vācijā, Rīgas dome un VKKF Latvijā.

Pasaule reiz tā iekārtota, ka cilvēks aiz gara laika, garlaicības, vai par kaut ko īpaši piedomājot, izdomā dažādas īpatnējas lietas. Par tādu īpatnēju lietu savulaik nodēvēja arī 17.gadsimta horvātu karavīru kakla apsēju kravati, kas līdz mūsdienām transformējies kaklauriņā, tauriņā, kaklasaitē un akcentē lietišķa vīrieša koptēlu.

Mūsdienās izplatītākais kravates atvasinājums kaklasaite ir ikdienas rota gandrīz ikvienam vīrietim, kurš valkā uzvalku. Kaklasaite ir vīrieša pašcieņas izpausme un tas ir vienīgais mūžsenais vīrieša aksesuārs. Vīrietis to nēsā ar pašcieņu, dažkārt pat ar lepnumu, īpaši, ja kaklasaite ir no laba materiāla un ar izmeklētu zīmējumu. 20.gadsimta beigās un 21.gadsimta sākumā ir izveidojusies kaklasaišu kultūra. Kaklasaites nēsāšana no aprūtinošas nepieciešamības ir kļuvusi par baudu. Tā izpaužas kā pilnīgas formas mezglu meklējumi, kas atbilstu krekla apkaklītei, un būtu saskaņoti ar kreklu un žaketi. 21.gadsimta sākumā vīrietis nēsā kaklasaiti ar patiku, stila izjūtu un eleganci. Kaklasaite nav iedomājama bez korekta, situācijai atbilstoša mezgla. Mezgla siešanas standarta pamatā ir pilnīga precizitāte – mezglam jābūt atbilstošam kaklasaites materiālam un nevainojamam pēc formas, saskaņotam ar apkaklīti, jāharmonē ar visu kopējo apģērbu. Vīrieša stilu un eleganci veido pareizi pieskaņota kaklasaite, jo tā ir acīmredzamā vīrieša vizītkarte.

Edvīns Inkēns (1958) grāmatā „*Kaklasaite – vīrieša lepnums un pašapliecinājums*” (2002) raksturo šlipes, tauriņus, prievītes, lakatiņus un šalles, kādas vīrietim būtu piedienīgi

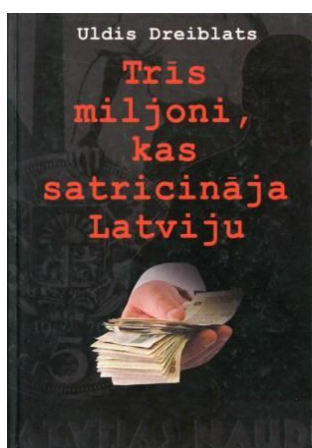
nēsāt. Savai grāmatai E. Inkēns izmantojis vācu ievērojamā kaklasaišu zinātāja Mihaela Adamsa (*Michael Adam*) informāciju par mezglu siešanu un A. Kuzņecovas (1942) grāmatu „*Lietišķās sadarbības etiķete*” (2000).

Grāmatas titullapā rakstnieka Onorē de Balzaka (1799-1850) citāts raksturo vīrieti, kurš nēsā kaklasaiti:

*„Vīrietis ir tik daudz vērts,
cik viņa kaklasaite –*

*tas ir viņš pats, ar to viņš piesedz savu būtību,
tajā izpaužas viņa gars” (84, 7.lpp.).*

/Onorē de Balzaks/

Žurnālista Ulda Dreiblata (1960) grāmata „*Trīs miljoni, kas satricināja Latviju*”

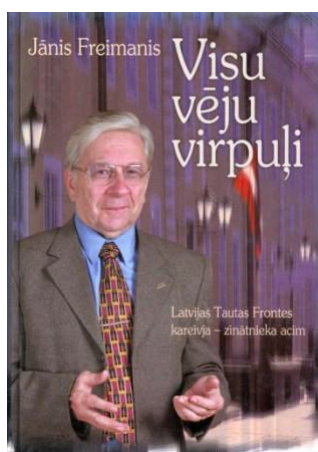
(2002) ir laikabiedra un vēsturnieka skats uz 1997.- 1998.gada skandālu – „Latvenergo” triju miljonu latu nozagšanu, ko noorganizēja Latvija politiskā elite.

Šis skandāls ne vien satricināja Latvijas sabiedrību, bet arī parādīja tās vājumu – augstās amatpersonas, kuras bija atbildīgas par triju miljonu lietas pieļaušanu, joprojām atrodas politiskajā elitē, lai gan demokrātiskā sabiedrībā tām būtu jānoiet no politiskās skatuves. Vainīgās personas sodu nav saņēmušas, pazudusī nauda tā arī nav atrasta. Trīs miljonu lietas izmeklēšanas neveiksme atstāja būtisku

iespaidu uz nākamajiem četriem gadiem, nostiprinot sabiedrībā nesodāmības apziņu un pārliecinot politiķus, ka ar sabiedrisko domu var nerēķināties, pierādot, ka Latvijas sabiedrības vairākums neizprot dažādu finansu mahināciju sarežģītos mehānismus.

Tieši šī korupcijas straujā tālākattīstība, kas sākās ar „Latvenergo” trīs miljonu lietas izmeklēšanas izgāšanu, nosaka U. Dreiblata grāmatas aktualitāti. Trīs miljonu darījuma shēmas veidotājiem kādu brīdi šķitis, ka viņi šajā valstī ir visgudrākie, visvarenākie, uz kuriem likums neattiecas. Atjaunotās Latvijas pastāvēšanas gados ik pa brīdim ir parādījušies ietekmīgi cilvēki ar lielām ambīcijām. Daži no viņiem pie varas nonākuši demokrātiskā ceļā, daži mācējuši veikli tikt pie bagātības, darbojoties biznesā, tāpēc viņiem licies, ka citi nezina valsts labklājības formulu un nesaprot ekonomikas attīstības principus, ir pārāk neizlēmīgi, tūlīgi un zaglīgi (71, 23.lpp.).

Par Latvijai nozīmīgu laiku – Atmodas gadiem ir izdota Jāņa Freimaņa (1935-2006) grāmata „*Visu vēju virpuļi*” (2002) ar apakšvirsrakstu „*LTF kareivja – zinātnieka acīm*” Jānis

Freimanis bija ķīmiķis un aktīvs publicists. Savā grāmatā viņš izcēlis grupas „Helsinki-86”, Vides aizsardzības kluba īpašo nozīmi Atmodas sākumā.

Memuāriem autors devis pretenciozu nosaukumu, kas radās laikā, kad darbs pie tiem bija jau pabeigts. Autors, tāpat kā visi Latvijas iedzīvotāji, tika ierauti triju okupāciju vēju virpulī. Tad nāca trešās atmodas vēji, pēc tam neatkarīgās Latvijas vēji, kas zinātnei izrādījās iznīcinošs orkāns (16, 5.lpp.).

No saviem privātajiem memuāriem J. Freimanis konspektīvi atlasījis faktus, kas politiski raksturo visus 47 piedzīvotos gadus pirms Atmodas. Autors vēlreiz pamatīgi pārskatījis visus Latvijas Tautas Frontes (LTF) un Latvijas Republikas Augstākās Padomes (LR AP) laika personiskos pierakstus, lai maksimāli korekti restaurētu faktus un notikumu precīzus datumus. Autors uzsver, ka šie memuāri nav pilnīgi un neatspoguļo visu tolaik notikušo. Savu grāmatu autors veidojis memuāru formā, tāpēc tajā atspoguļoti notikumi, kuros pats personiski piedalījies. Memuāri neizbēgami ir subjektīva notikumu interpretācija, tāpēc J. Freimanis nepretendē uz vēsturisku faktu paliekošu un neapstrīdamu vērtējumu.

Daži būtiski citāti no Jāņa Freimaņa biezās, gudrās un ilustrācijām bagātās grāmatas:
„Latvija pirmām kārtām ir latviešu valsts!”
„...manī allaž instinktīvu neuzticību izraisījuši cilvēki, kuri skaļi klaigā un pārāk bieži bārsta pareizas nacionālas frāzes. Manuprāt, nacionālās jūtas nav nekas tāds, ar ko iet māžoties uz tirgus laukuma” (37, 11.lpp.).

Visskanīgākajā novadā – Latgalē folkloras vākšana aizsākās daudz vēlāk un sarežģītāk nekā citās vietās Latvijā. Pirmie folkloras vācēji bija Garīgā semināra audzēkņi, kas bija ieguvuši labu izglītību un izpratni par folkloras nozīmi. Kad Anna Bērzkalne 1925.gadā dibināja Latviešu folkloras krātuvi (LFK), galvenā doma bija apgūt tos pagastus, kuros nebija pierakstīta neviena dziesma. Bija paredzēts, ka vācēji būs vietējie iedzīvotāji, kas pārzina situāciju un cilvēkus, kā arī skolu audzēkņi, kurus organizēs un vadīs aizrautīgi skolotāji.

Meklējot faktiem bagātus pagātnes faktus par Rēzeknes novada un Feimaņu draudzes vēsturi, Guļānu ciema iedzīvotāja Silvija Asare Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta Latviešu folkloras krātuvē atrada kaudzīti skolnieciski akurātā rokrakstā aizpildītu burtnīcu ar Feimaņu un Silajāņu pagastos pierakstītām tautasdziesmām un pasakām. Atradums liecināja par uzdevumu, ko ar pavisam pieauguša cilvēka misijas un pienākuma apziņu veicis burtnīcu īpašnieks Antons Kokalis. Visas burtnīcas no viena gala līdz otram galam ir pierakstītas ar Feimaņu un Silajāņu pagastu iedzīvotāju, vispirms jau ar paša rakstītāja radnieku teiktām tautasdziesmām un pasakām, kurām pievienotas arī citu novadnieku atmiņā uzglabātās pasakas, nostāsti un leģendas.

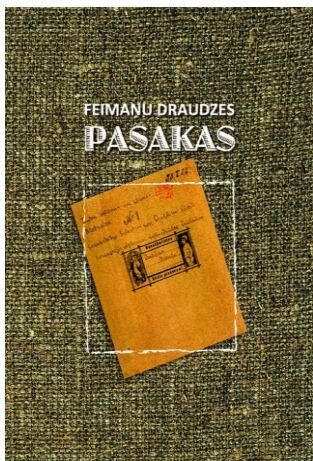
1926.gada rudenī un 1927.gada pavasarī Antons Kokalis veltīja stundas, dienas, nedēļas un mēnešus gara mantu vākšanai. Vispirms viņš apstaigāja savas dzimtas piederīgos, kuri Silajāņu un Feimaņu apkārtnē dzīvoja dažādās sētās, ieklausījās teicēju balsīs un centās viņus pārliecināt par darāmā nopietnību un nepieciešamību ikdienas darbu steigā rastā pauzē uzticēt papīram to, kas saglabājies cilvēku atmiņā jau kopš bērnības.

No LFK rosinātās tautas dziesmu un pasaku vācēju kustības vēstures zināms, ka par šo brīvprātīgo akciju valsts neko nemaksāja. Vienīgi Latgalē, kura, salīdzinot ar Kurzemi,

Vidzemi un Zemgali, bija ekonomiski trūcīgāks novads, folkloras vākšanai valsts bija paredzējusi nelielu samaksu, kas motivēja centīgākai attieksmei pret darāmo darbu. Zīmīga laikmeta liecība ir jaunā Aglonas ģimnāzista personību raksturojošs dokuments – ieraksts folkloras materiālu pierakstu burtnīcas beigās, kurā Antons Kokalis rezumējoši paziņo sava darba saņēmējiem, ka vākums ir mērāms 81 000 burtos un pēc šīs formulas aprēķināta, viņam pienākas atbilstoša atlīdzība.

Pašreizējais kurzemnieks Vitālijs Kokalis paveicis ļoti svētīgu darbu, publicējot sava tēvoča Antona Kokaļa 100.dzimšanas dienā viņa agrā jaunībā rūpīgi vāktos materiālus krājumā ar nosaukumu „*Feimaņu draudzes pasakas*” (2009) (98, 214.-217.lpp.).

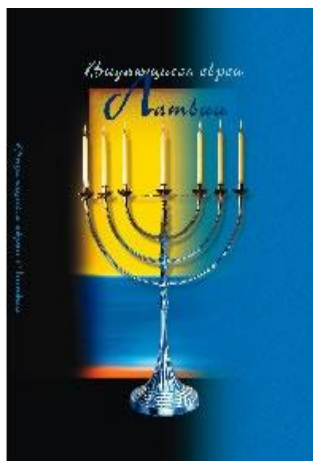
Pirmo reizi ir publicēts folkloras krājums, neko nekārtojot un nerediģējot, ar visiem paskaidrojumiem un pavadvēstulēm. Antona Kokaļa veiktajam darbam ir sava – Latvijas kultūras un sava novada vēstures, etnogrāfijas, folkloristikas, valodniecības un literatūras nezūdoša vērtība.

A.Kokaļa savākie teicēju folkloras materiāli sniedz bagātīgu priekšstatu par Feimaņu draudzes izloksnes raksturīgākajām īpatnībām, par tās kopīgajām un atšķirīgajām iezīmēs ar latgaliešu rakstu valodas pašreizējo normu, kā arī parāda saskarsmi ar latgaliešu virsdialektālo normu pieraksta izdarīšanas laikā (1927). Minētie materiāli varētu tikt izmantoti gan kā vērtīgs bijušā Silajāņu pagasta Feimaņu draudzes izloksnes turpmākas un dziļākas izpētes avots, gan arī kā pašreizējās latgaliešu rakstu valodas tradīcijas stiprināšanas instruments (98, 214.-217.lpp.).

Krājumu ieteicams izmantot Latgales skolotājiem, kas vēlētos savās literatūras un kultūras vēstures stundās papildināt skolēnu zināšanas par sava novada folkloru, kā arī pārējiem interesentiem.

Pēc Gunta Ulmaņa fonda iniciatīvas izdota grāmata „*Izcilas ebreju personības Latvijā*” (2003), kurā apkopoti 100 dažādu ievērojamu Latvijas

ebreju dzīves stāsti. Grāmata ir informatīvs izdevums latviešu, krievu un angļu valodā. Tā izdota ar ASV vēstniecības sabiedrisko attiecību departamenta atbalstu no ASV valdības demokrātijas programmas līdzekļiem. Grāmatā ir raksti par aizsaulē aizgājušām personām, gan arī par pazīstamiem mūsu laikabiedriem. Piemēram, par starptautiskās sabiedriskās organizācijas „Baltijas forums” analītiskā centra vadītāju Ābramu Kļeckinu, operdziedātāju Inesi Galanti, A/S „Dzintars” prezidentu Iļju Gerčikovu, „Liepājas

Metalurga” līdzīpašnieku, Latvijas Hokeja federācijas prezidentu Kirovu Lipmanu, partijas „Jaunais laiks” valdes locekli un ģenerāļsekretāru Grigoriju Krupņikovu, Sabiedrības integrācijas fonda padomes priekšsēdētāju Solu Normanu Bukinholtu, 8.Saeimas deputātu Jakovu Plineru u.c.

Šīs grāmatas īpašo vietu citu jaunizdoto grāmatu vidū nosaka trīs apstākļi. Pirmkārt, šis ir pirmais šāda tipa izdevums Latvijā, kaut gan Rietumu valstīs tāda veida grāmatas ir ļoti izplatītas. Otrkārt, šis pagaidām ir vienīgais izdevums par izciliem Latvijā dzīvojošo minoritāšu pārstāvjiem, kuri nes pasaulē mūsu valsts vārdu un piesaista plašu lasītāju loku. Treškārt, zīmīgi, ka grāmata vienlaicīgi tika izdota trīs (latviešu, angļu un krievu) valodās, kas pagaidām nav plaši izplatīta parādība Latvijā (90, 195.-196.lpp.).

Grāmata ir lieliski noformēta un ilustrēta. Vāka veidošanā izmantoti tādi pasaulē plaši pazīstamu ebreju mākslinieku kā M. Rotko un H. Risina darbi.

Biogrāfijas izdevumā ir izvietotas pēc hronoloģiskā principa – saskaņā ar aprakstīto personu dzimšanas gadiem.

Grāmatas ievadā „Latvieša stāsts par izciliem Latvijas ebrejiem” projekta vadītājs P. Apinis raksta, ka viņa pētījuma mērķis bija atrast cilvēkus, kuri tiešām daudz devuši pasaulei un Latvijai, kuru dzīve un darbība zelta burtiem ierakstīta pasaules vēsturē. Grāmatā ir iekļautas personības, kuras lielākā vai mazākā mērā ir saistītas ar Latviju, nes pasaulē mūsu valsts vārdu. Pēc dažādu socioloģisko aptauju rezultātiem vispazīstamākais Latvijas pārstāvis pasaulē ir Mihails Tāls (1936-1992) – astotais pasaules čempions šahā. Latvija ir devusi izcilus ebreju māksliniekus (N. Aronsons, M. Rotko, H. Risins), rakstniekus (J. Tiņanovs, M. Razumnijs), filozofus (J. Berlins, M. Vaintrops), režisorus (A. Kacs, Ā. Šapiro), arhitektus, mūziķus, politiķus, žurnālistus un ārstus.

Ar visām grāmatā ievietotajām personām var lepoties ne vien ebreju tauta, bet arī Latvija un visi tās iedzīvotāji (90, 195.-196.lpp.).

Secinājumi

„Nacionālais apgāds” savas pastāvēšanas laikā no 1998.-2010.gadam izdevis medicīnas literatūru, mākslas albumus, albumus par Latviju, par glezniecību, grafiku, fotogrāfiju, kā arī dažāda satura grāmatas.

REZULTĀTI UN DISKUSIJA

Pētījumā analizēta „Nacionālā apgāda” iespiedprodukcija no 1998.gada līdz 2010.gadam.

Teorētiskās un empīriskās bāzes analīzes gaitā tiek risināti galvenie uzdevumi:

1. Skaidrota jēdziena „grāmata” filozofiskā izpratne.
2. Noskaidrots izdoto grāmatu kopējais skaits un nosaukumi.
3. Apzināti izdotās medicīnas literatūras temati (grāmatas pacientiem, grāmatas ģimenes ārstiem sērijā „Ģimenes ārsta bibliotēka”, grāmatas par izciliem ārstiem u.c.).
4. Apzināti mākslas albumu temati (albumi par Latviju, par glezniecību, par fotomeistariem, arhitektūru u.c.)
5. Apzināta dažāda satura grāmatu temati (folkloras krājums „Feimaņu draudzes pasakas”, par Rīgas arhitektūru O. Spārīša un J. Krastiņa grāmata „Rīgas arhitektūras astoņi gadsimti Eiropas kultūras spogulī”, par korupcijas skandālu Ulda Dreiblata grāmata „Trīs miljoni, kas satricināja Latviju” u.c.).

Atšķirībā no „Nacionālā apgāda”, apgādi „Zvaigzne ABC” un „Jumava” ir Latvijā lielākie grāmatu izdevēji. 20 gadu laikā „Jumava” kļuvusi par vienu no lielākajām izdevniecībām Latvijā ar daudzveidīgu grāmatu klāstu - no vienkāršas grāmatas līdz grezniem albumiem, vārdnīcām un enciklopēdijām, vērā ņemamiem tulkojumiem un oriģināldarbiem, ikdienā noderīgai praktiskajai literatūrai, kvalitatīvai profesionālai literatūrai un aizraujošām bērnu grāmatām.

Apgāds „Zvaigzne ABC” kā izdevniecība „Zvaigzne” pastāv jau kopš 1966.gada. Apgāds „Zvaigzne ABC” kā SIA nodibināts un reģistrēts 1993.gada 6.oktobrī. Tas ir lielākais grāmatu izdevējs Latvijā. Apgāds darbojas mācību grāmatu, uzziņu literatūras, bērnu literatūras un daiļliteratūras izdošanā. Kopumā izdotās grāmatas aptver daudzas un dažādas sfēras, piesaistot plašu lasītāju un interesentu loku.

„Nacionālais apgāds” ir samērā jauns apgāds – pastāv tikai 12 gadu un izdod grāmatas šauram interesentu lokam – šajā gadījumā ir divas klientu grupas ar atšķirīgām vajadzībām un vēlmēm:

- ārsti, vidējais medicīnas personāls, augstskolu un koledžu medicīnas studenti, farmakologi, sociālās aprūpes darbinieki u.c.
- mākslas zinātnieki, pasniedzēji, mākslas skolu audzēkņi, LMA studenti, interesenti

Pirmās grupas pārstāvjiem ir padziļināta interese par apgādā izdoto medicīnas literatūru, savukārt, otrās grupas klientus interesē mākslas grāmatas.

SECINĀJUMI

„Nacionālais apgāds” savas pastāvēšanas laikā no 1998.- 2010.gadam izdevis medicīnas literatūru, mākslas albumus, albumus par Latviju, kā arī dažāda satura grāmatas.

Kā liecina izdoto grāmatu sastādītā bibliogrāfija, laika posmā no 1998.-2010.gadam „Nacionālais apgāds” izdevis kopskaitā 230 grāmatas, t.sk. 136 medicīnas tēmai veltītas grāmatas, 55 albumus un 39 dažāda satura izdevumus.

Pētījuma gaitā iegūtie rezultāti liecina, ka „Nacionālais apgāds” ir izdevis grāmatas atkārtotos un pārstrādātos izdevumos, kā ir arī vairāki autori, kuru dažādu nosaukumu grāmatas ir izdotas vairākas reizes.

Par labākajām un nozīmīgākajām izdotajām medicīnas grāmatām uzskatāmas tās grāmatas, kas izdotas vairākos atkārtotos un pārstrādātos izdevumos. Šāda situācija liecina par to, ka „Nacionālais apgāds” izdevis kādu grāmatu pirmo reizi kā ļoti aktuālu un kvalitatīvu izdevumu, un, pēc kāda laika, ņemot vērā grāmatas saturisko vērtību un kvalitāti, grāmata tiek izdota atkārtotā metienā. Piemēram, Latvijā popularitāti ārstu un farmaceitu vidū ieguvuši „Nacionālā apgādā” izdotie zāļu katalogi „Zāļu rokasgrāmata”. „Zāļu rokasgrāmata” ir Latvijas Republikā reģistrēto un reģistrācijai iesniegto, kā arī lietošanai ar speciālām atļaujām ievesto ārstniecības līdzekļu anotāciju krājums. Iepriekšējie izdevumi (1999, 2000, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007) tradicionālajā stilā – lakoniski, atbilstoši zāļu apraksta sadaļām sniegta svarīgākā informācija par preparātu.

Veicot pētījuma uzdevumus, meklēju apstiprinājumu hipotēzei. Pētījumā izvirzītā hipotēze un secinājumi, kas to apstiprina, ir šāda:

„Nacionālais apgāds” savas pastāvēšanas laikā no 1998.-2010.gadam izdevis virkni kvalitatīva satura medicīnas grāmatu, kas sekmē medicīnas rakstītā vārda izplatību atbilstošām mērķauditorijām (praktizējošiem ārstiem, medicīnas māsām, medicīnas augstskolu un koledžu studentiem, ģimenes ārstiem, pacientiem u.c.).

IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

- 1.Ansone, Elita.** Kubisms un bumbisms : [Valsts mākslas muzejā "Rīgas mākslinieku grupas" (1919-1940) izstāde]. *Lauku Avīze*, Nr.26, 2002, 15.febr., 37.lpp. ISSN 1407-3331. (Mājas viesis)
- 2.Apinis, Pēteris.** Kā uzrakstīt savu Sanmikelu: [Par darbu pie grām. „Cilvēks. Anatomija, fizioloģija, patoloģijas pamati”: Stāsta ārsts, 6.Saeimas deputāts.]. *Aptiekāra Padoms*, 1998, Nr. 9.-11.lpp.
- 3.Apinis, Pēteris.** Latvijas ārsti un pacienti globalizācijas laikmetā. Rīga: Nacionālais apgāds, 2007, 126 lpp. ISBN 9789984263427
- 4.Apinis, Pēteris.** Personīga, valstiski nozīmīga dižgrāmata: [saruna ar enciklopēdijas „Latvija. Zeme, tauta, valsts” autoru P. Apini]. *Lauku Avīze*, 2000, 6.maijs, 7.lpp. ISSN 1407-3331 (Mājas viesis)
- 5.Apinis, Pēteris.** 100 Latvijas personību - arī angļu valodā : [saruna ar grām. „100 Latvijas personību” aut., sast.: sakarā ar grām. angļu val. „A Hundred Great Latvians” klajā nākšanu]. *Latvijas Avīze*, Nr.307, 2006, 10.nov., 28.lpp. ISSN 1691-1229
- 6.Apinis, Pēteris, Juris, Salaks, Velta Pozņaka.** Medicīnas grāmatniecība Latvijā un Baltijā 1990.-2010.gadā. *No : Acta medico-historica Rigensia* : rakstu krājums. Rīga: P.Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs, Medicīnas vēstures institūts. 2010. 9.sēj. ISSN 1022-8012
- 7.Apotheca = АΠΟΘΗΚΗ:** [Valsts zāļu aģentūrā reģistrēto zāļu lietošanas instrukcijas ārstiem un farmaceitiem]. Rīga: VZA: Nacionālais medicīnas apgāds, 2002. 1695 lpp. ISBN 9984260763
- 8.Apīnis, Aleksejs.** Grāmata un latviešu sabiedrība līdz 19.gadsimta vidum. Rīga: Liesma, 1991. 222 lpp. ISBN 5410007387
- 9.Atmiņa un vēsture no antropoloģijas līdz psiholoģijai:** rakstu krājums. Rīga: N.I.M.S., 1998. 138 lpp. ISBN 9984914143

- 10.Avots, Māris.** Latvijas valsts mežu apsaimniekošana starp diviem pasaules kariem : [par Antona Vasiļevska grāmatu "Latvijas valsts mežu apsaimniekošana : 1918-1940"]. *Baltijas Koks*, Nr.2, 2008, febr., 58.lpp. ISSN 1407-6667
- 11.Barisa, Liene.** Latvijas vēsture fotogrāfijās: [par grām. „Latvijas valsts 90 gadu”]. *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, Nr.268, 2008, 15.nov., 7.lpp. ISSN 1407-3463
- 12.Baumane, Kristīne.** Redze un brilles. Rīga : Nacionālais medicīnas apgāds, 2002. 119 lpp. ISBN 9984260666
- 13.Bičevska, Ilze.** Sēlija ir kā neizsmeļama bagātību krātuve: grāmata. „Sēlija”. *Brīvā Daugava*, Nr.101, 2008, 4.sept., 6.lpp. ISSN 1407-9828
- 14.Blythe, Jim.** Mārketings: rokasgrāmata. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004. 284 lpp. ISBN 9984229246
- 15.Branta, Dzidra.** Atmiņas un apcere: [fragm. no Latvijas Ārstu biedrības un Latvijas Dermatovenerologu asoc. godabiedres, medicīnas zinātņu Dr., prof. t.p. nos. grām. : sakarā ar 80.dz.d.]. *Latvijas Ārsti*, Nr.3, 2007, 70.-71.lpp. ISSN 1019-5068
- 16.Briedis, Andris.** Brālis bija Valmierā: [par grāmatu „Visu vēju virpuļi : LTF kareivja - zinātnieka acīm”]. *Liesma*, Nr.159, 2002, 12.okt., 5.lpp.
- 17.Brikere, Inta.** Mūsdienīgi modernais doktors Loders: [par baltvācu izcelsmes medicīnas zinātnieku, prof. Justu Kristiānu fon Loderu (1753-1832)]. *36,6°C Veselīgāk. Saskanīgāk. Gudrāk*, Janv./febr., 2009, 54.-56.lpp. ISSN 1691-1245
- 18.Bučiniece, Sanita.** Grāmatas: [par albumu „Latvijas fotomeistari. 100 attēli”]. *Māksla Plus*, 2001, Nr.5, 63.lpp. ISSN 1407-1886
- 19.Bourdieu, Pierre.** Distinction: a social critique of the judgement of taste. London: Routledge, 1996. 613 p. ISBN 0415045460
- 20.Bourdieu, Pierre.** Praktiskā jēga. Rīga: Omnia Mea, 2004. 396.- 397 lpp. ISBN 9984925099

- 21.Bourdieu, Pierre.** The field of cultural production: essays on art and literature. UK : Polity, 1993. 7. lpp. ISBN 0745609872
- 22.Celma, Jeļena.** Estētika : estētisko ideju vēsture Eiropā : lekciju kurss. Rīga : Zvaigzne ABC, 2000. 90, [1] lpp. ISBN 9984174794
- 23.Čīfs** : profesors Jānis Volkolākovs. [Rīga] : Medicīnas apgāds, 2010. 341, [1] lpp. ISBN 9789984813288 (Ievērojamu ārstu dzīve)
- 24.Daiņa, Īrisa.** Cītus ceļ saulītē, pats palikdams ēnā: [sakarā ar salacgrīvieša Imanta Klīdzēja grām. „100 Latvijas keramiķi” izd. velt. svētkiem Rīgā]. *Auseklis*, Nr.54, 2002, 14.maijs, 5.lpp.
- 25.Derums, Vilis.** Tautas veselība un dziedniecība senajā Baltijā. Rīga : Zinātne. 1978. 244 lpp.
- 26.Divsimt gadu sliekni...** : [par Nac. med. apg. izdoto Jāņa Ozola un Arņa Vīksnas grām. „Rīgas 1.slimnīca”] *Latvijas Ārsti*, 2001, Nr.4, 50.lpp. ISSN 1019-5068
- 27.Epnere, Una.** Brilles vai kontaktlēcas?: [stāsta LU Oftalmoloģijas centra spec., acu ārste, sakarā ar grāmatu „Kontaktlēcas” iznākšanu]. *Lauku Avīze*, Nr.81, 2003, 26.apr., [11.]lpp. ISSN 1407-3331. (Iel. "Mājas vizīte" ; Nr. 21)
- 28.Eko, Umberto.** Rozes vārds: detektīvromāns. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, 2006. 697.lpp. ISBN 9984-623-07-6
- 29.Eko, Umberto.** Virtuālā iztēle: datori sāk mainīt lasīšanu. *Diena*, 2000, 29.dec., 2.lpp. ISSN 1407-1290
- 30.Gadamer, Hans Georg.** Patiesība un metode: filozofiskas hermeneitikas pamatiezīmes. Rīga : Jumava. 1999. 508 lpp. Cilvēks un sabiedrība . ISBN 9984600025
- 31.Gadamer, Hans Georg.** Skaistā aktualitāte: māksla kā spēle, simbols un svētki. Rīga: Zvaigzne ABC, 2002. 53.lpp. ISBN 9984225410 (Mūsdienu domātāji)

- 32.Giddens, Anthony.** Sabiedrības veidošanās. Rīga: AGB, 1999. 399 lpp. Cilvēks un sabiedrība . ISBN 9984916995
- 33.Grantiņa, Ieva.** It kā nebūtu rādīt ļauts? : [par Anitas Vanagas sast. grām. „Latvijas grafika. 100 autori, attēli, gadi”]. *Forums*, Nr.15, 2004, 10./16.apr., 8.lpp. ISSN 1407-9925
- 34.Grāmata topošiem mediķiem** : [par Līgas Aberbergas-Augškalnes grām. „Fizioloģija rehabilitologiem”]. *Latvijas Ārstu Žurnāls*, Nr.1, 2008, janv., 52.lpp. ISSN 1407-3234
- 35.Goldberg, Elkhonon.** Gudrības paradokss: gudrība ar vecumu nāk roku rokā. Rīga: Nacionālais apgāds, 2009. 247 lpp. ISBN 9789984263786
- 36.Gutenbrunner, Christoph.** Rehabilitācija, fizikālā medicīna un dabas dziedniecība. Rīga : Nacionālais apgāds, 2008. 217 lpp. ISBN 9789984263861
- 37.Hermanis, Voldemārs.** Vēju virpuļi un memuāru likmes : [par Jāņa Freimaņa grām. par LTF „Visu vēju virpuļi”]. *Neatkarīgā Rīta Avīze*, Nr.244, 2002, 18.okt., 11.lpp. ISSN 1407-3463. (Iel. „Literatūra un māksla Latvijā”)
- 38.Hlevickis, Juris.** SPA medicīna : veselīgas dzīves principi. Rīga : Medicīnas apgāds, 2007. 95 lpp. ISBN 9789984263045
- 39.Holcmanis, Andrejs.** Rīgas arhitektūras astoņi gadsimti Eiropas kultūras spogulī : [par t.p. nos. Ojāra Spārīša un Jāņa Krastiņa grāmatu]. *Latvijas Architektūra*, Nr.1, 2006, 99.lpp. ISSN 1407-4923
- 40.Iznācis fundamentāls darbs medicīnā!**: [par Pētera Apiņa grām. „Cilvēks. Anatomija, fizioloģija, patoloģijas pamati”]. *Latvijas Ārstu Žurnāls*, Nr. 10, 1998, 48.lpp. ISSN 1407-3234
- 41.Jaunumi grāmatplauktam:** [par Valda Kera grāmatu „Insulta profilakse un ārstēšana” atvēršanas svētkiem]. *Latvijas Ārsti*, Nr.7/8, 2007, 35.lpp. ISSN 1019-5068

- 42.Jaunumi grāmatplauktam:** [par Līgas Aberbergas-Augškalnes un Olgas Koroļovas grāmatu „Fizioloģija ārstiem” atvēršanas svētkiem]. *Latvijas Ārsts*, Nr.7/8, 2007, 35.lpp. ISSN 1019-5068
- 43.Jumeja, Inta.** Ludmilas Vīksnas „Ceļotāja veselības rokasgrāmata”. *Jums, Kolēģi*, Nr.10, 2002, nov., 49.lpp. ISSN 1407-5431
- 44.Kalna, Baiba.** Iznācis Latvijas glezniecībai veltīts albums: [par Anitas Vanagas sast. albumu „Latvijas glezniecība. Kronētā ikona. 100”]. *Izglītība un Kultūra*, Nr.45, 2005, 1.dec., 9.lpp. ISSN 1407-4036
- 45.Kalnciema, Elga.** Onkoloģija māsām. Rīga: Nacionālais medicīnas apgāds, 2002. 159 lpp. ISBN 9984260488
- 46.Kalvelis, Andrejs.** Elektrokardioloģijas pamati. Rīga : Nacionālais apgāds, 2009. 191, [1] lpp. ISBN 9789984264103
- 47.Kamenščikova, Anita.** Grāmata par Latviju: [par Pētera Apiņa sast. grām. „Latvija. Zeme, tauta, valsts”: saruna ar Nac. Med. apgāda direktori A. Kamenščikovu un redaktori M. Šetleri]. *Iespiedgrafika*, Nr.1, 2000, 52.-53.lpp. ISSN 1407-3250
- 48.Karaškēvica, Jautrīte.** Latvijas veselības aprūpes sistēma : organizācija, reforma un mana līdzdalība. Rīga : Medicīnas apgāds, 2010. 231, [1] lpp. ISBN 9789984813318
- 49.Kotler, Philip.** Kotlers par mārketingu: kā radīt, iekarot tirgu un dominēt tajā. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2007, 269 lpp. ISBN 9789984995267
- 50.Krastiņa, Gita.** Ārsta piezīmes vīrietim: [par Ivara Geldnera un Jura Ērenpreisa grām.]. *Jums, Kolēģi*, Nr.6, 2003, 80.lpp. ISSN 1407-5431
- 51.Krastiņa, Gita.** Uzveikt C hepatītu: [par Pētera Apiņa grām. „Uzveikt C hepatītu”]. *Latvijas Ārsts*, Nr.6, 2004, 52.lpp. ISSN 1019-5068
- 52.Krātiņa, Monika.** Homeopātija - vērtīgs instruments zobārstniecībā. Rīga: Meitas un dēli, 2010. 89, [2] lpp. ISBN 9789984490137

- 53.Krūmiņa, Līga.** Grāmata kā kultūras un sociālās vides fenomens. *Bibliotēka un Sabiedrība*. Nr.3, 2002, 6.-26.lpp. ISSN 1407-2157. (Zinātniskie raksti. LU, 646.sēj.)
- 54.Kūle, Maija.** Filozofija: [eksperimentāla mācību grāmata]. Rīga : Zvaigzne ABC, 1998. 656 lpp. ISBN 9984171191
- 55.Latviešu valodas vārdnīca.** Rīga: Avots, 1998. 883 lpp. ISBN 5401010508
- 56.Lācis, Jānis.** Sirds mazspēja. Rīga: Medicīnas apgāds, 2009. 188 lpp. ISBN 9789984813240
- 57.Lazovskis, Ilmārs.** Par grāmatu un to, kas vēlāk būs vēsture: [saruna ar grām. „Klīniskie simptomi un sindromi” aut., prof. I. Lazovski]. *Latvijas Ārstu Žurnāls*, Nr. 4, 1999, 58.-59.lpp. ISSN 1407-3234
- 58.Leiškalne, Anda.** Apinis sūta d... miljonāru Žuravļovu : [par ķirurgam Viktoram Kalnbērzam velt. Pētera Apiņa grāmatas „Operējošais ķirurgs” prezentāciju]. *Vakara Avīze Vakara Ziņas*, Nr.202, 2004, 30.aug., 5.lpp. ISSN 1407-493
- 59.Lejniece, Sandra.** Klīniskā hematoloģija. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 324 lpp., [9] lpp. ISBN 9984262065
- 60.Lejnieks, Jānis.** Akadēmiķis profesors Ojārs Spārītis...: [par grāmatu „Rīgas pieminekļi un dekoratīvā tēlniecība”]. *Latvijas Architektūra*, Nr.4, 2007, 136.lpp. ISSN 1407-4923
- 61.Lewis, Jeff.** Cultural studies: the basics. London: Sage, 2002. 492 lpp. ISBN 0761963251
- 62.Liguts, Viesturs.** Intensīvās terapijas rokasgrāmata. Rīga : Medicīnas apgāds, 2008. 560 lpp. ISBN 9789984813042
- 63.Medicīnas filozofa Mārtiņa Zīles devums beidzot latviski:** [par Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes Iekšējīgo slimību katedras vadītāja prof. Valda Pīrāga iztulkoto latviešu medicīnas filozofa prof. Mārtiņa Zīles (1863-1945) apcerējumu „Par ārsta pasaules skatījumu un slimības jēgu: uzsaukums dzīvības sintēzei”]. *Latvijas Ārsts*, Nr.3, 2011, [11.]lpp. ISSN 1019-5068.

- 64.Mozgis, Dzintars.** Ceļvedis veselības aprūpes vadībā. Rīga: Nacionālais apgāds, 2008. 359 lpp. ISBN 9789984263779
- 65.Narkoloģija.** Rīga : Medicīnas apgāds, 2008. 476 lpp. ISBN 9789984813165
- 66.Niedrītis, Jānis Ēriks.** Mārketings : kā labāk saprasties ar pircējiem un gūt peļņu. Rīga: Biznesa augstskola „Turība”, 2005, 407 lpp. Uzņēmējdarbības bibliotēka. ISBN 9984766535
- 67.Nieru transplantācija.** Rīga : Nacionālais apgāds, 2008. 242,[1] lpp. ISBN 9789984263878
- 68.Ortega i Gaset, Hosē.** Bibliotekāra misija. Personīga misija. *Bibliotekārs*, 1990, 14.febr., 122.-124.lpp.
- 69.Pa gastroenteroloģijas džungļu takām.** Rīga : Nacionālais apgāds, 2007. 138, [1] lpp. ISBN 9789984263151
- 70.Paiders, Juris.** Pieteikums nacionālai vēstures izpratnei: [par Jāņa Straumes Latvijas vēsturei velt. Grāmatām „Latvija - zeme un valsts: īss ieskats vēsturē”, „Latvija Otrajā pasaules karā”, „Aizmirstais karš”]. *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, Nr.219, 2007, 19.sept., 2.lpp. ISSN 1407-3463
- 71.Paiders, Juris.** Trīs miljonu lieta Dreiblata skatījumā: [par Ulda Dreiblata grāmatu „Trīs miljoni, kas satricināja Latviju”].*Dienas Bizness*, Nr.174, 2002, 26.sept., 23.lpp. ISSN 1407-2041
- 72.Paparde, Inga.** Atklāj nozīmīgu medicīnas grāmatu: [par Rīgas Stradiņa universitātes Iekšējgo slimību katedras kolektīva sagatavotās mācību grām. „Klīniskā medicīna” atvēršanu]. *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, Nr.92, 2010, 21.apr., 4.lpp. ISSN 1407-3463
- 73.Paparde, Inga.** Atver grāmatu par izcilu ķirurgu: [par grāmatas „Čīfs. Profesors Jānis Volkolākovs” atklāšanas svētkiem]. *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, Nr.136, 2010, 15.jūn., 7.lpp. ISSN 1407-3463

- 74.Pelše, Stella.** Kanona aprises meklējot: [par grāmatas „Latvijas glezniecība 100 : kronētā ikona” izdošanu]. *Mākslas Vēsture un Teorija*, Nr.6/7, 2006, 124.lpp. ISSN 1691-0869
- 75.Pētersone, Sandra.** Grāmatai „Dzert vai nedzert?” būs atvēršanas svētki: [par Smiltenes pagasta (Valkas raj.) bij. skolotāja atturībnieka Ēvalda Apīņa jauno brošūru]. *Ziemeļlatvija*, Nr.26, 2006, 2.marts, 8.lpp. ISSN 1407-5415
- 76.Populārā medicīnas enciklopēdija.** Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1985. 656 lpp.
- 77.Pozņaka, Velta.** Interneta rokasgrāmata ārstam. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 189, [1] lpp. ISBN 9984262340
- 78.Praude, Valērijs.** Menedžments: teorija un prakse. Rīga: Vaidelote, 2001, 507 lpp. ISBN 9984507521
- 79.Profesores Skulmes laimes ādere:** [par ārstes dietoloģes, klīniskās uzturzinātnes pamatlicējas Latvijā prof. Ksenijas Skulmes atkārtoti izdoto grām. „Brīnišķīgais cilvēka ķermenī”]. *Latvijas Ārsts*, Nr.1, 2011, 64.lpp. ISSN 1019-5068
- 80.Pučuka, Zanda.** Profesora K.Rudzīša grāmatas atklāšanas svētki: [par ārsta Kristapa Rudzīša grām. „Diagnostikas pamati un terapijas preambula” atvēršanas svētkiem]. *Jums, Kolēģi*, Nr.2, 2005, febr., 75.lpp. ISSN 1407-5431
- 81.Rozentāle,Baiba.** Gripa: [informatīvs izdevums]. Rīga: Nacionālais apgāds, 2004. 47 lpp. ISBN 9984261476
- 82.Rudzītis, Kristaps.** Terminologia medica: latīņu-latviešu medicīnas terminu vārdnīca. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 1359, [1] lpp. ISBN 9984262294
- 83.Skutelis, Antons.** Dzīve ar zālēm: [par pareizu lietošanu un sakarā ar grāmatas „Dzīve ar zālēm” izdošanu „Nacionālajā apgādā”]. *Materia Medica*, Nr. 2/3, 2004, 19.-21.lpp.
- 84.Spālvēns, Raivis.** Horvātu lieliskais izgudrojums: [tekstā stāsta uzņēmējs, grām. „Kaklasaite. Vīrieša lepnums un pašapziņa” aut. Edvīns Inkēns]. *Dienas Bizness*, Nr.215, 2006, 3.nov., 7.lpp. ISSN 1407-2041 (Piel. "100% privāti")

85.Stengrevics, Aivars. Onkoloģija ģimenes ārstam. Rīga: Medicīnas apgāds, 2009. 231, [1] lpp. ISBN 9789984813219

86.Stradiņš, Jānis. Tautas vēsture 100 latviešos: [par grāmatu „100 Latvijas personību” tapšanu : stāsta akadēmiķis, grāmatas autors]. *Latvijas Avīze*, Nr.197, 2006, 22.jūl., 27.lpp. ISSN 1691-1229 (Iel. „Kultūrzīmes”)

87.Stradiņš, Jānis. Zinātnes un augstskolu sākotne Latvijā. Rīga : Latvijas vēstures institūta apgāds, 2009 639, [1] lpp. ISBN 9789984824130

88.Svarīgi aspekti pacientam ar stomu. Rīga: Nacionālais apgāds, 2007. 127 lpp. ISBN 9789984263021

89.Šiliņa, Maruta. Pacientu izglītošana - māsas kompetence : mācību grāmata māsu programmas studentiem un praktizējošām māsām. Rīga: Nacionālais apgāds, 2009. 107, [1] lpp. ISBN 9789984264110

90.Šneidere, Irēne. 2003.gada septembra vidū...: [par grāmatu „Izcilas ebreju personības Latvijā”]. *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*, Nr.4, 2003, 195.-196.lpp. ISSN 1025-8906

91.Terapeita Bībele: [par ārsta un zinātnieka prof. Kristapa Rudzīša (1899-1978) grāmatu „Diagnostikas pamati un terapijas preambula”]. *Latvijas Avīze*, Nr.35, 2005, 5.febr., 16.lpp. ISSN 1691-1229 (Iel. „Veselība. Skaistums” ; Nr.13)

92.Utināns, Artūrs. Cilvēka psihe: tās darbība, funkcionēšanas traucējumi un ārstēšanas iespējas. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 568 lpp. ISBN 9984261972

93.Utināns, Artūrs. DNS, matrice un cilvēku uzvedība. Rīga : Medicīnas apgāds, 2008. 423 lpp. ISBN 9789984813035

94.Utināns, Artūrs. Romantiskā mīlestība un psihiskie traucējumi. Rīga: Medicīnas apgāds, 2009. 311, [1] lpp. ISBN 9789984813172

95.Vanaga, Anīta. Spogulis simt sejā : [par grāmatu „Latvijas grafika. 100 autori, attēli, gadi”]. *Forums*, Nr.15, 2004, 10./16.apr., 2.lpp. ISSN 1407-9925

- 96.Vasiļevskis, Edgars.** Reģionālās anestēzijas ABC. Rīga: Nacionālais apgāds, 2008. 125 lpp. ISBN 9789984263977
- 97.Veselības enciklopēdija.** Rīga: Nacionālais apgāds, 2009. 736 lpp. ISBN 9789984264325
- 98.Vīksna, Māra.** Aglonas ģimnāzista pasaku krājums: [par Feimaņu (Rēzeknes novads) un Silajāņu pagastā (Riebiņu novads) pierakstīto tautasdziesmu un pasaku krājumu „Feimaņu draudzes pasakas”]. *Letonica*, Nr.20, 2010, 214.-217.lpp. ISSN 1407-3110
- 99.Vīrs vietā :** atmiņu grāmata par Ilmāru Lazovski. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 288 lpp. ISBN 9984262324 (Ievērojamu ārstu dzīve)
- 100.Zāļu rokasgrāmata:** Latvijas Republikā reģistrēto un reģistrācijai iesniegto, kā arī lietošanai ar speciālām atļaujām ievesto ārstniecības līdzekļu anotāciju krājums, paredzēts medicīnas profesionāļiem izmantošanai ikdienas darbā, kā arī medicīnas studentiem apmācības procesam. Rīga : Nacionālais medicīnas apgāds, 2009. 576 lpp. ISBN 9789984264370
- 101.Zanders, Viesturs.** Dabaszinātņu un medicīnas literatūra Rīgas Latviešu biedrības (1868-1940) apgādā. *Zinātņu vēsture un muzejniecība*, 2004, 187.-192.lpp. ISBN 9984-770-05-2 (Latvijas Universitātes raksti 661.sēj.).
- 102.Zarins, Christopher K.** Asinsvadu ķirurģijas atlants. Rīga: Nacionālais apgāds, 2008. 292 lpp. ISBN 9789984263625
- 103.Zītara, Līga.** Albums septiņās valodās: [par fotoalbumu „Latvija - zeme, ko mīlam”]. *Zeme*, 2000, 28.sept./4.okt., 6.lpp. ISSN 1407-4486
- 104.Zveja, Ilze.** 2,108 kg vēstures : [par izdevniecību „Lauku Avīze” un „Nacionālais apgāds” kopīgi veidoto grāmatu „100 Latvijas personību”]. *Kultūras Forums*, Nr.27, 2006, 21./28.jūl., 3.lpp. ISSN 1691-1946
- 105.Акилина М.И.** Философия современной библиотеки. *Библиотекосведение*. Nr.4/5, 1996, с.91-100

106.Белый, Саша. Образ Латвии: [о продукции изд-ва „Nacionālais apgāds”]. Бизнес шанс, Nr.49, 11 дек.,2001, с.9. ISSN 1407-6411. (Прил. „Спрос” ; N 1).

107.Виксна А., Арон К. Медицинские книги на латышском языке до 1900 г. *No: 400 лет книжного дела в Латвии* : научно-практическая конференция, 15-17 ноября 1988 гг. : тезисы докладов и сообщений. Рига : Зинатне, 1988. с. 33-35. ISBN 5796601504

108.Шамардин Б.М., Сахи Х.А. К истории медицинской письменности в Ливонии в эпоху феодализма. *No: Из истории медицины* : сборник статей. Рига: АН Латвийской ССР, 1967. т.7. с. 169-172

XXX

109.Nacionālais apgāds [elektroniskais resurss]. Tiešsaistes pakalpojums. [B.v.: b.i., b.g.]. Pieejas veids: tīmeklis WWW.URL: <http://www.nma.lv>. Resurss aprakstīts 2011.gada 5.maijā.

110.Medicīnas apgāds [elektroniskais resurss]. Tiešsaistes pakalpojums. [B.v.: b.i., b.g.]. Pieejas veids: tīmeklis WWW.URL: <http://www.medicinasapgads.lv>. Resurss aprakstīts 2011.gada 5.maijā.

1.pielikums

„NACIONĀLĀ MEDICĪNAS APGĀDA” IZDOTĀS GRĀMATAS

1998

Apinis, Pēteris. Cilvēks : anatomija, fizioloģija, patoloģijas pamati. Rīga : [SIA „Nacionālais Medicīnas apgāds” : SIA "Jāņa sēta", 1998]. 800 lpp. : il. ISBN 9984927903.

1999

Dzenis, Jurgis. Antibakteriālās terapijas ceļvedis. Rīga: Nacionālais medicīnas apgāds, 1999. 285,[3] lpp. ISBN 9984927954.

Mozgis, Dzintars. Laime ir kalpot bērniem : Bērnu slimnīcas simtgade / [Pētera Apiņa red.] Rīga : Nacionālais medicīnas apgāds, 1999. 115, [1] lpp. : il. ISBN 9984927938.

Šetlere, Maija. Pacienta zāļu grāmata. Rīga : Nacionālais medicīnas apgāds., 1999. 608 lpp. ISBN 9984927946.

Zāļu rokasgrāmata : Latvijas Republikā reģistrēto un reģistrācijai iesniegto, kā arī lietošanai ar speciālām atļaujām ievesto ārstniecības līdzekļu anotāciju krājums, paredzēts medicīnas profesionāļiem izmantošanai ikdienas darbā, kā arī medicīnas studentiem apmācības procesam. Rīga: Nacionālais medicīnas apgāds, 1999. ISBN 9984927911.

2000

Apinis, Pēteris. Latvija : zeme, tauta, valsts. Rīga : SIA Nacionālais medicīnas apgāds, 2000. 376, [7] lpp. ISBN 9984927970.

Apinis, Pēteris. Latvia : Country. Nation. State. Rīga : Nacionālais Medicīnas apgāds, 2000. 376, [10] lpp. ISBN 9984927970.

Dzenis, Jurgis. Interneta rokasgrāmata ārstam. Rīga: Nacionālais medicīnas apgāds, 2000. 382 lpp. ISBN 9984943127.

Gārša, Ingus. Ievads neiroķirurģijā. Rīga: Nacionālais medicīnas apgāds, 2000. 399, [1] lpp. ISBN 9984927962.

Vasiļevskis, Edgars. Anestezioloģijas rokasgrāmata. Rīga: Nacionālais medicīnas apgāds, 2000. 550 lpp. ISBN 9984943100.

2001

Lazovskis, Ilmārs. Klīniskie simptomi un sindromi = Clinical signs, symptoms and syndromes = Клинические симптомы и синдромы. [Rīga] : Nacionālais medicīnas apgāds, 2001. 1184 lpp. ISBN 9984260143.

Sondore, Antoņina. Anestezioloģijas pamati jautājumos un atbildēs. Rīga: Nacionālais medicīnas apgāds, 2001. 464 lpp. ISBN 9984260178.

2002

Aberberga-Augškalne, Līga. Fizioloģija rehabilitologiem. Rīga: Nacionālais medicīnas apgāds, 2002. 215 lpp. ISBN 9984260879.

Kalnciema, Elga. Onkoloģija māsām. Rīga : Nacionālais medicīnas apgāds, 2002. 159 lpp. ISBN 9984260488.

Lejniece, Sandra. Klīniskā hematoloģija / Sandra Lejniece. Rīga: Nacionālais medicīnas apgāds, 2002. 303 lpp., [9] lpp. ISBN 9984260623.

Valsts zāļu aģentūra (Latvija) Apotheca = АПОТЕКА : [Valsts zāļu aģentūrā reģistrēto zāļu lietošanas instrukcijas ārstiem un farmaceitiem]. Rīga: VZA : Nacionālais medicīnas apgāds, 2002. 1695 lpp. ISBN 9984260763.

Vasariņš, Pāvils. Akne un psoriāze : izpratne un ārstēšana. Rīga : Nacionālais medicīnas apgāds, 2002. 190 lpp. ISBN 9984260631.

Viksna, Ludmila. Ceļotāja veselības rokasgrāmata. Rīga : Nacionālais medicīnas apgāds, 2002. 232 lpp. ISBN 9984260860.

„NACIONĀLĀ APGĀDA” IZDOTĀS GRĀMATAS

2000

Lettonie, comme nous l'aimons : [album]. Rīga : Nacionālais Apgāds, 2000. 108 p. ISBN 9984943143.

Латвия - какой мы её любим: фотоальбом. [Rīga: Nacionālais apgāds, 2000]. 108 с. ISBN 9984943135.

Latvia, the land we love : [album]. [Rīga : Nacionālais apgāds, 2000. 108 p. ISBN 998494316X.

Letland - landet vi älskar : [album]. [Rīga : Nacionālais apgāds, 2000]. 108 s. ISBN 9984943178.

Letland, wie wir es lieben : [Album]. Rīga : Nacionālais apgāds, 2000. 108 s. ISBN 9984943151.

Łotwa, ziemią która kochamy : [album]. Rīga : Nacionālais Apgāds, 2000. 108 s. ISBN 9984943186.

Латвія - якою ми її любимо : [фотоальбом]. [Rīga : Nacionālais apgāds, 2000]. 108 lpp. ISBN 9984943194.

2001

Ārgalis, Andris. Rīga. Rīga : Nacionālais apgāds, 2001. 107, [1] lpp. ISBN 9984260011.

Photographers in Latvia : 100 images / [photographs selected a. texts written by Vilnis Auziņš]. Rīga : Nacionālais apgāds, 2001. 107 p. ISBN 9954260305.

Klimpiņš, Viesturs. Putnu fotogrāfa piezīmes. Rīga : Nacionālais apgāds, 2001. 126, [2] lpp. ISBN 9984260364.

Latvijas fotomeistaru 100 attēli. Rīga: SIA Nacionālais apgāds, [2001]. 107 lpp. ISBN 9984260283.

Spārītis, Ojārs. Памятники и декоративная скульптура Риги. Rīga : Nacionālais apgāds, 2001. 159 c. ISBN 9984260267.

Фотохудожники Латвии :100 фотографии. Рига : SIA Nacionālais apgāds, 2001. 107 c. ISBN 9984260291.

2002

Ābols, Guntars. Contribution of history to Latvian identity. [Rīga] : Nacionālais apgāds, 2002. 256 lpp. ISBN 9984260615.

Rēzekne septiņos stāstos. Seven stories about Rēzekne. Rīga : Nacionālais apgāds, [2002]. 56 p.

Vanags, Indulis. Anestezioloģija, reanimatoloģija un intensīvā terapija : [mācību grāmata]. Rīga : Nacionālais apgāds, 2002. 576 lpp. ISBN 9984260895.

100 Latvijas keramiķi. Rīga : Nacionālais apgāds, 2002. 107 lpp. ISBN 998426050x.

100 Latvian ceramists : [album]. Rīga : Nacionālais apgāds, 2002. 107 p. ISBN 9954260526.

100 керамистов Латвии: [альбом]. Rīga: Nacionālais apgāds, 2002. 107 c. ISBN 9984260518.

2003

Ābols, Guntars. Contribution of history to Latvian identity. [Rīga]: Nacionālais apgāds, 2003. 262 lpp. ISBN 9984261352.

Balode, Arta Olga. Laboratoriskā diagnostika. Rīga : Nacionālais apgāds, 2003. 143 lpp. ISBN 9984261387.

Geldners, Ivars. Ārsta piezīmes vīrietim. Rīga: Nacionālais apgāds, 2003. 104 lpp. ISBN 998426100X.

Graphics of Latvia : 100 authors, images, years : [album]. Rīga : Nacionālais apgāds, 2003. 119 lpp. ISBN 998426078X.

Jirgensons, Jānis. Bradiaritmijas un elektrokardiostimulatori. Rīga: Nacionālais apgāds, 2003. 112 lpp. ISBN 9984261220.

Kalniņa, Vaira Īrisa. Virusoloģijas rokasgrāmata. Rīga : Nacionālais apgāds, 2003. 271, [1] lpp. ISBN 9984260968.

Konrāde, Ilze. Cukura diabēta ABC. Rīga : Nacionālais apgāds, 2003. 208 lpp. ISBN 9984261263.

Latvia - the green paradise of Europe. Rīga: Nacionālais apgāds, 2003. 94, [2] lpp. ISBN 9984261255.

Liguts, Viesturs. Ekstremālā toksikoloģija : rekomendācijas ĀMP un slimnīcu personālam, kā rīkoties, ja noticis ķīmisks negadījums. Rīga : SIA Nacionālais apgāds, 2003. 95 lpp. ISBN 9984261085.

Outstanding Jewish personalities in Latvia. Rīga: Nacionālais apgāds, 2003. 128 lpp. ISBN 998426114X.

Rīga - iedvesmas pilsēta. Rīga - city of inspiration. Rīga: Nacionālais apgāds, 2003. 86, [2] lpp. ISBN 9984261115.

Rīga - iedvesmas pilsēta. Rīga - Stadt der Inspiration. Rīga: Nacionālais apgāds, 2003. 86, [2] lpp. ISBN 9984261107.

Salaks, Juris. Justs Kristiāns fon Loders. Rīga: Nacionālais apgāds, 2003. 324 lpp. ISBN 9984928020.

Supe, Ilze. Rokasgrāmata neiroloģijā : ģimenes ārstiem un internistiem. Rīga: Nacionālais apgāds, 2003. 286 lpp. ISBN 9984261239.

Vīksna, Ludmila. Vakcinācija : aktīva specifiska imūnprofilakse. Rīga: Nacionālais apgāds, 2003. 160 lpp. ISBN 9984261123.

Vīksna, Ludmila. Vīrushepatīts C : norise, ārstēšana, prognoze, profilakse. Rīga: Nacionālais apgāds, 2003. 128 lpp. ISBN 9984261360.

Выдающиеся евреи Латвии. Rīga: Nacionālais apgāds, 2003. 128 c. ISBN 9984261204.

2004

Apinis, Pēteris. Uzveikt C hepatītu. Rīga : Nacionālais apgāds, 2004. 119, [1] lpp. ISBN 9984261581.

Čerņevskis, Harijs. Minerālvielas un mikroelementi cilvēka organismā. Rīga: Nacionālais apgāds, 2004. 112 lpp. ISBN 9984261441.

Hroniskas venozas mazspējas diagnostika un ārstēšanas standarts. Rīga: Nacionālais apgāds, 2004. 61 lpp. ISBN 9984261484.

Jakubaņeca, Dzintra. Šoks. Rīga: Nacionālais apgāds, 2004. 127 lpp. : il. ISBN 9984261565.

Kalnberzs, Viktors. Operējošs ķirurgs : 20. gadsimta otrā puse. [Rīga] : Nacionālais apgāds, 2004. 303 lpp. : il. Ievērojamu ārstu dzīve . ISBN 9984261743.

Lācis, Aigars. Perifērisko artēriju okluzīvo slimību diagnostika un ārstēšana. Rīga : Nacionālais apgāds, 2004. 176 lpp. : il. ISBN 9984261611.

Latvija - zaļā paradīze Eiropas centrā. Rīga : Nacionālais apgāds, 2004. 94, [2] lpp. : il. ISBN 9984261719.

Latvija - zaļā paradīze Eiropas centrā. Latvija - the green paradise of Europe. Rīga : Nacionālais apgāds, 2004. 94, [2] lpp. : il. ISBN 9984261700.

Latvija - zaļā paradīze Eiropas centrā. Lettland - das grüne Paradies im Zentrum Europas. Rīga: Nacionālais apgāds, 2004. 94, [2] lpp. : il. ISBN 9984261697.

Rīga - iedvesmas pilsēta. Rīga: Nacionālais apgāds, 2004. [88] lpp. ISBN 9984261840.

Rīga - iedvesmas pilsēta. Rīga - city of inspiration. Rīga : Nacionālais apgāds, 2004. [88] lpp. : il. ISBN 9984261867.

Rīga - iedvesmas pilsēta. Rīga - Stadt der Inspiration. Rīga : Nacionālais apgāds, 2004. [88] lpp. : il. ISBN 9984261859.

Rozentāle, Baiba. Antimikrobiskās terapijas ceļvedis. Rīga : Nacionālais apgāds, 2004. 319, [1] lpp. ISBN 9984267606.

Rozentāle, Baiba. Gripa: [informatīvs izdevums]. Rīga : Nacionālais apgāds, 2004. 47 lpp. ISBN 9984261476.

Rudņeva, Ausma. Plaušu simptomu diferenciālā diagnostika. Rīga: Nacionālais apgāds, 2004. 135, [1] lpp. ISBN 998426162X.

Savicka, Monika. Apdeguma trauma. Rīga: Nacionālais apgāds, 2004. 63 lpp., [8] lpp. ISBN 9984261247.

Sifilisa ārstēšana un profilakse : metodiski ieteikumi. Rīga: Nacionālais apgāds, 2004. 30 lpp. ISBN 9984261379.

Skutelis, Antons. Dzīve ar zālēm : [ceļvedis]. Rīga: Nacionālais apgāds, 2004. 112 lpp. ISBN 9984261727.

Šiliņa, Maruta. Pacientu izglītošana - māsas kompetence: mācību grāmata māsu programmas studentiem un praktizējošām māsām. Rīga: Nacionālais apgāds, 2004. 103, [1] lpp. ISBN 9984261832.

Šišlo, Jānis. Mirdz sveču uguntiņas un logā ledus zieds. Rīga : Nacionālais apgāds, [2004]. [59] lpp. ISBN 9984261921.

Vītiņš, Jānis. Latvija no debesīm = Latvia from the heavens: [aerofotogrāfa Jāņa Vītiņa uzņēmumi 2000.-2004. gadā]. Rīga: Nacionālais apgāds, 2004. 80 lpp. ISBN 9984261824.

Zeidlers, Ints. Klīniskā fizikālā medicīna. Rīga: Nacionālais apgāds, 2004. 398 lpp. ISBN 9984261468.

Гребенников, Андрей. Скульптурирующий массаж. Рига: Nacionālais apgāds, 2004. 136 с. ISBN 9984261328.

2005

Балтийские страны : Эстония, Латвия, Литва. Рига : Nacionālais apgāds, 2005. [91] с. : ил. ISBN 998426243X.

Bērnu ķirurģija / Aigara Pētersona red. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 695 lpp. il. ISBN 9984261980.

Bērziņš, Juris. Lokālās neiropātijas. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 213 lpp. il. ISBN 9984262332.

Brila, Anita. Infekcijas slimību epidemioloģija. Rīga : Nacionālais apgāds, 2005. 144 lpp. il. ISBN 9984262286.

Danilāns, Anatolijs. Pa gastroenteroloģijas džungļu takām : plecu pie pleca ar ekspertiem Juri Pokrotnieku, Jeļenu Derovu un Aldi Puķīti. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 126 lpp. ISBN 9984262227.

Eiropas Savienības Ministru padome. Eiropas Savienības Ministru padomes rekomendācijas Rec (2003) 24 Eiropas Savienības dalībvalstīm par paliatīvās aprūpes organizēšanu. [Rīga] : Nacionālais apgāds, 2005. 63, [1] lpp. ISBN 9984262057.

Kaju, Olevs. Akūtas vēdersāpes : diagnostika un diferenciāldiagnostika. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 112 lpp. ISBN 9984262456.

Kalvelis, Andrejs. Nearitmiskā elektrokardioloģija. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 176 lpp. il., ģīm. ISBN 9984262405.

Krūmiņa, Džanna. Latvijas bērnu fiziskās attīstības normatīvi. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 39, [1] lpp. ISBN 9984261956.

Latvijas glezniecība, 100 : kronētā ikona. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 119 lpp. ISBN 9984262553.

Lazovskis, Ilmārs. Kamēr vēl : publicistikas izlase. [Rīga] : Nacionālais apgāds, 2005. 447, [1] lpp. il. ISBN 9984262308.

Lejniece, Sandra. Klīniskā hematoloģija. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 324 lpp., [9] lpp. iel. il. ISBN 9984262065.

Likums, Pēteris. Skeleta rentgenogrāfijas rokasgrāmata. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 247 lpp. il. ISBN 9984262588.

Limba, Normunds. Miegs. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 80 lpp. il. ISBN 9984262316.

Mauriņa, Lidija. Fiziskās aktivitātes kardioloģijā. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 128 lpp. il. ISBN 9984261492.

Pozņaka, Velta. Interneta rokasgrāmata ārstam. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 189, [1] lpp. ISBN 9984262340.

Rozentāls, Rafails. Получение органов, тканей и клеток для трансплантации. Rīga : Nacionālais apgāds, 2005. 239, [1] c. ISBN 9984262073.

Rudņeva, Ausma. Retas plaušu slimības. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 134, [1] lpp. ISBN 9789984262444.

Rudzītis, Kristaps. Diagnostikas pamati un terapijas preambula. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 263 lpp. il. ISBN 9984261964.

Spārītis, Ojārs. Rīgas arhitektūras astoņi gadsimti Eiropas kultūras spogulī. [Rīga] : Nacionālais apgāds, 2005. 179 lpp. : il. ISBN 9984262049.

Spārītis, Ojārs. Architecture of Riga eight hundred years mirroring European culture. Rīga : Nacionālais apgāds, 2005. 179 lpp. il. ISBN 9984262219.

Straume, Jānis. Latvija. Rīga : Nacionālais apgāds, 2005. 95 lpp. il. ISBN 9984262464.

Straume, Jānis. Латвия. Rīga : Nacionālais apgāds, 2005. 95 с. ил.

Straume, Jānis. Latvia. Rīga: Nacionālais apgāds, 2005. 95 lpp. il. ISBN 9984262537.

The Baltic States : Estonia, Latvia, Lithuania. Rīga : Nacionālais apgāds, 2005. [91] lpp. il. ISBN 9984262421.

Utināns, Artūrs. Cilvēka psihe: tās darbība, funkcionēšanas traucējumi un ārstēšanas iespējas. Rīga : Nacionālais apgāds, 2005. 568 lpp. ISBN 9984261972.

Vanaga, Anita. Painting of Latvia 100 : the crowned icon. [Rīga] : Nacionālais apgāds, 2005. 119 lpp. il. ISBN 998426257X.

Vīrs vietā : atmiņu grāmata par Ilmāru Lazovski. Rīga : Nacionālais apgāds, 2005. 288 lpp. il. Ievērojamu ārstu dzīve. ISBN 9984262324.

2006

A hundred great Latvians. Rīga: Nacionālais apgāds : 2006. Lauku Avīze, 219, [1] lpp. il. ISBN 998426288X.

100 Latvijas personību. Rīga : Nacionālais apgāds : Lauku Avīze, 2006. 227 lpp. il. ISBN 9984262693.

Apīnis, Ēvalds. Dzert vai nedzert? Rīga : Nacionālais apgāds, 2006. 70, [1] lpp. ISBN 9984262642.

Eglīte, Ieva. Zāļu lietošana pediatrijā. Rīga: Nacionālais apgāds, 2006. 527 lpp. ISBN 9984262685.

Ejubs, Laimonis. Slimību, sindromu, testu un muskuloskeletālu bojājumu eponīmiskā vārdnīca. Rīga : Nacionālais apgāds, 2006. 53 lpp. ISBN 9984262820.

Ginekoloģija. Rīga: Nacionālais apgāds, 2006. 363 lpp., [14] lpp. il. ISBN 9984262898.

Jūrmala. Юрмала. Рига: Nacionālais apgāds, 2006. 95, [1] с. ил. ISBN 9984262669.

Jūrmala. Jūrmala. Rīga : Nacionālais apgāds, 2006. 95, [1] lpp. il. ISBN 99842626

Jūrmala. Rīga : Nacionālais apgāds, 2006. 95, [1] lpp. il. ISBN 9984262650.

Latvija. Rīga : Nacionālais apgāds, 2006. 94, [2] lpp. ISBN 9984262707.

Logina, Ināra. Muguras sāpes. Rīga : Nacionālais apgāds, 2006. 368 lpp. il. Sāpju medicīna. ISBN 9984262782.

Skrastiņa, Anda. Cēsis. Rīga: Nacionālais apgāds, 2006. 95 lpp. il. ISBN 9984262804.

Skrastiņa, Anda. Cēsis. Rīga: Nacionālais apgāds, 2006. 95 lpp. krās. il. ISBN 998426291X.

Skrastiņa, Anda. Cēsis. Rīga: Nacionālais apgāds, 2006. 95 lpp. il. ISBN 9984262901.

Skrastiņa, Anda. Cēsis. Rīga: Nacionālais apgāds, 2006. 95 lpp. il. ISBN 9984262928.

Skrastiņa, Anda. Цесис. Rīga: Nacionālais apgāds, [2006]. 95 с. ил. ISBN 9984262936.

2007

Andžāns, Agnis. Matemātikas minienciklopēdija. Rīga: Nacionālais apgāds, 2007. 79, [1] lpp. ISBN 9789984263088.

Apinis, Pēteris. Latvijas ārsti un pacienti globalizācijas laikmetā. Rīga : Nacionālais apgāds, 2007. 126 lpp. ISBN 9789984263427.

Beināre, Astrīda. Каупо und der Heilige Gral: Verlierer oder Gewinner?: Roman-Wahrscheinlichkeit. Rīga: Nacionālais apgāds, 2007. 253, [2], [16] lpp. ISBN 9789984263052.

Branta, Dzidra. Atmiņas un apcere : [20. gadsimta otrā puse]. Rīga: Nacionālais apgāds, 2007. 167, [1] lpp. Ievērojamu ārstu dzīve . ISBN 9789984263007.

Lāce, Inga. Ieteikumi fiziskās slodzes pieļaujamībai bērniem ar sirds patoloģijām: pediatriem, ģimenes un sporta ārstiem. Rīga: Nacionālais apgāds, 2007. 23 lpp. ISBN 9789984263496.

Neiromuskulārās slimības. Rīga: Nacionālais apgāds, 2007. 278 lpp. il. ISBN 9789984263403.

Pa gastroenteroloģijas džungļu takām : plecu pie pleca ar ekspertiem Juri Pokrotnieku, Jeļenu Derovu un Aldi Puķīti. Atkārtots papildināts izd. Rīga : Nacionālais apgāds, 2007. 138, [1] lpp. il. ISBN 9789984263151.

Spārītis, Ojārs. Rīgas pieminekļi un dekoratīvā tēlniecība. Rīga: Nacionālais apgāds, 2007. 199, [4] lpp. il. ISBN 9789984263069.

Spārītis, Ojārs. Riga's monuments and decorative sculptures. Rīga: Nacionālais apgāds, c2007. 198, [5] lpp. il. ISBN 9789984263120.

Straume, Jānis. Aizmirstais karš : latviešu pretošanās krievu un vācu okupācijai. Rīga : Nacionālais apgāds, 2007. 47, [1] lpp. il. ISBN 9789984263182.

Straume, Jānis. Der vergessene Krieg : lettischer Widerstand gegen die russische und deutsche Besatzung. Rīga: Nacionālais apgāds, 2007. 47, [1] lpp. il. ISBN 9789984263397.

Straume, Jānis. Latvia during the Second World War. Rīga : Nacionālais apgāds, 2007. 47, [1] lpp. il., karte, notis ISBN 9789984263304.

Straume, Jānis. Latvia, land and state : a brief look into history. Rīga: Nacionālais apgāds, 2007. 95, [1] lpp. il., notis. ISBN 9789984263274.

Straume, Jānis. Lettland - Land und Staat : kurze Übersicht der Geschichte. Rīga : Nacionālais apgāds, 2007. 95, [1] lpp. il. ISBN 9789984263281.

Straume, Jānis. Забытая война: сопротивление латышей русской и немецкой оккупации. Рига : Nacionālais apgāds, 2007. 47, [1] с. ил. ISBN 9789984263373.

Straume, Jānis. Латвия - земля и страна : краткий обзор историй. Рига: Nacionālais apgāds, 2007. 95, [1] с. ил. ISBN 9789984263267.

Straume, Jānis. Латвия во Второй Мировой войне. Рига : Nacionālais apgāds, 2007. 47, [1] с. ил. ISBN 9789984263298.

Straume, Jānis. Latvija - zeme un valsts : īss ieskats vēsturē / Jānis Straume. Rīga : Nacionālais apgāds, 2007. 95, [1] lpp. ил. ISBN 9789984263175.

Straume, Jānis. Latvija Otrajā pasaules karā. Rīga: Nacionālais apgāds, 2007. 47, [1] lpp. ил. ISBN 9789984263168.

Straume, Jānis. Lettland im 2. Weltkrieg. Rīga : Nacionālais apgāds, 2007. 47, [1] lpp. ил. ISBN 9789984263366.

Straume, Jānis. The forgotten war: Latvian resistance during the Russian and German occupations. Rīga: Nacionālais apgāds, 2007. 47, [1] lpp. ил. ISBN 9789984263380.

Svarīgi aspekti pacientam ar stomu. Rīga: Nacionālais apgāds, 2007. 127 lpp. ил. ISBN 9789984263021.

Vasiļevskis, Antons. Latvijas valsts mežu apsaimniekošana, 1918-1940. Rīga: Nacionālais apgāds, 2007. 430 lpp. ил. ISBN 9789984263410.

2008

Acu slimības. Rīga: Nacionālais apgāds, 2008. 374, [1] lpp. ил. ISBN 9789984263991.

Balode, Arta Olga. Laboratoriskā diagnostika. Rīga: Nacionālais apgāds, 2008. 229, [1] lpp. ил. ISBN 9789984263762.

Demberga, Aija. Sēlija. Rīga : Nacionālais apgāds, 2008. 95, [1] lpp. ил. ISBN 9789984263663.

Demberga, Aija. Selonia. Rīga: Nacionālais apgāds, 2008. 95, [1] lpp. il. ISBN 9789984263847.

Foņakova, Ella. Saskarsme. Rīga : Nacionālais apgāds, 2008. 102 lpp. ISBN 9789984264004.

Gārša, Ingus. Ievads neiroķirurģijā. Rīga : Nacionālais apgāds, 2008. 383 lpp. : il., tab. ISBN 9789984263601.

Gutenbrunner, Christoph. Rehabilitācija, fizikālā medicīna un dabas dziedniecība. Rīga : Nacionālais apgāds, 2008. 217 lpp. : il. ISBN 9789984263861.

Kalvelis, Andrejs. Klīniskā elektrokardioloģija. Rīga: Nacionālais apgāds, 2008. 304 lpp. il. ISBN 9789984263656.

Klīniskā anestezioloģija un intensīvā terapija. Rīga : Nacionālais apgāds, 2008. 1232 lpp. il. ISBN 9789984263885.

Latvija, kādu mēs to mīlam. Rīga: Nacionālais apgāds, 2008. 95, [1] lpp. il. ISBN 9789984263649.

Latvia, the land we love. Rīga : Nacionālais apgāds, 2008. 95, [1] lpp. il. ISBN 9789984263731.

Латвия, какой мы её любим. Рига : Nacionālais apgāds, 2008. 95, [1] с. цв. ил. ISBN 9789984263632.

Letland, wie wir es lieben. Rīga: Nacionālais apgāds, 2008. 95, [1] lpp. il. ISBN 9789984263724.

Mozģis, Dzintars. Ceļvedis veselības aprūpes vadībā. Rīga: Nacionālais apgāds, 2008. 359 lpp. il. ISBN 9789984263779.

Nieru transplantācija. Rīga: Nacionālais apgāds, 2008. 242, [1] lpp. il. ISBN 9789984263878.

Refleksijas : Rīgas, Latvijas un pasaules kultūras aspekti. Rīga : Nacionālais apgāds, 2008-sēj. il., faks. ISBN 9789984263854 (1).

Vasiļevskis, Edgars. Reģionālās anestēzijas ABC. Rīga : Nacionālais apgāds, 2008. 125 lpp. il. ISBN 9789984263977.

Vīksna, Ludmila. Vakcinācija: aktīvā specifiskā imūnprofilakse. [Rīga]: Nacionālais apgāds, 2008. 252 lpp. ISBN 9789984263533.

Zarins, Christopher K. Asinsvadu ķirurģijas atlants. Rīga : Nacionālais apgāds, 2008. 292, [1] lpp. il. ISBN 9789984263625.

2009

Anestēzijas, intensīvās un neatliekamās aprūpes māsas pamatspecialitāte: mācību materiāls. Rīga: Nacionālais apgāds, 2009. 471, [1] lpp. Māsas pamatspecialitāšu un papildspecialitāšu iegūšana. Mācību materiāli .

Ārgalis, Andris. Rīga. Rīga : Nacionālais apgāds, 2009. 94, [2] lpp. ISBN 9789984264264.

Ārgalis, Andris. Rīga. Rīga : Nacionālais apgāds, 2009. 94, [2] lpp. ISBN 9789984264233.

Ārgalis, Andris. Rīga. Rīga : Nacionālais apgāds, 2009. 94, [2] lpp. ISBN 9789984264226.

Ārgalis, Andris. Rīga. Rīga : Nacionālais apgāds, 2009. 94, [2] lpp. ISBN 9789984264240.

Ārgalis, Andris. Rīga. Rīga : Nacionālais apgāds, 2009. 94, [2] lpp. ISBN 9789984264219.

Ārgalis, Andris. Rīga. Rīga : Nacionālais apgāds, 2009. 94, [2] lpp. ISBN 9789984264141.

Ārgalis, Andris. Rīga. Rīga: Nacionālais apgāds, 2009. 94, [2] lpp. ISBN 9789984264202.

Ārgalis, Andris. Рига. Рига : Nacionālais apgāds, 2009. 94, [2] c. ISBN 9789984264257.

Baltiņa, Dace. Dažādu orgānu un orgānu sistēmu ļaundabīgie audzēji un pacientu aprūpes principi ļaundabīgo audzēju gadījumos : mācību materiāls. Rīga : Nacionālais apgāds, 2009. 26, [1] lpp. Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Bērnu aprūpes māsas pamatspecialitāte : mācību materiāls. Rīga: Nacionālais apgāds, 2009. 313, [1] lpp. Māsas pamatspecialitāšu un papildspecialitāšu iegūšana. Mācību materiāli.

Brila, Anita. Infekcijas slimību epidemioloģija. Rīga : Nacionālais apgāds, 2009. 198 lpp. ISBN 9789984264097.

Dauškane-Platace, Signe. Veselības aprūpes un veicināšanas institūcijās iesaistītā personāla izglītošana pacientu tiesību aktuālajos jautājumos : mācību materiāls. Rīga: Nacionālais apgāds, 2009. 47, [1] lpp. Personāla vispārējo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Feimaņu draudzes pasakas. Rīga : Nacionālais apgāds, 2009. 159,[1] lpp. ISBN 9789984264387.

Geidāne, Biruta. Augstas kvalitātes operatīva pirmsdzemdību un dzemdību palīdzība augsta riska grūtniecēm un jaundzimušo primārā reanimācija : mācību materiāls ginekologiem un dzemdību speciālistiem, ģimenes ārstiem. Rīga: Nacionālais apgāds, 2009. 27, [1] lpp. Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Goldberg, Elkhonon. Gudrības paradokss: gudrība ar vecumu nāk roku rokā. Rīga: Nacionālais apgāds, 2009. 247 lpp. ISBN 9789984263786.

Gūtmane, Sintija. Mūsdienīgas veselības aprūpes vadības pilnveidošana : mācību materiāls. Rīga: Nacionālais apgāds, 2009. 26, [1] lpp. Personāla vispārējo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Gūtmane, Sintija. Veselības aprūpes sistēmas pārmaiņu vadība: mācību materiāls. Rīga : Nacionālais apgāds, 2009. 26, [1] lpp. Personāla vispārējo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Kalvelis, Andrejs. Elektrokardioloģijas pamati. Rīga : Nacionālais apgāds, 2009. 191, [1] lpp. ISBN 9789984264103.

Ķilkuts, Guntis. Veselības aprūpes un veicināšanas institūcijās iesaistītā personāla un pacienta komunikācijas prasmju pilnveidošana : mācību materiāls. Rīga : Nacionālais apgāds, 2009. 38, [1] lpp. Personāla vispārējo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Māsas palīga profesionālās darbības atjaunošana : mācību materiāls. Rīga : Nacionālais apgāds, 2009. 163 lpp. Personu profesionālās darbības atjaunošana. Mācību materiāli.

Māsas profesionālās darbības atjaunošana : mācību materiāls. Rīga : Nacionālais apgāds, 2009. 223, [1] lpp. Personu profesionālās darbības atjaunošana. Mācību materiāli.

Medicīnas informācijas meklēšana elektroniskajos resursos : mācību materiāls. Rīga: Nacionālais apgāds, 2009. 134 lpp., [3] lpp. Personāla vispārējo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Perinatālās aprūpes principi mātes un bērna veselības veicināšanai pirmsdzemdību, dzemdību un pēcdzemdību periodā : mācību materiāls. Rīga : Nacionālais apgāds, 2009. 25, [1] lpp. il. Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Šiliņa, Maruta. Pacientu izglītošana - māsas kompetence: mācību grāmata māsu programmas studentiem un praktizējošām māsām. Rīga : Nacionālais apgāds, 2009. 107, [1] lpp. il. ISBN 9789984264110.

Veselības enciklopēdija. Rīga: Nacionālais apgāds, 2009. 736 lpp. il. ISBN 9789984264325.

2010

Andrēziņa, Raisa. Bērnu garīgā veselība : mācību materiāls. Rīga : Nacionālais apgāds, 2010. 42, [2] lpp. Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Ārente, Līga. Veselības aprūpes problēmas pacientiem ar endokrinoloģiskām slimībām un ar tām saistīto pamatvajadzību nodrošināšana : mācību materiāls. Rīga: Nacionālais apgāds, 2010. 23, [1] lpp. Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Balode, Arta Olga. Laboratorisko izmeklējumu rezultātu interpretācija : mācību materiāls. Rīga : Nacionālais apgāds, 2010. 51, [1] lpp. Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Bērziņš, Juris. Nervu sistēmas slimību diagnostika : kļūdas un risinājumi. Rīga : Nacionālais apgāds, 2010. 239 lpp. ISBN 9789984264332

Citas specialitātes ārsta pārkvalifikācija par neatliekamās medicīnas ārstu: mācību materiāls. Rīga: Nacionālais apgāds, 2010. 158, [1] lpp. Cilvēkresursu pārkvalifikācija. Mācību materiāli.

Laže, Inta. Pacienta aprūpe mājās. Rīga: Nacionālais apgāds, 2010. 48, [1] lpp. Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Mūsdienu praktiskā transfuzioloģija. Rīga: Nacionālais apgāds, 2010. 39, [1] lpp. Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Praktiskā transfuzioloģija māsām : mācību materiāls. Rīga : Nacionālais apgāds, 2010. 35, [2] lpp. Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Tērauds, Elmārs. Psihisko un uzvedības traucējumu agrīna diagnostika primārajā veselības aprūpē: mācību materiāls. Rīga: Nacionālais apgāds, 2010. 43 lpp. Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

„MEDICĪNAS APGĀDA” IZDOTĀS GRĀMATAS

2007

Aberberga-Augškalne, Līga. Fizioloģija ārstiem. Rīga : Medicīnas apgāds, 2007. 516 lpp. ISBN 9789984262949.

Brūveris, Zigmunds. Mājdzīvnieku anatomija. Rīga : Medicīnas apgāds, 2007. 783 lpp. ISBN 9789984813028.

Danilāns, Anatolijs. Zinību zibšņi medicīnas baltajos plankumos. Rīga : Medicīnas apgāds, 2007. 246 lpp. ISBN 9789984813011.

Hlevickis, Juris. SPA medicīna : veselīgas dzīves principi. Rīga : Medicīnas apgāds, 2007. 95, [1] lpp., [16] lpp. ISBN 9789984263045.

Keris, Valdis. Insulta profilakse un ārstēšana. Rīga : Medicīnas apgāds, 2007. 219, [1] lpp. il. ISBN 9789984813004.

Krūmiņa, Džanna. Latvijas bērnu fiziskās attīstības novērtēšana. Rīga : Medicīnas apgāds, 2007. 23, [22] lpp. ISBN 9789984263489.

2008

Brakovska, Maija. Mācītājs Richards Zariņš un Ņujorkas latviešu draudze. Rīga : Medicīnas apgāds, 2008. 285, [1] lpp. ISBN 9789984263984.

Latvijas valsts 90 gadu. Rīga : Medicīnas apgāds, 2008. 249 lpp. ISBN 9789984813080.

Liguts, Viesturs. Intensīvās terapijas rokasgrāmata. Rīga : Medicīnas apgāds, 2008. 560 lpp. ISBN 9789984813042.

Pāihdelāāketiede. Narkoloģija. Rīga: Medicīnas apgāds, 2008. 476 lpp. ISBN 9789984813165.

Utināns, Artūrs. DNS, matrice un cilvēku uzvedība. Rīga: Medicīnas apgāds, 2008. 423 lpp. ISBN 9789984813035.

2009

Danilāns, Anatolijs. Hroniskas aknu slimības. [Rīga]: Medicīnas apgāds, 2009.- 2010. sēj. 1-2. ISBN 9789984813257 (1).

Dzemdniecība : normālā un patoloģiskā. Rīga: Medicīnas apgāds, 2009. 447, [1] lpp. [8] lpp. ISBN 9789984813226.

Hartmane, Ilona. Pūšļu dermatozes. Rīga: Medicīnas apgāds, 2009. 142, [1] lpp. ISBN 9789984813233.

Lācis, Jānis. Sirds mazspēja. Rīga: Medicīnas apgāds, 2009. 188, [1] lpp. ISBN 9789984813240.

Nemceva, Gita. Praktiskā transfuzioloģija. Rīga: Medicīnas apgāds, 2009. 125, [1] lpp. ISBN 9789984813196.

Stengrevics, Aivars. Onkoloģija ģimenes ārstam. Rīga: Medicīnas apgāds, 2009. 231, [1] lpp. ISBN 9789984813219.

Utināns, Artūrs. Romantiskā mīlestība un psihiskie traucējumi. Rīga: Medicīnas apgāds, 2009. 311, [1] lpp. ISBN 9789984813172.

2010

Ābols, Guntars. Rīgas elēģijas. Rīga: Medicīnas apgāds, 2010. 83, [1] lpp. ISBN 9789984813332.

Ābols, Guntars. Tikšanās pie Vidusjūras. Rīga: Medicīnas apgāds, 2010. 145, [1] lpp. ISBN 9789984813349.

Balode, Arta Olga. Analītiskā procesa kvalitātes nodrošināšana laboratoriskiem izmeklējumiem. Rīga: Medicīnas apgāds, 2010. 53, [1] lpp. Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Čifs : profesors Jānis Volkolākovs. [Rīga] : Medicīnas apgāds, 2010. 341, [1] lpp. Ievērojamu ārstu dzīve. ISBN 9789984813288.

Epermane, Māra. Datortomogrāfija, radioloģijas drošības un kvalitātes nodrošināšana : mācību materiāls. Rīga : Medicīnas apgāds, 2010. 95, [1] lpp. Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Firsts, Juris. Bērnu infekcijas slimības, to diagnostika, ārstēšanas principi un aprūpe ambulatorajā praksē : mācību materiāls. Rīga : Medicīnas apgāds, 2010. 99, [1] lpp. Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Karaškēvica, Jautrīte. Latvijas veselības aprūpes sistēma : organizācija, reforma un mana līdzdalība. Rīga: Medicīnas apgāds, 2010. 231, [1] lpp. ISBN 9789984813318.

Klīniskā medicīna. Rīga : Medicīnas apgāds, 2010. sēj.1. il., tab. ISBN 9789984813271.

Krīgere, Līga. Profesionālās kvalifikācijas pilnveidošana kvalitatīvas farmaceutiskās aprūpes nodrošināšanai : mācību materiāls. Rīga: Medicīnas apgāds, 2010. 43, [1] lpp. Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Krūmiņa, Angelika. Antimikrobiskās terapijas pamati, nozokomiālās infekcijas, hospitālās epidemioloģijas pamati : mācību materiāls. Rīga: Medicīnas apgāds, 2010. 62, [2] lpp. Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Mintāle, Iveta. Kardioloģisko slodzes testu indikācijas, metodika, rezultātu interpretācija un tālāka taktika pacientu primārajā aprūpē : mācību materiāls. Rīga: Medicīnas apgāds, 2010. 23, [1] lpp. Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Rinka, Irēna. Jaundzimušo un zīdaiņu veselības aprūpe ambulatorajā praksē: mācību materiāls. Rīga: Medicīnas apgāds, 2010. 43 lpp. Personāla profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide. Mācību materiāli.

Rudzītis, Kristaps. Diagnostikas pamati un terapijas preambula. Rīga: Medicīnas apgāds, 2010. 263 lpp. ISBN 9789984813295.

Skulme, Ksenija. Brīnišķīgais cilvēka ķermenī. Rīga: Medicīnas apgāds, 2010. 98, [2] lpp. ISBN 9789984813363.

2011

Sihle, Martin. Par ārsta pasaules skatījumu un slimības jēgu : uzsaukums dzīvības sintēzei. Rīga : Medicīnas apgāds, 2011. 210, [1] lpp. Ievērojamu ārstu dzīve. ISBN 9789984813400.

Maģistra darbs „Nacionālais apgāds, tā izveide un izdevējdarbība” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Inese Gaile 03.06.2011. _____

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: profesors, Dr.philol. Viesturs Zanders 03.06.2011. _____

Recenzente: doc. Baiba Holma

Darbs iesniegts Informācijas un bibliotēku studiju nodaļā 03.06.2011.

Metodiķe: Anete Zasa

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījumu komisijas sēdē

10.06.2011. prot. Nr. _____, vērtējums _____

Komisijas sekretāre: lektore Mg.sc.soc. Iveta Kalniņa